

פינת הריבית נערך ע"י גמ"ח אושר בכבוד

אל יהי המשל הזה קל בעיניך, שע"י המשל הזה אדם יכול לעמוד בדברי תורה, משל למלך שאבד זהב מבויתו או מרגליות טובה, לא ע"י פתילה כאסר הוא מוצא אותה, כך המשל הזה לא יהיה קל בעיניך, שע"י המשל אדם עומד על דברי תורה. (שיר השירים רבה א. ח.) חז"ל משתמשים הרבה פעמים במשלים, לפעמים מתקבל הרושם שהמשל מיותר, מה הוא שווה, ההבנה היא מרגלית טובה והמשל הוא רק פתילה כאסר, ולזה באים חז"ל ואומרים שדווקא ע"י אותה פתילה באסר האדם מוצא את המרגלית הטובה. וגם להבנת דבר זה לא הסתפקו חז"ל לומר שע"י המשל אדם עומד על דברי תורה, אלא הביאו לזה משל ממורגלית טובה שאבדה ומצאנה רק ע"י פתילה כאסר.

גם המחשבת הדברים ע"י הכח המדמה שיש באדם, כח הדמיון או כח הציון בלשוננו, בכוחה לתת לאדם חיזוק עצום בעבודת ד', עד כדי כך שבמכתב מאליו (חלק ד' עמוד 252) מביא מהסבא מקלם דברים מבהילים על כך, וז"ל 'במה השיגו האבות הקדושים וכל גדולי העולם את מדרגתם? במה היה כוחם יפה מכוונת? הם ידעו את הכח האדיר שבציורי הלב, והחזיקו לגדל עיניהם תמיד את ציורי גן עדן והתענגו הנפלא שבדרך ד', ובוה ניצחו את יצרם ועמדו נגד כל הנסיונות, חז"ל הורו לנו דרך זו, כי הרי כל האגדות שבש"ס ובמדרשים מלאים ציורים חיים ומחשיים ממש'.

ונשתמש גם אנו בכח המשל והציון להמחיש לנו את עוצמתם ועבודתם של ימי האלול וראש השנה, משל הכולל בתוכו הרבה מדברי חז"ל ורבותינו על ההזדמנות והחובה המיוחדת לנצל ימים אלו באופן מיוחד.

מעשה באדם עשיר, מעשירי תבל, עסקיו חובקו עולם, היו מפעלים וחבורות רבות, ובכל אחד מהם כמות גדולה של עובדים. בנהג שבעולם עשיר כזה מונה תחתיו מנהלים ומנכ"לים לכל חברה ומפעל, אולם הוא היה שונה, אצלו כל עובד היה כבן יחיד, היה עוקב אחרי התקדמותו, נותן לו משכורת לא רק בהתאם לתרומתו למפעל בו עבד, אלא גם בהתאמה לצרכיו האישיים, והיה מתחשב בעיקר במאמצים ולא רק בתוצאות.

הרגל נוסף מיוחד היה לאותו עשיר, בכל מפעל וחברה שברשותו היה שווה בכל שנה תקופה מסוימת, ובאותה תקופה היו העובדים משקיעים בעבודתם באופן מיוחד, והעשיר היה יושב ושוקל על כל עובד, איזה משכורת ותנאים הוא יקבל לשנה הבאה, אולי הוא בכלל מיותר, אולי הנוק שהוא גורם לחברה גדול מהתועלת, ואולי צריך לקדם אותו לתפקיד חשוב יותר, להגדיל את המשכורת, לתת לו גם כסיו ביטוחי רפוא.

העובדים היו מנצלים ימים אלו באופן מיוחד, ביודעם שזו הזדמנות של פעם בשנה, ידע העשיר וידעו העובדים שהעבודה בחודש זה מושקעת יותר, וידעו גם מה המטרה, אולם כולם גם ידעו שבאמת היו רוצים לעבוד כך כל השנה, אלא שלא תמיד זה מנצליה, וחודש זה הוא הביטוי האמיתי למה שהם רוצים, והעשיר הרי מתחשב במאמצים וברצון ולא רק בתוצאות. ולא די בזה אלא היו ממונים מיוחדים בכל המפעל, ממונים בהכוונת העשיר, להזכיר מידי יום לעובדים את ההזדמנות המיוחדת.

בסימון של החודש היתה פגישה מיוחדת בין העשיר לבין כל אחד ואחד מהעובדים, פגישה קצרה ממוש, בה היה העשיר קולט בשניה את כל מכלול הנתונים הנדרשים, ומחליט על ההמשך, חותם גורלות, וככל שהעובד הגיע מוכן יותר, התוצאה היתה טובה יותר, ואחת ההכנות החשובות ביותר היתה להכיר בסמכותו ויכולתו של העשיר לחרוץ גורלות, ולא לבוא מתוך מחשבה שמה שהיה הוא שיהיה.

ניתן להאריך עוד רבות בפרטי המשל, אבל בסופו של דבר העיקר זה הנמשל, המשל הוא רק פתילה כאסר, והבנת הדברים היא המרגלית הטובה, ותן לחכם ויחכם עוד, ונעבור למורגלית הטובה הרי היא עמל התורה בבירור הלכותיה.

מנכ"ל אושר בכבוד (ח"ת)
אושר בכבוד
חושבים עתיד כהלכה

בעידוד ובברכות של מרן ורבן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים מהחודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

נאסרת בגלל שמרגשים בה את טעם האיסור, וטעמו של האיסור הרי הוא כעיקרו וממשו, (ויבואר מהו השיעור האסור, ומתי האיסור נותן טעם בכל ההיתר, ומתי נאסר רק כדי קליפה), או שהאיסור אינו בטל בגלל חשיבותו למרות שהוא לא נותן טעם בהיתר, ובתערובת מין במינו שאין האיסור נותן טעם בהיתר, לרבי יהודה האיסור אינו בטל אפילו באלף, ולרבנן מדאורייתא בטל ברוב ומדרבנן צריכים שישם שאז האיסור מתבטל בתערובת והיא מותרת באכילה בגלל שלא מרגשים בה את טעם איסור, ולפעמים האיסור בטל ברוב כגון בתערובת יבש ביבש שאין האחד נותן טעם בחבירו אלא שכל חתיכה יש בה ספק האם היא החתיכה האסורה.

צ"ו: ירך שנתבשל עם גיד הנשה, משערים כבשר בלפת, והיינו (צ"ט): כאילו הירך היא ראש לפת (הירך של

הלפת, שיש לה טעם מתוק יותר משרוש הלפת, וצריך יותר בשר כדי לתת טעם בירך של הלפת. רש"י. והתוס' (צ"ט: ד"ה בראשי) כתבו שהכונה לשורשים שבקרקע), והגיד הוא בשר, ואם בשיעור כזה היה הבשר נותן טעם בלפת, הירך אסורה, דשעורין הלכה למשה מסיני וגמירי דבהכי משערינן, אע"פ שאם היה כרוב או קפלוט היה צריך יותר. (וכתבו התוס' ד"ה אם) שלא רק הגיד עצמו צריך שישם כנגדו, אלא צריך שישם גם כנגד הכדי קליפה שסביבו, דמשעה שנמלח נאסר כדי קליפה סמוך לו ונעשה נבילה. אמנם לרבינו אפרים דס"ל דלא אמרין חתיכה עצמה נעשה נבילה אלא בבשר בחלב, א"צ שישם אלא כנגד הגיד. ולענין אם הרוטב מצטרף לבטל, לשית רש"י (ק"ח). שטיפה שנפלה על חתיכה שמקצתה ברוטב אין הטיפה מתערבת ברוטב א"כ ניער או כסה, הכא נמי אין הרוטב מצטרף לבטל א"כ ניער או כסה, ולר"י דס"ל שבמקצתה ברוטב א"צ ניער או כסה, רק אם כולה חוץ לרוטב אין הרוטב מצטרף). ואם גיד הנשה נתבשל עם הגידים של היתר, או שחתיכה של נבילה או דג טמא נתבשלה עם חתיכות כשרות, אם מכיר את האיסור משליכו לחוץ ואין כאן אלא פליטתו והוא אוסר בנותן טעם, ובגיד שהוא מין במינו, שלא ניתן להבחין אם הוא נותן טעם, שיעורו בשישים, ואם אינו מכירו כולם אסורים דבכל אחד יש ספק אולי זהו האיסור, (ואין הגיד בטל ברוב כשאין מכירו, מפני שהוא בריה). (ואפילו באלף אינו בטל, וכן חתיכה הראויה להתכבד אינה בטילה, והיא דפירש חד מינייהו נמי אסור גזירה שמא יקח מן הקבוע, כיון שאין האיסור ניכר, ודבר שאינו לא בריה ולא חתיכה הראויה להתכבד בטל ברוב, ואפילו איסור מדרבנן ליכא, אמנם לאדם אחד י"ל דאסור. תוס' ק. ד"ה בריה). ואין החתיכה בטלה ברוב, אף למ"ד שרק דבר שתמיד דרכו להמנות אינו בטל ברוב, משום שהיא ראויה להתכבד בה לפני האורחים. וכתבו התוס' (ק. ד"ה שאני) דהא דאייתא ביבמות (פ"א:): דחתיכה של חטאת טמאה במאה של חטאות טהורות תעלה, ולא אסרין משום חתיכה הראויה להתכבד, יש לומר דכל דבר הראוי להתכבד אם היה מתבטל חשיב ולא בטיל, ושם אפילו תתבטל בחטאות טהורות אינה ראויה אלא לכהנים, ולא חשיבא, דכהנים אין מוחזקין טובה זה לזה, דכולן שוין בה, ד"לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו" כתיב, אבל של חטאת בשל חולין מבואר שם שאינה בטילה (ק.), אבל הרוטב נאסר רק אם האיסור נותן טעם בכל החתיכות והקיפה והרוטב.

ואיתא לקמן צ"ט: שדין זה שאם יש בגיד בנותן טעם ונתבשל עם הירך כל הירך אסורה הוא דלא כדעת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה דס"ל שאין בגידים בנותן טעם ומשליכו והשאר מותר. והלכתא אין בגידים בנותן טעם ובין נתבשל בין נמלח בין נצלה משליכו ומותר, אמנם אם לא נטל שמנו הוא אוסר בנותן טעם. רש"י. והתוס' (צ"ט: ד"ה והלכתא, השני) שלא החמירו בשומן יותר מבגיד עצמו. עוד כתבו התוס' (שם ד"ה והלכתא, הראשון) שמבואר בפסחים (כ"ב). שלמ"ד אין בגידים בנותן טעם גיד הנשה אסור בהנאה, ומה שמכירים יקור בשר לעובדי כוכבים אע"פ שמעורב בו גיד, הטעם הוא דעובד כוכבים אינו נותן מעות אלא על דבר שיש בו טעם, ולא על הגיד, אמנם אסור לשלוח ירך שלימה לעובד כוכבים (לעיל ג'ג:), לפי שמתכבד בו יותר במה שהוא שלם.

צ"ו. רבא סבר בתחילה שסימן עדיף מטביעות עין, שהרי מחזירים אבידה בסימן ולא בטביעות עין, (וכתבו התוס' ד"ה ולא) דהיינו בטביעות עין כל דהו, דבזה אין מחזירים גם לצורבא מרבנן שלא חוששים שהוא משקר, ורק בטביעות עין גמורה מחזירים לצורבא מרבנן). אבל האמת שטביעות עין עדיפה מסימן, שהרי אדם מותר באשתו אף שהוא סומא או בלילה ע"י טביעות עינא דקלא ומאבידה לא ילפינן, דשם חוששים שישקר בגלל חמדת הממון, דגזל ועריות נפשו של אדם מתאוה להם ומחמדתם, וכן אם מעידים על רוצח לפי סימן בגופו ובכליו של הרוצח אינו נהרג, (ואף שמשאין אשה על פי סימנים ללישנא דאמר רבא סימנים דאורייתא, מ"מ אם נישאת לאחר אין סומכים על הסימנים להורגה, דשמא בעלה הראשון היה חי ולא היו קידושה קידושין, וכן אם נשאת על פי עד אחד וזינתה לא הורגים אותה, אע"פ שנודע שבעלה הראשון נודע שהיה מת בשעת הזנות, דלא לכל דבר עד אחד נאמן, שהרי אין האחין יורדים לנחלה על פיו, וגם צרתה אסורה. והא שמחזירים שטר חוב בסימנים אע"פ שאין מחייבים אדם ע"פ עדות שפלוגי שאלו סימניו לזה מפלוגי, שאני שטר שאין מי שמוחקק בו, אבל ממון המוחזק ביד אדם לא מוציאים על פי סימנים. תוד"ה פלניא), ולפי טביעות עין נהרג, וכן השולח למצוא אדם על פי סימנים לא ודאי שיכירו אבל ע"פ טביעות עין יכירו).

עוד באיסור גיד הנשה

מה צריך ליטול מגיד הנשה - לת"ק (והיינו כ"מ צ"ב:) מדרבנן צריך לחטט אחריו וליטול את כולו, אמנם מדאורייתא די לחותכו מלמעלה. ולרבי יהודה אף מדרבנן די לחותכו מלמעלה.

איזה חלק בגיד נאסר, וחייב מלקות בגיד הנשה - אם אכל כזית מגיד הנשה לוקה. ואם אכל גיד שלם שאין בו כזית, לתנא דמתני' ולת"ק דברייתא לוקה, דבריה היא ובבריה חייב בכל שהוא, (וכתבו התוס' ד"ה מאי) שאבר מן החי ועוף טמא וגיד ושרץ חשיבי בריה, אבל נבילה טהורה במיתתה בכזית ולא חשיבא בריה, וכן טבל לא נחשב בריה, דכי אמר רחמנא לא תאכל גיד ולא תאכל עוף טמא וכן באבר מן החי, כאילו פירש בין גדול ובין קטן דכולהו מיקרו גיד ועוף, ובלבד שהיו שלמים, אבל בנבילה גם חתיכה נחשבת נבילה, וכן בטבל לא כתוב אל תאכל חיטה של טבל דנימא דחשיב בריה). ומלשון אכילה לומדים שאם יש בו כמה זיתים ואכל כזית חייב, ומ"אשר על כף" לומדים שאע"פ שהגיד ארוך לא אסרה תורה אלא מה שמונח על הכף - מקצת הגיד השוכב על הבשר התפוח ככף), וכן סובר שמואל, ו"הירך" היינו שהגיד האסור הוא זה הפנימי המתפשט בכל הירך והחיצון מותר, ולמעט עוף שאין לו כף לומדים מ"כף" נוספת שכתובה). ולרבי יהודה אינו לוקה, דכתיב ביה אכילה, (ומ"אשר על כף" לומד רבי יהודה שאם יש בו כמה זיתים ואכל כזית חייב, וס"ל לרבי יהודה שלא רק מה שעל הכף נאסר, דכתיב "הירך" - כל הירך). וכתבו התוס' (ד"ה ורבי) דהא דאייתא במכות (ט'): שבריסק תשעה נמלים ואחד חי והשלימו לכזית לוקה שש, חמש משום בריה דשרץ ואחת משום נבילה, לא נקט חי לאפוקי מת, אלא הכונה שלם ולא מרוסק. ובאבר מן החי אינו חייב עד שיאכל אבר שלם.

אכל מהגיד הימני כזית ומהשמאלי כזית, לת"ק לוקה שמונים, ולרבי יהודה לוקה ארבעים דאין איסור גיד הנשה אלא באחת מהן.

תערובות טעם כעיקר

הדפים הבאים (עד דף ק') הם דפים יסודיים בדני תערובת איסור והיתר, ויבואר בהם מתי התערובת (לח בלה, ששני הדברים שהתערבו מתמזגים זה בזה ואחד נותן טעם בשני)

פינת הריבית

מעשה ביהודי שקנה 'דירה על הנייר' ושילם עבור כך סכום ראשוני, וכידוע סך זה מוזכה את הקונה בזכות קניית דירה לכשתבינה, ולמרות שתתכן עליית מחיריה, אם בגין עליית מדד הבניה אם בגין עלייה כללית של מחירי הדירות, מ"מ כל התשלומים ששילם הקונה לפני עליית המחירים מזכים אותו באחוזי דירה בנחויר הישן.

כמובן שעשה זאת בהיתר עיסקה, בדלא זה איכא למיחש משום פסיקה, דמשום הקדמת מעותיו מוכר לו אח"כ בזול. ואמנם י"ל שאין שומתו ידוע דקי"ל (קעג ז ברמ"א) דשרי משום שלא ניכרת הוזלה, מ"מ עלול להיווצר פער גדול בין שווי הדירה בזמן התשלום הראשון לבין שווייה בקבלת המפתח, ועוד במקרה של עליית מדד הבניה היא תהא ניכרת לכאז' הוי שומתו ידוע.

דא עקא שאחרי החתימה על העיסקה ותשלום חלק מהמעות נתברר שהיום הוסיף בהית"ע סעיף המכפיף את כל הסכם ההית"ע בכך שהבנק המלווה את הפרוייקט לא יתנגד לו. בעקבות כך סברו פוסקים חשובים שאין תוקף להית"ע שכזה כי אין סיבה לבנק המלווה להסכים להית"ע.

על כן הציעו שהקונה יומחל על ההטבה המגיעה לו בגין ההלוואה ונמצא שההטבה הניתנת לו איננה אגר נטר אלא מתנה בעלמא. ויותר מדוייק להיפך - הקונה יתכוון בשעת מעשה קנין הבית (לכאז' בעצם התשלום האחרון) שמתחייב תמורתו תוספת תשלום המכסה את הפער בין ערכו היום לערכו בתקופת התשלומים המוקדמים, ולכאז' - בשונה ממחילה - לא תהי כוונה בעלמא להתחייב דהוי דברים שבבל, אלא יצטרך למסור מודעא, וצ"ע אם צריך בפני ב' עדים.

ואף שהמוכר לא דורש תמורה זו מ"מ ודאי הוי ליה זכות ואין סיבה שיתנגד לזה על כן זכה בהתחייבות הקונה, וכאן אי"צ זכירה ע"י אחר דכאמור עצם זכיית הקונה בדירה מחייבתו את התמורה שמכוון לה [במאמר המוסגר - אפילו אילו היה המוכר מתנגד להתחייבות זו ז"ל להתחייבות בתמורה איננה התחייבות חדשה שצריכה את הסכמת המוכר אלא היא שויו בזכית הקונה שלא קונה בזול, ואדרבא לאו כל כמיניה דהמוכר להקנות לקונה בעל כרחו דירה בפחות משוויה, אכן התחייבות בתמורת נכס מעבר לשוויו יל"ע אי שייכא בע"כ דהמוכר, ואכמ"ל].

ואין לטעון שהואיל ונותני ההטבה נותנים אותה משום אגר נטר היא ריבית מאוחרת כטרשא דר"פ דקי"ל (קעג א) דאזלינן נמי בתר כוונת הנותנים אף כאשר הנתינה מחוייבת מכח קציצת המקבל וכ"ש הכא שנותנים בלי שחייבים ודאי הם הקובעים את מהות הנתינה, דזה אינו, שכיון שהתחייב תמורה הרי שלא ניתנה לו כלל הטבה.

ואמנם יחוייב לשלם להם את הפער דאל"ה גזל בידו שהרי התחייב כן, ואם לא ירצו לקחת הרי שמוחלים ואי"ז אגר נטר, דמחילתם איננה בתמורה להמתנת המעות אלא מפני שאינם מאמינים לו שחייב ואולי חוששים או חוששים מה טומן להם בואת, או סתם אינם מסוגלים לקבל מה שלא תואם לרשומוות מכורה מגבולות מערכתיות [אם לא שיכול לפגוש את הבעלים עצמו שיקבל זאת בשחור].

האמת היא שבמקרה הנדון היתה תביעה של הקונה מהמוכר, שכן בתחילת ההליך הבטיח המוכר להתקין רשתות לחלונות לכל מי שיחבר את הסוג הרצוי לו בתוך 14 יום. אותו הקונה הודיע את בחירתו לאחר 16 יום אלא שהיו בהם ימי שבת וחג. אולם המוכר נתלה בכך שבהסכם כתום 14 יום ולא כתוב ימי עבודה.

לעומת זאת טענת הקונה היא שסתם יום ככה"ג ודאי הכוונה ימי עבודה כי הדבר ידוע שבשביל לקבל החלטה נצרך לגשת לחנות ולראות את האפשרויות בכדי לבחור מתוכם, ובשביל או ניתנו אותן 14 יום, כך שאין משמעות לימים שהתנויות לא פתוחים בהם.

א"כ שפיר יוכל הקונה לקזז את סך תביעתו ע"י קבלת הטבה, וגם אם ננקוט שביטעיתו הואי ספיקא דדינא יוכל לתפוס, ועדיין יל"ע בזה כיון שהמוכר נותנו ככגר נטר נמצא כששילם ריבית עה"צ שאינו חייב את הרשתות, מיהו הוי ספק דרבנן ואולי יש להקל. עוד י"ל דמתוך סספק ממוזן לקולא מוכרע לן שתפיסתו מועלת לגבייתו ולאז שם ריבית עלה. ברם אכתי מכשילו בנתכוון לאכול בשר חזיר בשוגג ועלה בידז בשר טלה, וצ"ע.

איברא דגוף טענת הפוסקים הנ"ל שנפל ההית"ע - ע"י ההתניה שהוסיף היום לתלותו בהסכמת הבנק המלווה - נראה דמעיקרא איכא למישידי בה נרגא, שהרי כל הקושי של המוסדות הפיננסיים להסכים באמת להית"ע הוא מפני הסיכון הגלום בו שהלווה ייפטר ע"י שבועה או הוכחה גמורה שהפסיד, אולם בגוונא דידן הסיכון הוא על הלוקח שהרי הוא זה שנותן את המעות בעיסקה ואילו זכיח היום שהפסיד ייפטר מהותיביותו ובואת יפטור את הבנק מאחריותו, ומשכך אין כל טעם לחשוש שהבנק ימאן בהית"ע.

גמ"ח אושר בכבוד (תר"צ)

אושרבכבוד

חושבים עתיד כהלכה

ביעודם ובברכתם של מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבל שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:

info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

צ"ז. מתי טעם האיסור אוסר בצליה - שמואל אמר שהדין הנ"ל שהגיד אוסר בנותן טעם מיירי בנתבשל שע"י הרוטב הטעם מתפשט בכל הבשר, אבל גיד הנשה שצלאז עם הירך, קולף (-חותך מלמעלה) ואוכל עד שמוגיע לגיד, מפני שבצליה הטעם נצמט בתוכו ואינו מפעפע ויוצא לבשר. (וכתבו התוס' (ד"ה עד) שצריך להניח כדי נטילה סמוך לגיד, דבצלי לא סגי בכדי קליפה, אלא היכא דתתאה גבר ואדמיקר ליה בלע, וכן בסכו בשמן של תרומה שהסיכה היא דבר מועט, וכן איתא לעיל (ח): שלמ"ד בית השחיטה רותח סגי בקליפה, היינו משום שהאיסור הוא מחמת שמוניות הסכין שהוא דבר מועט), אמנם גדי שצלאז עם חלבו -שלא נטל את חלב הכליות, אסור לאכול אפי' מראש אזנו אף שאין שם חלב, מפני שהחלב מפעפע -מתפשט בכל הבשר. (וכתבו התוס' (ד"ה אפילו) שראש אזנו רחוק מן החלב, ואפילו אם היה הראש למעלה זה אסור, מפני שהחלב מפעפע למעלה. ומה שנהגו כשמוחלים הרבה בשר ומניחים בגיגית, שאם יש חתיכה שמקצתה צציר חותכים ומשליכים רק את מה שבתוך הציר, ולא אמרינן שהדם מפעפע למעלה, שאני דם דמישרק שריק ואינו נבלע, ואפילו אם יש שומן בבשר שבתוך הציר לא אמרינן שהשומן נעשה נבילה מחמת הדם וחוזר ואוסר מה שחוץ לציר כיון שהשומן מפעפע, דלרבינו אפרים לא אמרינן חתיכה נעשית נבילה אלא בבשר בחלב, ובלאז הכי לא אמרינן חתיכה נעשית נבילה לאסור מקום שהאיסור עצמו לא יכול להתפשט לשם. דאי לאו הכי בכל מקום שאוסרים כדי קליפה נאמרו שאותו כדי קליפה יאסור את הכדי קליפה שלידו וכן הלאה עד כולו. והרב רבי אליעזר ממ"ץ היה מחלק משום דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבלה במקצת חתיכה אלא בכל החתיכה, ואין זה טעם. עוד כתבו התוס' (ד"ה שאני) דהא דאמרינן נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו, ולא אמרינן שהרוטב מפעפע בכולו, היינו משום דרוטב אינו מפעפע כל כך, דציר בעלמא הוא ולא שומן. וכן שינונו של גיד אינו אוסר בצליה, לר"ת משום דשמינו של גיד אינו מפעפע, והרב ר"מ מפרש דכיון דשומן הגיד לא נאסר אלא מדרבנן אטו הגיד, כשאין הגיד אוסר גם בו לא החמירו). ומה שמצינו שרבי יוחנן אמר שיקלוף ויאכל עד שיגיע לחלב, י"מ דאיירי בגדי כחוש (וחלב כחוש אינו מפעפע, אן נמי הכונה שהוא כחוש ויש בו רק מעט חלב ובטל בשישים. תוד"ה ההוא), וי"מ דאיירי בכליה שנצלתה עם חלבה ויש קרום המונע מהחלב להבלע בכליה, (וצריך להסיר ממנה כדי קליפה, ואף שרבי יוחנן עצמו אוסר לקמן (צ"ב): את הלובן כוליה, לא אסרינן משום דמפעפע בכולו, כיון שאין האיסור אלא מדרבנן. תוד"ה כוליא), וי"א שהוראת רבי יוחנן היתה על כילכית דג קטן טמא שנמצא באילפס של בשר, והורה רבי יוחנן שקפילא (-נחתום) נכרי יטעם את התבשיל לראות אם יש בו טעם מהאיסור.

מתי סומכים על טעימת קפילא - קדירה שבישלו בה תרומה לא יבשלו בה חולין, ואם בישל יטעם כהן את התבשיל ויראה אם יש בו טעם מהתרומה. וקדירה שבישלו בה בשר לא יבשלו בה חלב, ואם בישלו יטעם קפילא (- נחתום) נכרי ויראה אם יש בחלב טעם בשר, ומותר לסמוך עליו לפי תומו, ולא יודיעוהו שנצרכים לדבר בשביל לדעת אם המאכל מותר. רש"י. והתוס' (ד"ה סמיכין) כתבו דנאמן משום דכיון דקפילא הוא לא משקר שלא יפסיד אומנתו.

צ"ז: שיעורי ביטול - רבא אמר שמה שאמרו חכמים בכמה מקומות שמשערים בנותן טעם, היינו במין בשאינו מינו דהתניא, שניתן להבחין בטעם וכיון ששיניהם היתר כגון בתרומה וחולין יכול כהן לטועמו, ואם התרומה לא נותנת טעם בחולין מותר לזרים לאכול את התערובת, ומה שאמרו חכמים (-רבי יוחנן) שסומכים על קפילא, היינו במין בשאינו מינו דאיסורא כגון בשר בחלב, שאין בן ברית יכול לטועמו, ומה שאמרו חכמים בעז"ס ס"ט שמשערים בבשר בחלב ובשאר איסורים בשישים, היינו כשאין קפילא נכרי, או במין במינו בין דהתירא בין דאיסורא, דא"א להבחין בטעמו. וכתבו התוס' (ד"ה אמר) שלש"י הלכה כרבי יהדה דמין במינו לא בטיל, ושיטת ר"ת שלהלכה מין במינו בטל, והא דאמר רבא (פסחים ל.) הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו כרב, לא גרס ר"ת במשהו כרב, אלא גרס אסור, והיינו בנותן טעם, ומ"מ לא היה ר"ת פוסק הלכה למעשה לחמץ בפסח, וכשהיו מוצאים חיטה בתרנגולת ורתחת בפסח היה מצריך להשהותה עד אחר הפסח. ואפ"י גרס במשהו כרב, דילמא שאני חמץ דחמיר טפי דעובר בבל יראה ולא בדילי מיניה.

ירך שנמלח יחד עם הגיד - רב אחא בר יעקב ורב אשי התירו ירך שנמלח עם הגיד, ורבינא אסר. הגמ' שואלת על רבינא, שאף שמלוח הרי הוא כרותח, אין הכונה לרותח דמבושל אלא לרותח דצלי, (ורק כבוש -איסור והיתר שנכבשו בחומץ ותבלין הרי הוא כמבושל) וצליה אינה אוסרת. קשיא.

מה מצטרף לשיעור שישים שכנגד האיסור - הרוטב, והקיפה (-פרורי בשר ותבלין המתאספים בתחתית הקדירה), והחתיכות, מצטרפות לשיעור שישים. ומה שמצינו שגם הקדירה מצטרפת, י"מ דהיינו הקדירה עצמה (וכתבו התוס' (ד"ה איכא) דלא מיירי כשבישל בקדירה איסור והיתר שהקדירה מצטרפת לבטל, דבכהאי גוונא כשאין במה שבקדירה שישים יש בהיתר

טעם מן האיסור, אלא מיירי שהקדירה שהיתה בלועה היתר בלעה איסור, וחזר ובישל בה היתר, דמשערים בקדירה עצמה לבטל את האיסור שנבלע בה), וי"מ דהיינו מה שהקדירה בלעה מן ההיתר, שהרי שיעור ההיתר נתמעט ע"י שהוא נבלע בקדירה, אבל בקדירה עצמה לא משערים. ולהלכה כיון שיש בזה מחלוקת וזה איסור דאורייתא אזלינן לחומרא, ואין משערים אלא כמות שהוא לפנינו, ואף לא במה שהקדירה בלעה, כדאמרינן לקמן שגם מן האיסור נבלע בקדירה.

איך משערים נותן טעם כשא"א לטעום - כל איסורים שבתורה מלבד גיד הנשה שמשערים אותו כבשר בלפת, משערים כאילו האיסור הוא בצל או קפלוט ואילו היה נותן טעם בהיתר הכל נאסר, ומיירי כשא"א לטעום, כגון מין במינו, או במין ושאינו מינו ולכ"א קפילא, ועדיין לא נפסקה ההלכה שמשערים בשישים. (וכתבו התוס' (ד"ה כל) דמדלא נקט כבשר בלפת דקדמני במתניתין (לעיל צ"ו): גבי גיד הנשה, משמע שאין שיעורם שווה, דגיד לא יהיב טעמא כולי האי, ובשר בלפת היינו שישים, ולפ"ז רבי יוחנן חולק על רבא שאומר שמשערים בשישים, אמנם הלכה כרבא דהוא בתרא), ואין משערים בפלפלין ותבלין שאינם בטלים אפי' באלף מפני שהם נותנים טעם גם באלף כמותם, משום שחכמים שיערו שאין דבר שנותן טעם יותר מבצל או קפלוט.

כחל שנתבשל עם הבשר, אם יש שישים הבשר מותר, והכחל מצטרף לשישים כיון שהוא מין היתר, אמנם הכחל אסור (כיון שהבשר נתן בו טעם ואין בו שישים כנגד הבשר. רש"י. והתוס' (ד"ה) כתבו שהכחל עצמו אינו אסור, דאם הוא נאסר נימא חתיכה נעשית נבילה, אלא באמת אין בו טעם חלב וכן מנבשר הבשר, והוא נאסר מפני שיש בו גומות שכנוס בהם חלב, ויש אותו חלב בטעם בשר, ואף שכל החלב הכנוס לתוכו בגומות נפלט לחוץ ונתפשט ונפלט בשווה לכל החתיכות, מ"מ כיון שבתחילת בישולו לפני שיצא החלב לגמרי נאסר החלב שבכחל מפני טעם הבשר שבו, ואז לא היה יכול לצאת בקריעה, ממיילא גם לאחר שנגמר בישולו שכבר יצא כולו הוא נשאר באיסורו, דאפשר לסוחטו אסור, ואפילו למ"ד אפשר לסוחטו מותר הכא גזרינן שמא יאכלנו קודם שיצא כולו), ואם נפל לקדירה אחרת אוסר גם אותה, ואף שמשערים את טעם האיסור כנגד כל החתיכה, ולא רק כנגד מה שיוצא ממנה (דמנא ידעינן כמה נפק מינה) ונמצא שאנו דנים שכל החתיכה התבטלה, מ"מ שוויה רבנן כחתיכה דנבילה.

נותן טעם בביצה - איתא בברייתא שביצה טמאה אוסרת בנותן טעם. ואמר רב נחמן שביצה אסורה (וכן גיד הנשה ושאר איסורים. תוד"ה ביצה) בטילה בשישים ואין ביצה מן המנין כיון שהיא אסורה. ולרב הונא צריך שיהיה ס"א כנגד הביצה, ורבי יעקב בר אידי ורבי שמואל בר נחמני מסתפקים אם מספיק שישים שיש שצריך שישים ואחד.

צ"ח. ואמר אב"י שמה שביצה אוסרת היינו דווקא בביצה שיש בה אפרוח (וזו כוונת הברייתא ביצה טמאה), ואפ"י אם היא מעוף טהור היא אוסרת כיון שהאפרוח הוא נבילה, (וה"ה בנמצא בה דם, וכן טמאה שהיא קלופה אפשר שהיא אסורה. תוד"ה בביצת), אבל ביצה רגילה אינה אוסרת כיון שהיא לא נותנת טעם, והגמרא אומרת שאין לדבריו לא קושיא ולא ראיא.

כזית איסור שנפל לקדירת התר, אין מוסיפים לשיעור ההתר את מה שהאיסור בלע, שהרי האיסור בלע גם איסור ולא רק התר, והיינו שגם האיסור נתמעט מגודלו, ואין לנו אלא לשער כמו שאנו רואים.

חצי זית שנפל לקדירת התר אין להתירו כשיש שלושים חצאי זיתים כנגדו, משום שאין לזלזל בביטול איסורים דרבנן, ועוד שהרי חצי שיעור אסור מן התורה.

הגמ' מביאה שרבי לא היה מתיר איסור שנתערב במ"ה או אפ"י במ"ז התר כנגדו, וי"מ שהתיר בשיעורים הנ"ל, ומכוחו בניו התירו במ"ה או במ"ג, ולפ"ז מיירי בחצי זית.

צ"ח: שיעור הביטול ומקורו מזרוע בשלה

שיעור שישים הנ"ל (אם בדקנו ואינו נותן טעם, או במין במינו דליכא למיקם אטעמא, דאם בדקנו והואו נותן טעם, טעם אינו בטל. רש"י. והתוס' (ד"ה כל) חולקים על מה שכתב רש"י שגם אם אין טעם צריך שישים) הוא שיטת רבי חי"א בר אבא, אבל לרבי שמואל בר רב יצחק השיעור הוא מאה.

מקור דין ביטול בשישים או במאה הוא מזרוע בשלה של איל נזיר שמרימים אותה מהאיל ומניפים אותה ונותנים אותה לכהן והיא אסורה לזרים, והאיל כולו נאכל לבעליו שהרי הוא שלמים. ואע"פ שניתן ללמוד משם להתיר בשיעור זה גם כשיש טעם, אפ"ה החמירו חכמים ואמרו שטעם לא בטל.

כתיב "ולקח הכהן את הזרוע בשלה מן האיל", ואיתא בברייתא שלת"ק בשלה היינו שלימה, ולרבי שמעון בן יוחאי בשלה היינו שנתבשלה עם האיל. ללישנא קמא בין לת"ק

ובין לרשב"י היה מבשלה עם האיל דאין מקרא יוצא מידי פשוטו, (וללישנא בתרא ת"ק מוציא המקרא מידי פשוטו. תוד"ה דכולי), ונחלקו אם היה חותך את הזרוע מהאיל לפני הבישול (והיינו לת"ק, ושלמה היינו שלא היה חותך את הזרוע לחתיכות. רש"י. ולתוס' (ד"ה מר) כן סובר רשב"י, אבל ת"ק סובר שמבשל ואח"כ חותך, ושלמה הכונה שתאז מחוברת לאחר הבישול), או שלא היה חותך את הזרוע מהאיל, ולפ"ז לפי שתי השיטות אפשר ללמוד מזה את שיעור הביטול (וכדלהלן), וללישנא בתרא בין לת"ק בין לרשב"י היה חותכה לפני הבישול, ונחלקו אם היה מבשלם יחד או לא, ולפי זה רק לרשב"י אפשר ללמוד מזה שיעור ביטול.

מקור שיעור ביטול למ"ד שהביטול הוא בשישים הוא משום דס"ל למ"ד זה שמשערים בשר ועצמות של הזרוע מול בשר ועצמות של שאר האיל, וא"כ שיעור הביטול הוא שישים דקים להו לרבנן שיש שישים כנגד הזרוע ורחמנא שריה. (ואין זה דרשה גמורה ללמוד מכאן טעם כעיקר דאורייתא במין בשאינו מינו, שהרי כאן זה מין במינו דמדאורייתא בטל ברוב, ושישים ומאה קבלה היתה בידם ואסמכתא אהאי קרא. תוד"ה ומואן), ולמ"ד ששיעור הביטול הוא מאה משערים בשר כנגד בשר, ויש בשאר האיל מאה כנגד הזרוע, לפי שיש בזרוע הרבה עצם ומעט בשר, דהכתף אינו בכלל זרוע, ועצם אינה פולטת טעם.

והא דאמרינן שזרוע בשלה "זהו התר הבא מכלל איסור" - שאף שהאיל בלע מן הזרוע התיירו הכתוב, אין הכונה בהאי זהו שבשאר איסורים אין לומדים מכאן שיש בהם ביטול בשישים או במאה, אלא הכונה שאף לרבי יהודה דס"ל שמין במינו לא בטל, (דכתיב "ולקח מדם הפר ומדם השעיר" שאף שידוע שדם הפר מרובה משל שעיר קרי ליה דם השעיר ומבואר שאינו בטל), הכא בטיל, אבל מין בשאינו מינו לומדים מזרוע בשלה, ואין ללמוד מזרוע בשלה שמין במינו בטל, משום שמחידוש לא גמרינן דשם הרי מותר לבטל אף לכתחילה, ולביטול בשישים או במאה אפשר ללמוד, כיון שזה חומרא, דמדאורייתא אי לאו האי ילפותא ברובא בטיל, ואם באיל שהתורה הקילה אין ההיתר אלא במאה או בשישים, כ"ש בשאר איסורים.

צ"ט. ולרבא הקולא המיוחדת בזרוע בשלה הוא שלא אוסרים מדין טעם כעיקר כמו בשאר קדשים (שהטעם אסור כעיקר ממשו של איסור, אבל חולין לומדים מזרוע בשלה שבטלים בשישים או במאה, דהא ילפינן מ"אחרי רבים להטות" שזה בטל ברוב, דרבא סובר שבחולין אין הטעם כעיקר אלא מדרבנן, וכן סובר רבי יוחנן (ע"ז ס"ז) ש"טעמו לא ממשו" אין לוקין עליו, ומה שלומדים (פסחים מ"ד) מ"משרת" שטעם כעיקר, ס"ל שזה אסמכתא בעלמא, דנזיר וגעולי עכו"ם הוו שני תלובין הבאים כאחד שאין מלמדים, אי ממי גיעולי עכו"ם חידוש הוא כדאמרינן התם, ומ"משרת" לומדים שהיתר מצטרף לאיסור. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה רבא) שלפי רש"י לא מדובר כאן על טעם גמור, אלא על טעם כל דהו, דבקדשים אסור. ושיטת התוס' שמדובר בטעם גמור, וטעם כעיקר דאורייתא ולא אסמכתא, דבקדשים לומדים מחטאת לאסור, ובחולין לומדים מ"משרת" לאסור, ואין חילוק בין חולין לקדשים, ובזרוע אף דאיכא שישים או מאה מ"מ התורה מזהיר גם באופן שאין שיעור זה, דלפעמים הזרוע ומוקצת מן האיל הם חוץ לרמטל ונותן הזרוע טעם במה שבחוץ, ולפעמים יש הרבה משמונית הזרוע על אותו מוקצת עד שלא יהא רוב באותו מוקצת לבטלו, ובכל ענין שיבשל התייר הכתוב. והא דקאמר טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקים עליו, היינו במין במינו, דמדאורייתא בטל ברוב, או דמיירי דליכא כזית בכדי אכילת פרס. והה"ד יוסף מאורלינ"ש סובר שאף שטעם כעיקר דאורייתא אין לוקים על טעם אפילו בשאינו מינו, דרבי יוחנן סובר כר"ע שלומד זאת מגיעותי עכו"ם דליכא אלא עשה ד"תעבירו באש", ור"ת חולק עליו, ורק בהיתר מצטרף לאיסור אין לוקים), אלא לומדים מדכתיב בחטאת "כל אשר יגע בבשרה יקדש" שהנוגע בה ובלע ממנה דינו להיות כמוה, שאם היא פסולה גם הוא פסול, ואם היא כשרה גם הוא נאכל כחמור שבה, שאפילו אם זה שלמים דינה כחטאת שמוותרת רק לפנים מן הקלעים לזכרי כהונה ליום ולילה, ומוזה לומדים לכל איסורי קדשים שאינם בטלים לגמרי. וכתבו התוס' (ד"ה תאכל) שרינו חננאל גורס תאכל כחמור שבהן, ומשמע שיש בשלמים חומרא לגבי חטאת, וכגון שבישל שלמים דאתמוול בקדירה של חטאת של היום, דשלמים אין נאכלים אלא עד הלילה, וחטאת של היום זמן אכילתה עד למחר. (ואין ללמוד להקל מזרוע בשלה ששאר קדשים כגון נותר או פיגול יתבטלו בשישים או במאה, כיון שזה חידוש שמבטלים לכתחילה, וכנ"ל).

ולרבינא הקולא המיוחדת בזרוע בשלה הוא שמקום חתך ג"כ מותר, ובכל האיסורים כשיש איסור והיתר מחוברים כגון הוציא העובר את ידו או אבר המדולדל מקום החתך אסור. וכתבו התוס' (ד"ה לא) דבשאר קדשים כגון חזה ושוק ואימורים ג"כ מותר מקום חתך שלהם.

ביטול במין במינו ובמין בשאינו מינו

איתא בערלה שבתערובת מין במינו יש חומרא על פני מין בשאינו מינו, שאם שאור של תרומה נפל לעיסת חולין, אם

יש בשאור כדי לחמץ את העיסה, אוסר אף אם יש בעיסה אחד ומאה כנגד השאור, דנותן טעם לעולם אסור, ואם אין בו אחד ומאה כנגד השאור, אוסר אפי' אם אין בו כדי לחמץ, וכן מתבל קדירה חולין בתבלין של תרומה ומדמע שמבשל תרומה וחולין יחד במין במינו אינם בטלים. ואילו במין בשאינו מינו כגון גריסים של תרומה שנתבשלו עם עדשים של חולין, אם יש בעדשים טעם גריסים אינו מותר אף באחד ומאה אף דילפינן ששיעור ביטול בתרומה הוא מאה ואחד, דכתיב "מכל חלבו את מקדשו ממנו" - שאם נפל בתוכו הרי הוא מקדשו, ומיירי קרא בתרומת מעשר שהיא אחד ממאה, וקאמר שאם חזרה לתוך התשעים ותשעה מקדשתן, והיכא שהתרומה נותנת טעם אע"פ שיש כאן שיעור ביטול אסור, דטעמא לא בטל, ואם אין בעדשים טעם גריסים מותר אף בפחות מאחד ומאה דלא בעינן מאה ואחד אלא כשהאיסור בעין, כגון חיטים בחיטים או שכלא נתבשל. רש"י. והתוס' (ד"ה אין) כתבו דשאינו מינו בטל בשישים כשאר איסורין אפילו כשהאיסור בעין אם אינו מכיר, ובמינו בעינן מאה ואחד, דהא דדרשינן בספרי "את מקדשו ממנו" - ממנו שנפל לתוכו הרי הוא מקדשו, במינו כתיב.

צ"ט: הגמ' מבארת שלמ"ד שהביטול הוא בשישים החומרא היא שבמין בשאינו מינו מספיק שישים וכאן צריך מאה, ולמ"ד שהביטול הוא במאה ולא בשישים, צ"ל שהחומרא היא שצריך מאה ואחד ולא מספיק מאה. ומה שאינו בטל באחד ומאה אם יש בו כדי לחמץ, הטעם הוא משום ששאור חימוצו קשה ויש שקשה מחבירו.

אין המאכלים שווים בשיעור איסור נותן טעם, שהרי דג טמא צירו אסור, ורביעית ממנו אוסרת סאתים של ציר טהור או של דבר אחר, שזהו קרוב למאותים -קצ"ב רביעיות. ואף שלרבי יהודה מין במינו לא בטל, (ואף שסתם ציר יש בו מים כדאמרינן בבכורות (כ"ב), וא"כ נימא סלק את מינו כמי שאינו ושאין מינו רבה עליו ומבטלו, "ל דהכא מיירי בציר שאין בו מים. תוד"ה והאמר), שאני ציר שהוא זיעה בעלמא, ואינו אסור אלא מדרבנן, אמנם ציר שרצים אסור מדאורייתא, כדילפינן (לקמן ק"ב.) מ"הטמאים" לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן, ודרשא גמורה היא. תוד"ה שאני.

ק. חתיכה נעשית נבילה- רבה בר בר חנה אמר שחתיכה של נבילה ושל דג טמא שנפלו לקדירה והוא מכירם, אינם אוסרים בפליטתם עד שיתנו טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות. ורב אמר שאין לסמן על רבה בר בר חנה, דבאופן זה החתיכה של התר (שהיתה בצידה תמיד, או שנתבשלה מתחילה עימה לפני שנתנו בקדירה את שאר החתיכות ואז לא היה שישים כנגד האיסור ונתנה בה הנבילה טעם. רש"י. ולתוס' (ד"ה חתיכה) מדובר בחתיכה שכולה חוץ לרוטב, דמבואר לקמן שהרוטב מצטרף לבטל, ואם היא בתוך הרוטב גם הרוטב נעשה נבילה) נעשית כנבילה עצמה, והיא אוסרת את שאר החתיכות מפני שהן מינה.

הגמ' מבארת שרב סובר כרבי יהודה שמין במינו לא בטיל, וממילא מדובר באופן שסילק את חתיכת האיסור ואת הרוטב לפני שנתן את שאר החתיכות בקדירה, ונתנה חתיכת האיסור טעם בחתיכה הראשונה, והיא אוסרת את שאר החתיכות מפני שהם מינה, ואשמועינן שהחתיכה עצמה נעשית נבילה לאסור חברותיה בפליטתה, אבל בלאו הכי יש לאסור בגלל החתיכה הראשונה. הקשו התוס' (ד"ה בשקדם) למה צריך לומר שהחתיכה של היתר קיבלה טעם מהנבילה, והרי בלאו הכי מין במינו אוסר בכל שהוא. ור"ת מבאר שדבר שנאסר בכל שהוא לא אומרים בו חתיכה נעשית נבילה לאסור את האחרות. ורבינו אפרים אומר שאפילו בנותן טעם לא נעשית נבילה להצריך שישים כנגד כל החתיכה, אלא כנגד האיסור הבלוע, וממילא כשיש רק משהו רק החתיכה הראשונה נאסרת משום מין במינו, אבל ההיתר לא נעשה איסור, ורק בבשר בחלב גם ההיתר נעשה איסור כדאמרינן (לקמן ק"ח.) דחתיכה עצמה נעשת נבלה וצריך ששים כנגד כל החתיכה, דשאני בשר בחלב דכל חד וחד באפיה נפשיה שרי וכי איתנהו בהדי הדדי אסור, ולכן הבשר עצמו נעשה איסור ולוקה אם אכל חצי זית מבשר וחצי זית מחלב. וגם לחולקים על רבינו אפרים, היכא שנפל כזית חלב על חתיכת בשר (לעיל צ"ח.), ממה נפשך, אם אין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה כמו שפירשנו לעיל, א"כ אין אסור אלא החתיכה שנפלה עליה החלב והשאור מותרות, ואם הוא מפעפע מחתיכה לחתיכה א"כ כל החתיכות מסייעות לבטל ולא אמרינן שתעשה נבלה אותה חתיכה שנפלה עליה חלב מאחר שסופו להתפשט בכל החתיכות. ולפי פירוש רבינו אפרים ניוחא מה שציווה הכתוב להגעיל כלי מדין אף ביורה גדולה שאי אפשר להגעילה בתוך כלי אחר, ולא אמרינן שהמים הראשונים ייעשו נבילה, אף גם לולא דבריו י"ל דלא אמרה תורה להגעיל אלא כלים קטנים בתוך כלי גדול שיש במים שישים כדי לבטל האיסור. וכתב רבינו יהודה דנראה לר"י להחמיר בדבר כיון דאין ראיה ברורה.

או דאיירי בלא קדם וסילקו ולא נאסרו שאר החתיכות אלא מכח חתיכת ההיתר הראשונה, ואיירי שיש בקדירה חתיכה ממין הנבילה וכן מין אחר, דכל מין ומינו כגון נבילה ושחוטת ודבר אחר כגון תבלין ורוטב, מין ההיתר אינו מבטל את האיסור ולא מוסיפו, אלא אמרינן סלק את מינו כמי שאינו בקדירה, ונשארו שם רק

הנבילה והרוטב, ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו, ולכן רק כאשר קיבלה חתיכה אחת טעם בתחילה ונעשית נבילה, היא אוסרת את שאר החתיכות מפני שהם מינה ולא יכולים לבטלה אע"פ שיש בהם יותר משישים, והרוטב לבדו אין בו כדי לבטל שניהם. וכתבו התוס' (ד"ה הוי) בשם רשב"ם שכמו שצריך שיהיה ברוטב פי שישים מחתיכות האיסור, כך צריך שיהיה בחתיכות ההיתר פי שישים מחתיכות האיסור, מפני שהרוטב של ההיתר נבלע בחתיכות האיסור ונעשה נבילה, וכשהוא נפלט הוא אוסר את הרוטב מפני שהוא מינו. (ועיין לקמן ק"ח: תוד"ה אמאי שרי"י חולק על הרשב"ם שכיון שהרוטב נאסר מחמת החתיכה דינו כבשר ולא כרוטב, ואינו אוסר את שאר הרוטב אפילו למ"ד מין במינו לא בטיל).

איסור גיד הנשה בבהמה טמאה, ואין איסור חל על איסור

ק. גיד הנשה נוהג בבהמה טהורה לכו"ע. ובבהמה טמאה, לרבי יהודה יש איסור גיד הנשה, שהרי בני יעקב נאסר להם גיד הנשה דכתיב "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה", לפני שנאסרה להם בהמה טמאה. ולחכמים אין איסור גיד הנשה בבהמה טמאה, ולמ"ד יש בגידים בנותן טעם לוקה משום טמאה ולא משום גיד, ולמ"ד אין בגידים בנותן טעם פטור, דרק בטהורה התורה חייבה אפילו שהוא עץ, משא"כ בטמאה, ולא נאסר גיד הנשה אלא בסני, דכתיב "בני ישראל" ולא נקראו בני ישראל עד סיני, ואז נאמר פסוק זה אלא שכשכתב וסידר משה את התורה נכתב במקומו שלכן הוזהרו בני ישראל אחרי כן שלא יאכלו גיד. (והא דכתיב "וישארו בני ישראל את יעקב אביהם", זה היה זמן מרובה לאחר אותו מעשה שנאבק עם המלאך וכשבא לפדן קראו הקב"ה ישראל, דכתיב "לא יקרא עוד שמך יעקב כי אם ישראל". (רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה לאחר מעשה)דהא דקאמר ל"א נקראו ישראל עד סיני", היינו לענין מצוות. וי"מ שלאחר מעשה היינו לאחר שבירכו המלאך והסכים הקב"ה על ידו), ואין לאסור גיד הנשה מאותנה עשה שבני ישראל נשאו את יעקב, שהרי התורה לא ניתנה פעמיים, וכיון שבשעת מעשה זה לא נאסר, אין לאסור אלא ממתן תורה. ק"א.).

הגמ' שואלת איך חל איסור גיד הנשה בבהמה טמאה לרבי יהודה, והרי רבי יהודה עצמו סובר שאין איסור חל על איסור, כדמציינו שרבי יהודה אומר שנבלת עוף טמא אינה מטמאה בגדים בבית הבליעה, דכתיב "נבילה וטריפה לא תאכל לטמאה בה", לומר שאין מטמאה את האוכל אלא מי שאיסורו משום נבילה, ולא מי שאיסורו רק משום בהמה טמאה, ומבואר שאיסור נבילה לא חל על עוף טמא.

ואין לומר שרבי יהודה סובר שאין בגידים בנותן טעם, וממילא חל איסור גיד הנשה כיון דליכא איסור בהמה טמאה. שהרי רבי יהודה סובר שהאוכל גיד הנשה של טמאה לוקה שתים, ומבואר שיש בגידים בנותן טעם.

ואין לומר שרבי יהודה סובר שאיסור גיד הנשה נוהג בשליל, וממילא שני האיסורים חלים יחד בשעת יצירת הולד, שהרי רבי יהודה סובר שאיסור גיד הנשה אינו נוהג בשליל (וחלבו מותר), וא"כ איסור טומאה חל על השליל, שהרי כל יצירתו בטומאה, ואיסור גיד שאינו חל עד הלידה לא חל על איסור טומאה. ואין לומר דהיינו דווקא בבהמה טהורה דכתיב "כל בבהמה תאכלו" ואפילו חלבו וגידו, דבהאי קרא נפקא לן היתר שליל בשחיטת האם, אבל בבהמה טמאה איסור גיד הנשה נוהג בשליל, דמ"מ איסור טומאה קודם לאיסור גיד הנשה, וכדמציינו שהנזיר מגולח אם האהיל על כזית מן המת שסותר נזירותו ומגלח וחוזר ומונה נזירותו מתחילה, או על נפל שלא נתקשרו אבריו בגידים ומבואר שהאברים נוצרים לפני הגידים וש"מ שם טומאה קדים.

וצ"ל שרבי יהודה סובר שאף שאיסור טומאה קודם חל איסור גיד, כיון שהוא איסור חמור שהרי לדבריו הוא אוסר גם לבני נח.

ק"א. האוכל גיד הנשה של בהמה אסורה-

האוכל גיד הנשה של בהמה טמאה, רבי יהודה מחייב שתים, ור"ש פוטר לגמרי, דס"ל שאין איסור טומאה כיון שאין בגידים בנותן טעם, ואין איסור גיד הנשה כיון דכתיב "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה" והיינו במקום שרק הגיד אסור, אבל במקום שכל הבהמה אסורה גיד הנשה לא נאסר.

האוכל גיד הנשה של נבילה, לר"מ חייב שתיים, ולחכמים אינו חייב אלא אחת, אבל האוכל גיד הנשה של עולה ושל שור הנסקל, אף לחכמים חייב שתים, כיון שאיסורים אלו חמורים יותר, שהרי הם אוסרים בהנאה.

הגמ' מבארת שחכמים היינו רבי יוסי הגלילי שסובר שאף באיסור כולל (כגון הכא שאיסור נבילה כולל גם את שאר הבהמה ולא רק את הגיד, דאיכא למימר דמיגו דחייל אבשר חייל נמי אגיד. וכתבו התוס' (ד"ה מאן) שאין זה איסור מוסיף במה שנתוסף איסור לגבוה כשנתגבלה, דסבר כמ"ד (x). שגם גיד אסור לגבוה) אין איסור חל על איסור, ואצ"כ האיסור השני חמור יותר, דהיכא שהאיסור האחרון הוא גם כולל וגם מוסיף, איסור חל על איסור, (וכתהבו התוס' (ד"ה איסור) שתוספת איסור הנאה לא נחשבת איסור מוסיף, אלא איסור כולל), וכדמצינו שאדם טמא שאכל קודש טהור חייב, אבל טמא שאכל קודש טמא, אם נטמא הגוף ואח"כ נטמא הבשר חייב חטאת, דהאוכל קדשים בטומאת הגוף זדונו כרת, כיון שאיסור כרת קודם (ותו לא פקע. תוד"ה בטמא), שהרי כל טמא שאכל דבר טהור הבשר נטמא (וחיוב מיתה בטמא שאכל תרומה משכחת לה כשתחב לו תביר, אי נמי היכא שלא הוכשרה לקבל טומאה או בנילושה במי פירות, ולפי האמת אפילו הוכשרה משכחת לה כגון שנטמא הגוף ואח"כ נטמאה התרומה כדאמרינן הכא. תוס' שם), אבל היכא שנטמא הבשר שהוא נאסר על הכהנים בלאו בעלמא, ואח"כ נטמא הגוף, לרבי יוסי הגלילי פטור, דלא אמרינן שמיגו שחל האיסור על חתיכות טהורות חל האיסור גם כלפי חתיכות טמאות, (ולרבנן חייב, דס"ל שאיסור חל על איסור באיסור כולל דאמרינן מיגו). ומה שטומאת הגוף לא חלה אף שהיא חמורה שהיא בכרת, ואילו טומאת הבשר אינה בכרת, י"ל דמאידן טומאת הבשר חמורה שאין לה טהרה במקוה, ואילו טומאת הגוף יש לה טהרה במקוה.

ק"א: והא דאיתא בברייתא שלרבי יוסי הגלילי מי ששגג ועשה מלאכה ביוה"כ שחל בשבת חייב על כל אחד מהם, דכתיב "שבת היא" דמשמע שאם חל איסור אחר עימה יתחייב על שבת בפני עצמה, וכתיב "יום הכיפורים הוא" וכנ"ל, ולר"ע אינו חייב אלא אחת (ואף שר"ע סובר (כריתות כ"ג). שחתיכת חלב חולין וחתיכת חלב קודש ואכל אחת מהם ואינו יודע איזה מהם אכל מביא חטאת ואשם תלוי, אלמא אית ליה איסור חל על איסור וכ"ש איסור בת אחת, יש לומר דקדשים שאני, כמבואר בסוף פירקין דאפילו מאן דאית ליה בעלמא דאין איסור חל על איסור בקדשים אית ליה. תוד"ה רבי עקיבא), ומבואר שלרבי יוסי הגלילי איסור חל על איסור בכולל, (ואף ששני איסורים אלו חלים בבת אחת כשקידש היום, לולא שרבי יוסי הגלילי סובר שאיסור חל על איסור בכולל או מוסיף, גם ביחד הם לא חלים, ושבת מוסיפה על יוה"כ שזדון מלאכה במיתת בית דין ולא בכרת, ויוה"כ נחשב כולל על שבת, שהוא כולל גם איסור אכילה. וכתבו התוס' (ד"ה תלמוד) דאין לומר דשאני הכא דגלי קרא, דנלמד משם, ואין לומר שנלמד מתרומה דפטרינן משום דכתיב 'ומתו בו כי יחללוהו', דלחומרא מקשינן), רבי יוסי בר חנינא אמר שצריך להפוך את השיטות, וה"ה דמצי למימר דס"ל לרבי יוסי הגלילי דאע"ג דאיסור כולל לא חייל, איסור בת אחת חייל, סובר ר' יוסי בר' חנינא דמאן דלית ליה איסור כולל לית ליה נמי איסור בת אחת, ופלוגתא היא ביבמות (ל"ג). וי"מ ששבת נחשבת קודמת ליוה"כ משום דקביעא וקיימא, ויום הכפורים נחשב אחרון משום שהוא תלוי בקידוש החדוש, ורש"י מקשה על ביאור זה. והתוס' (שם) סוברים כפירוש זה.

ואמרו בשם רבי יוחנן שלסובר שאינו חייב אלא אחת אם שגג על שבת ששכח שזה שבת והזיד על יוה"כ שידע שזה יוה"כ חייב חטאת משום שגגת שבת, אבל אם הזיד על שבת ושגג על יוה"כ פטור משניהם. לאביי הטעם משום שהשבת קבועה ועומדת, ואילו יוה"כ תלוי בקביעא דירחא ומחייב רק אשבת בשגג בזה ובזה, ואם הזיד בשבת ושגג ביוה"כ פטור לגמרי, דאין מביאין קרבן על המזיד. ולרבא אין לחלק בזה, דסו"ס שניהם באים בבת אחת, ובע"כ רבי יוסי הגלילי פוטר משום שהוא סובר שכיון שבכולל ומוסיף אין איסור חל על איסור, ה"ה כשהם חלים בבת אחת לא מחייב אלא חדא, וממילא אם הזיד באחת מהן חייב על ששגג בשניה, אלא שהיתה גזירת שמד שגזרו שלא לעשות יום הכיפורים, ושלחו להודיע שיקיימו יוה"כ בשבת אע"פ שיוה"כ חל ביום אחר, כדי שלא ישכחו תורת יוה"כ, והאויבים לא יבחינו בו משום שבכל שבת לא עושים מלאכה, ורק באופן זה אם שגג ביוה"כ והזיד בשבת פטור, כיון שזה לא יוה"כ, (ולא שייך כאן "אתם" ואפילו מזידים, כיון שיוה"כ לא נקבע בעשור לחדוש. תוד"ה יום הכיפורים), וכן אמרו רבין וכל נחותי ימא.

איסור אבר מן החי

ק"ב. בטהורים ובטמאים-

איסור אבר מן החי נוהג בבהמה חיה ועוף טהורים. ובטמאים, לרבי יהודה ורבי אלעזר אסור, ולרבנן מותר. ושניהם מקרא אחד דרשו, דכתיב "רק חזק לבלתי אכול הדם וכו' ולא תאכל הנפש עם הבשר" -לא תאכל ממנו בעוד שהנפש עימו, רבי אלעזר שסובר שגם באיסור חמור יותר אין איסור

חל על איסור אי לאו דכתביה קרא לומד שכל שיש בו איסור דם יש בו איסור אבר מן החי וגם בטמאים יש איסור דם (ורק שרצים דגים וחגבים ומוחלי שנים אינם בכלל האיסור. וכתבו התוס' (ד"ה כי) שאף אם בהמה בחייה לאברים עומדת אין זה בת אחת, דאיסור טומאה קדים בעוד שלא נקשרו אבריה בגידים), ורבנן לומדים מ"הבשר" משמע אם אין בו דם הנפש אכול שרק אם בשרו מותר יש איסור אבר מן החי, ולרבי יהודה אבר מן החי נוהג בטמאה משום שאיסור אבר מן החי נוהג בבני נח.

נכרי מוזהר על אבר מן החי אף בטמאים לכו"ע, ואף אם שחט אותה אין שחיטה מטהרתה אם העוף הטמא מפרסס, דלנכרי אין הדבר תלוי בשחיטה, ורק היכא שהשחיטה מתירה לישראל היא מתירה גם לבני נח.

לר"מ איסור אבר מן החי נוהג רק בבהמה טהורה, ולא בחיה ועוף אע"פ שהם טהורים, דכתיב לעיל בסמוך "וזבחת מבקרך ומצאנך".

שיעור האיסור-

רב אמר שאבר מן החי אין חייבים עליו אלא בכזית, דכתיב ביה אכילה. והגידים והעצמות מצטרפים לכזית.

ק"ב: והא דאמר רב שהאוכל ציפור טהורה בחייה חייב

בכל שהוא (ובמיתתה חייב בכזית דבנבילה כתיב אכילה וכל אכילה בכזית חוץ מאבר מן החי דקפיד קרא אאבר לחודיה, וטמאה בין בחייה בין במיתתה חייב בכל שהוא דבריה היא, ומשום נבילה אינו חייב בבריה, דכשנברא לא היתה נבילה), היינו כשמשוהו בשר מצטרף לכזית ע"י גידים ועצמות, דמשום טומאה אינו חייב כיון שאין בגידים ועצמות טעם טמא. וכן מה שמצינו שלרבי האוכל צפור טהורה שאין בה כזית פטור דקסבר אין אבר מן החי בשלימה, (אמנם בכזית חייב דלא גרע מבשר מן החי דמחייב בכזית, דגם זה נחשב בשר. רש"י. ולתוס' (ד"ה שאין) אפילו למ"ד בהמה בחייה לאברים עומדת, אינה עומדת בחייה לחתיכת בשר, ואינו חייב משום בשר מן החי), ורבי אלעזר ברבי שמעון מחייב, דאם על אבר אחד חייב כ"ש על כולה, דקסבר שלימה אין לך אבר מן החי גדול מזה ובאבר לא בעינן כזית, (ואם חנקה ואכלה שאין כאן אלא איסור נבילה, לכו"ע חייב רק בכזית דאין חייבים על נבילה משום בריה, ומחלוקתם היא אם בחייה היא עומדת לנתחה לאברים וממילא כל אבר נקרא אבר בפני עצמו ויש כאן משום אבר מן החי, אמנם אינו חייב אלא אחת, דאין כאן אלא התראה אחת, או שאינה עומדת לאברים עד שתישחט, ואין שם אבר אלא כשהפרישו, ולאבר לכו"ע א"צ כזית), ג"כ איירי כשמשוהו בשר מצטרף לכזית ע"י גידים ועצמות. ומצינו עוף שאין בכולו כזית בשר, ובאבר אחד יש כזית בציורף בשר גידים ועצמות, והיינו קלניתא -עוף כחוש מואד, ואמנם קלניתא היא עוף טמא (שאף במיתתה חייב במשוהו לפי רב דבריה היא, ורב אמר שבין בחייה בין במיתתה בכל שהוא), אבל אם יהיה עוף טהור כזה, כך יהיה דינו.

ואמר רבא שאם רבי יסבור שמחשבת אוכלין שמה מחשבה ואולינן בתרה, אם חישב בחייה של צפור זו שאין בה כזית לאוכלה אבר אבר דגלי דעתיה שהיא עומדת לאברים, ואכלה כולה שלימה יהיה חייב דאבר קרינן ביה. ואם ר"א בר"ש יסבור שמחשבת אוכלין שמה מחשבה, אם יחשוב לאוכלה מתה דגלי דעתיה דבחייה אינה עומדת לאברים, ואכלה חיה פטור. ושאל אבבי וכי יש דבר שחיובו משתנה בין אדם לאדם, ורבא סובר דאזלינן בכל אדם לפי מחשבתו.

איסורי אבר מן החי ובשר מן החי-

לרבי יוחנן איסור אבר מן החי נלמד מ"לא תאכל הנפש עם הבשר" דאבר חי מיקרי נפש, דאם יחתכנו לא ישוב עוד כנפש הנטולה שאינה חוזרת, ומ"ובשר בשדה טריפה לא תאכלו" לומדים איסור בשר מן החי ד"ובשר בשדה" משמע שפירש ממקומו ובשר מן הטרिפה דכתיב טריפה. ולריש לקיש גם בשר מן החי נלמד מהפסוק הראשון. וכונת הפסוק לא תאכל הנפש ולא תאכל הבשר כל זמן שזה עם זה.

וג"מ במי שאכל אבר מן החי ובשר מן החי יחד, שלרבי יוחנן חייב שנים כיון שיש כאן שני לאוין, אע"פ שאכלם באכילה אחת ובהתראה אחת, (ואף שאין לוקים על לאו שבכללות, היינו כשהתורה לא מפרשת, כגון "אל תאכלו כי אם צלי אש", ויכל אשר יעשה מגפן היין", אבל כאן התורה מפרשת בשר וטריפה. תוד"ה אכל), ולריש לקיש חייב אחת דאין כאן אלא לאו אחד. וכן הביאור להלן. ואם אכל בשר מן החי ובשר מן הטרिפה, לריש לקיש חייב שנים ולרבי יוחנן חייב אחת דיש כאן אכילה אחת והתראה אחת ולאו אחד, והא דלוקה שטים על נא ומבושל, שאני התם דכתיב "ובשל" עם ו', תוד"ה לרבי יוחנן). ואם אכל אבר מן החי ובשר מן הטרिפה יחד, לכו"ע חייב שנים שמים דבזה לכו"ע מתרי קראי נפקי.

ק"ג. ואם אכל אבר מן החי מבהמה טריפה, שנינו שלרבי יוחנן חייב שנים ולריש לקיש אינו חייב אלא אחת.

הגמרא שואלת שהרי בהנ"ל מבואר שגם לר"ל חייב שנים. רב יוסף מבאר שבשתי בהמות שאכל אבר מן החי מזו ובשר טריפה מזו לכו"ע חייב שנים אפילו באותה אכילה ובאותה התראה, כיון שיש כאן שני לאוין, ומחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש היא בבהמה אחת שנטרפה עם יציאת רובה בזמן הלידה, רבי יוחנן סובר שבהמה בחייה עומדת לאברים, וממילא שני האיסורים חלים יחד כשנולדה, (אבל אי לאו לאברים עומדת איסור טריפה קדים ולא חל עליה איסור אבר אף שהוא איסור מוסיף דאסור לבני נח. תוד"ה מר), וריש לקיש סובר שבהמה בחייה לאו לאברים עומדת, וממילא איסור אבר שהוא חל רק כשמפריש את אותו אבר לא חל על איסור טריפה.

או שלכו"ע בהמה בחייה לאו לאברים עומדת, ונחלקו אם איסור אבר מן החי חל על איסור טריפה כיון שהוא נוהג בבן נח או לא.

או שלכו"ע בהמה בחייה לאברים עומדת ואיסור אבר קודם, ואיירי שנטרפה אחרי הלידה, ונחלקו אם איסור טריפה חל על איסור אבר, שלרבי יוחנן איסור חל על איסור ואיסור טריפה חל על איסור אבר מחיים, וריש לקיש סובר שאיסור טריפה מיתלא תלי וקאי ואינו חל אלא כשפקע איסור חיות.

לרבא מיירי שתלש אבר מן החיה ונעשית טריפה עי"ז כגון שחתך רגליה למעלה מן הארכובה, ונחלקו אם בהמה בחייה לאו לאברים עומדת, וממילא חלים שני האיסורים יחד, או שבהמה בחייה לאברים עומדת, ואיסור טריפה לא חל על איסור אבר.

והנה מצינו מחלוקת בדעת רבי יוחנן מה הדין באוכל חלב מן החי מבהמה טריפה, לרבי חייא בר אבא חייב שנים, ולרבי אמי ור' אבהו חייב שלש.

וצ"ב במה נחלקו.

הגמרא מבארת דמיירי בבהמה שנטרפה עם יציאת רובה, רבי אבהו סובר שבהמה בחייה עומדת לאברים, וממילא שלשת האיסורים חלים יחד כשנולדה, דהא חלב השליל מותר דכתיב "כל בבהמה תאכלו". ורבי חייא בר אבא סובר שבהמה בחייה לאו לאברים עומדת, וממילא איסור אבר שהוא חל רק כשמפריש את אותו אבר לא חל על איסור חלב ועל איסור טריפה שחלו בשעת לידתה.

או שלכו"ע בהמה בחייה לאו לאברים עומדת, ונחלקו אם איסור אבר מן החי חל על איסור חלב דאיסור חל על איסור, או לא.

או שלכו"ע בהמה בחייה לאברים עומדת, ואיירי שנטרפה אחרי הלידה, ונחלקו אם איסור טריפה חל על איסור אבר, לרבי אבהו כמו שהתורה אמרה שאיסורי נבילה וטריפה חלים על איסור חלב, דכתיב "ואכול לא תאכלוהו" אף דכבר כתיב "כל חלב וכל דם לא תאכלו", ללמד שאיסור נבילה יחול על איסור חלב, כך גם הם חלים על איסור אבר מן החי, ורבי חייא בר אבא סובר שדווקא על איסור חלב הם חלים מפני שהותר מכללו אצל חיה, משא"כ על איסור אבר מן החי.

ק"ג: אבר מן החי שחילקו לשניים ואכלו, אם חילקו

מבחוץ -קודם שיתננו לתוך פיו, ואכל כל חלק לבדו, לרבי יוחנן וריש לקיש פטור ואין האכילות מצטרפות בכדי אכילת פרס לחייבו כמו בשאר איסורים, דכיון דחידוש הוא, דהא גידין ועצמות דעלמא לא מיחייב עלייהו והכא מיחייב, אין לך בו אלא חידושו, דסתם אכילה בבת אחת משמע, אבל לחצאין לא. (רש"י. והתוס' (ד"ה חלקו) כתבו שלרבי יוחנן צריך שיכניסנו לפנים שלם, אבל אם חילקו בפיו חייב, דדרך הוא שנחלק בפיו בשעת לעיסה, ולריש לקיש פטור אפילו בחילקו בפנים, ולרבי אלעזר ודאי חייב אפילו בחילקו מבחוץ, דאפילו אכל בזה אחר זה חייב), ולרבי אלעזר חייב דמחוסר קריבה שנתרחק מעט זה מזה לאו כמחוסר מעשה. ואם חילקו מבפנים -לאחר שבא סמוך לבית בליעתו בלעו לחצאין, לרבי יוחנן חייב שהרי גרונו נהנה בכזית, ולריש לקיש פטור דבעינן אכילת מעיו בכזית -כשהוא יורד לתוך מעיו צריך שיהיה בו שיעור אכילה, ואינו חייב בסתמא בכזית דא"א ללעוס את כל האכילה יחד אלא בבלע בבת אחת כגון גרומיתא זעירתא - עצם קטנה שעל כף הירך, שיש בה משוהו בשר, וגיד ועצם משלימה לכזית, ואין אדם לועסו אלא בולעו.

לריש לקיש מה שנשאר בין השיניים אינו מצטרף לכזית, ולרבי יוחנן זה מצטרף לכזית. ורב פפא אמר שמה שנשאר

בין השיניים לא נחלקו בו כיון שלא גרזו ולא מעזי נהנו, דאין הטעם אלא כשהוא סמוך לבית הבליעה, והמחלוקת היא על מה שנשאר בין החניכיים, שלרבי יוחנן חייב שהרי גרונו נהנה, ולריש לקיש פטור דבעינן הנאת מעזי.

ואם אכל חצי זית והקיאו ואכל עוד חצי זית, רבי אסי אמר בשם רבי יוחנן שחייב משום שגרזנו נהנה בכזית, ואע"פ שזה בזה אחר זה חייב כיון שזה בכדי אכילת פרס, אבל הנאת מעיים ליכא, דלא נתמלא כריסו אלא בחצי זית, ופליגא אדרב דימי ורבין דאמרי לעיל משמיה דרבי יוחנן שאם חילקו מבחוץ פטור. ואם אחר שהקיא חזר ואכל את אותו חצי זית חייב, דלאו שמיה עיכול דאי שמיה עיכול לא הוי אלא פישא בעלמא ואכילה שניה לאו אכילה היא, וממילא נהנה גרונו בכזית.

כל הבשר

איסור בשר בחלב

מקור איסור בשר בחלב הוא מדכתיב "לא תבשל גדי בחלב אמו", וכיון שאיסור זה נכתב בתורה שלש פעמים, אמרו חז"ל שאחד בא לאסור בשר בחלב ואכילה, השני בהנאה, והשלישי הוא איסור לבשלם יחד, והאיסור הוא בכל בהמה ולא דווקא בגדי, והתורה כתבה את ג' הפעמים בלשון בישול כדי לומר שגם אכילה והנאה אינם אלא כשנתבשלו יחד.

רבנן עשו סייג לתורה והרחיבו את האיסור גם כשהבשר וחלב לא נתבשלו יחד, ואפילו על שלחן אחד באופנים מסויימים אסור, וכן חייבו חכמים להמתין מלאכול מאכלים חלביים אחרי אכילת בשר, וכן אסרו חכמים דברים נוספים.

כיון שטעמו של האיסור ג"כ נאסר (-טעם כעיקר), אסור גם לאכול מאכלים שיש בהם בליעות של בשר בחלב, וישנם פרטים רבים מתיי הטעם נבלע, כגון בבישול בכלי ראשון, ומתי לא.

איסור בישול בשר בחלב הוא בכלל בשר, דאף דאמר רחמנא גדי ה"ה בחיה ועוף, ולקמן ק"ג יש מחלוקת אם זה מדאורייתא או מדרבנן. ובבבשר דגים וחגבים מותר. מתני'. ובתוספתא תני שנוהג בארץ ובחוץ לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית, בחולין ובמוקדשין, וקמ"ל שאיסור בשר בחלב חל על איסור מוקדשין, ולרשב"ם קמ"ל שנוהג בחו"ל אף דאיתקש לביכורים. תוד"ה כל.

ק"ד. לרב יוסף תנא דמתני' סובר שבשר חיה ועוף איסורם מדאורייתא, ודלא כר"ע שסובר שבחיה ועוף אין האיסור מדאורייתא (אמנם בדין נדר דלהלן התנא סובר כר"ע). ולרב אשי מתני' כר"ע, ואין הכונה שהכל אסור מדאוריתא.

הנודר מן הבשר אסור בבשר בהמה חיה ועוף, ומותר בבשר דגים וחגבים, דכל הנודר דעתו למה שנקרא כך בלשון בני אדם, וכל מין בשר דרך לקרותו בשר חוץ מבשר דגים וחגבים. (מתני'). הגמ' אומרת שתנא דמתני' סובר כר"ע שכל דבר שבשליחות השליח נמלך לשאול אם הוא בכלל השליחות אבל בסתמא אינו בכלל השליחות ואינו מוצא מכלל השליחות, הוא בכלל הנדר, וכדמצינו שהנודר מן הירק, לת"ק מותר בדלועין, שהרי אדם אומר לשלוחו לקנות ירק והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין ואינו לוקחם מיד כשמוצאם, ולר"ע אדרבה כיון שעל דלועין הוא נמלך זה ראיה שזה ירק, שהרי על קטנית אין השליח נמלך. וכתבו התוס' (ד"ה הנודר) דבגדרים (נ"ד): פריך דבבשר דגים נמי מימלך, ומוקי מתניתין דהכא במאן דכאיב ליה עיניה וביזמא דהקזה דלא אכיל איניש דגים, אבל עוף אכיל בשלקא. אמנם במעילה (כ.) לא קיימא שינויא דהקזה, אלא מסיק במאן דכאיב ליה עיניה, אבל בשאר ימים הנודר מן הבשר אסור נמי בדגים.

ק"ד: העלאת בשר עם גבינה על השלחן

אסור להעלות גבינה על השלחן שאוכל עליו בשר בהמה שמא יבוא לאוכלם יחד כשהם נוגעים ובולעים זה מזה, אע"פ שמתיר לאכול בשר אחרי גבינה. ובבשר עוף, לבית שמאי מותר, ולבית הלל אסור, וזו מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל. ובבשר דגים וחגבים מותר לכו"ע אפילו לבשל. (תוס' ק"ג: ד"ה ואסור). ובשלחן שמסדרים עליו את התבשיל מותר להניח שם בשר וחלב.

גם מי שסובר שבשר עוף בחלב אסור מדרבנן, יכול לסבור שאסור להעלותם יחד על השלחן, ולא הוי **גזירה לגזירה**, דיש לחוש שיעלה בשר בהמה עם גבינה באילפס שהוא כלי ראשון ויאכל בשר בחלב דאורייתא, (אבל כלי שני אינו

מבשל, וכן בשר וחלב שנתערבו צוננים אין איסורם מדאורייתא).

ומה שמצינו שאין גוזרים גזירה לגזירה, היינו כגון **חלת חוץ לארץ** שאינה אסורה לזרים אלא מדרבנן, שנאכלת לכהן עם זר על השלחן ולא גזרו שמא זר יקח מזה ויאכל, כיון שגם האכילה אינה אסורה מדאורייתא, וניתנת לכל כהן שירצה (אפילו לעם הארץ שאינו משמרה בטהרה. רש"י. ולתוס' (ד"ה וניתנת) אינה ניתנת למי שאינו מחזיק בתורת ד', והכא מיירי בדליכא כהן חבר, או כשיש כהן חבר שהוא עשיר ואינו רוצה לקבל, ואפילו רוצה לקבל כיון דאינו צריך והעם הארץ הוא עני וצריך, שמצווים להחיותו, שאם לא יתנו לו יצטרכו לתת לו חולין, יכול לתת לו אע"פ שאינו בקי בטומאה וטהרה, ולא חיישינן שמא יאכלנו בימי טומאתו, אבל חלת הארץ אינה ניתנת אלא לכהן חבר שישמרנה בטהרה, ואפילו ליכא עתה כהן חבר לא יתננה לכהן עם הארץ אלא ימתין עד שיוזמנו לו כהן חבר), שזה דווקא בחוץ לארץ, שאין לחוש שם לאיסור דאורייתא, אבל חלת חוץ לארץ בארץ ישראל לא הוי גזירה לגזירה, דיש לגזור שמא יאכלו חלת הארץ שהיא אסורה לזר מדאורייתא דתרומה קרייה רחמנא ואסורה לזרים מדכתיב "וכל זר לא יאכל קודש", ואין לתתה לעם הארץ שאינו משמרה בטהרה דכתיב "לתת מנת הכהנים והלויים למען יחזקו בתורת ד' " – למחזיקים יש מנת ולא לשאינם מחזיקים. וכתבו התוס' (ד"ה ומנא) שיש מקומות שגוזרים גזירה לגזירה, ואין לדמות גזירות חכמים זו לזו אלא במקום שהש"ס מדמה.

הרחבת דיני חלה - איתא במסכת חלה (ד' ח') אמר רבן גמליאל שלש ארצות לחלה, מארץ ישראל עד כזיב חלה אחת, מכזיב עד הנהר ועד אמנה (שהיו סמוכים לארץ העמים ואין יכולים לשמור עצמם ופירותיהם בטהרה, והיו חלותיהם טמאות וטעונות שריפה) שתי חלות אחת לאור ויש לה שיעור (-חלה דאורייתא, דפירותיהם גדלים בארץ ישראל, ולכן יש לה שיעור) ואחת לכהן ואין לה שיעור (מדברי סופרים -שלא תשתכח תורת חלה, ולכן אין לה שיעור), מנרה ועד אמנה ולפנים (-שזה חוץ לארץ) שתי חלות (ושתיים מדברי סופרים) - אחת לאור (דמשום שהם סמוכים לארץ ישראל ומחזי כחלת ארץ ישראל גזרו שלא יאכלנה אפילו כהן טהור גמור) ואחת לכהן (שלא תשתכח תורת חלה), של אור אין לה שיעור, ושל כהן יש לה שיעור (מפני שהיא נאכלה), וטבול יום אוכלה (דלא החמירו בה כמו בתרומה דאורייתא). רבי יוסי אומר אין צריך טבילה (אפילו בטומאה דקרי שהיא יוצאה מגופו, וגם לרבנן נראה שרק בעל קרי שטומאה יוצאה מגופו צריך טבילה, אבל טמא מות שרי בלא טבילה, דא"א להזהר בזה, דמטומאת מת עצמו גריכים להזהר מחמת כהונתם, אבל מטומאת חרב הרי הוא כחלל אין יכולין להזהר, ובכל בית שהיה מת נטמאו כל המתכות דהוי כמאהיל על המת, וגם א"צ להזהר מטומאת חרב, דכל טומאה שאין הנזיר מגלח עליה אין הכהן מזהרר עליה, ואי"כ כולם גריכים הזאה, ואינו מסתבר שיתקנו חכמים חלת חו"ל שלא יאכלוה אא"כ ילך ויזה בארץ ישראל, אלא היו אוכלים אותה בלא הזאה וטבילה אפילו לרבנן), ואסורה לזבים ולזבות ולנדות ולילודות ונאכלת עם הזר על השלחן וניתנת לכל כהן שירצה. (תוד"ה חלת). עוד כתבו התוס' (שם) שלדידן שאנו רחוקים מארץ ישראל א"צ שתי חלות אלא אחת, ונותנה לכהן קטן ואכילתו, דלא מיחזיא כחלת ארץ ישראל אלא בסמוכים לארץ ישראל, ומסתבר דאף לכהן גדול שטבל לקריי מותרת, ולא בעינן הערב שמש, דאין להחמיר בה יותר מבחלה של כהן בסמוכים לארץ ישראל, וכן יכול כהן גדול לבטלה ברוב, (ודווקא חלת חו"ל לפי שאין לה שיעור ודבר מועט, אבל תרומה שהיא מתבואה או מיין ושמן אין ליתן לכהן קטן לפי שהוא מאבדה, ועוד דיש לה שיעור כמו בתרומת מעשר, ולכן אין ליתנה לקטן אלא לכהן גדול שטבל או רוצה לבטלה ברוב, וא"צ להפריש שניה כדי שלא תשתכח כיוון דמפרישין אחת, ונראה דגם בסמוכים לארץ ישראל שמפרישים לעולם שתי חלות, לא היו מפרישים אלא תרומה אחת, ואי"כ צ"ל שבחלה יותר יש לחוש שלא תשתכח משום דשייכא בכל אדם המוגלגל עיסתו, אבל תרומה אין רגילים בה אלא בעלי קרקעות וממריחי תבואות), והיכא דליכא כהן קטן ששורפה ומפריש שניה, נותנה לכהן טמא אפילו הוא זב, ונראה שאינה טובלת. שהרי יש כמה מקומות דלא מפרשי' לה כלל כיון שצריך לשומרה מלהאכילה לזרים, ושמא השניה אפילו אינה מדמעת כיון שהיא קלה ביותר (כמו שלא גזרו על תערובת דמאי), אע"פ שהראשונה נראה קצת שהיא מדמעת.

אכילת בשר אחרי גבינה - מי שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר, צריך קינוח והדחה, (בית שמאי אמרו שצריך קינוח ובית הלל אמרו שצריך הדחה, ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. לרש"י הקינוח יפה מן ההדחה, ולתוס' (ד"ה א') הדחה עדיפא מקינוח). ואגרא חמיו של רבי אבא אמר שמי שאכל גבינה, מותר לאכול אחריה עוף בלא נטילת ידים ובלא קינוח הפה לראות שלא נדבק מהגבינה בחניכיו, ורב יצחק בריה דרב משרשיא אכל בשר אחרי גבינה בלי לרחוץ ידיו, ושאלוהו שמדברי אגרא מבואר שרק עוף וגבינה מותר אבל בשר וגבינה לא, ורב יצחק ענה להם שרק בלילה ההיתר הוא רק בעוף, אבל ביום הרי הוא רואה אם ידיו נקיות.

אכילת גבינה אחרי בשר - כתבו התוס' (ד"ה עוף) שאחרי אכילת בשר אין לאכול גבינה אפילו ע"י נטילת ידים וקינוח הפה, עד הסעודה הבאה.

וכן דעת רבינו שמואל (תוס' ק"ה: ד"ה לא). ודעת רבינו תם וכן דעת בה"ג שמוותר לאכול גבינה אחרי בשר ע"י נטילה וקינוח, ומר עוקבא שלא אכל עד הסעודה הבאה היינו בלא נטילה וקינוח, אי נמי החמיר על עצמו, ואגרא אכל גבינה אחרי עוף משום שעוף אינו נדבק בידים בשיניים ובחניכיים. והעולם נהגו שלא לאכול גבינה אחרי בשר, ואפילו אחרי בשר עוף.

ק"ה. לרבי זירא הקינוח צריך להיות דווקא בפת חיטים קרה ורכה, ולא בפת שעורים שהיא מתפוררת בתוך הפה וממילא אינה מקנחת, או בפת חיטים שהיא חמה או קשה. ולהלכה אפשר לקנח בכל דבר חוץ מקמח תמרים וירקות שהם רכים.

אם נשאר בשר בין השיניים אסור לאכול גבינה, דכתיב "הבשר עודנו בין שיניהם" ומבואר שזה נקרא בשר.

מי שאכל בשר אסור לו לאכול גבינה מפני שהבשר מוציא שומן והוא נדבק בפה ומארץ בטעמו. ומר עוקבא אמר שהוא כחומץ בן יין לגבי אביו, מפני שאביו כשהיה אוכל בשר לא היה אוכל גבינה עד למחר, והוא ממתין רק לסעודה הבאה. וכתבו התוס' (ד"ה לסעודתא) שאין הכונה להמתין בין סעודת שחרית לסעודת ערבית, אלא אפילו לאלתר אם סילק השלחן ובירך מותר, דלא פלוג רבנן.

שמואל אמר שהוא כחומץ בן יין לגבי אביו, שאביו היה מסייר נכסיו פעמיים ביום לראות מה הם צריכות, והוא רק פעם אחת. דס"ל לשמואל שמי שמסייר נכסיו בכל יום מרויח מפני שמתקנם במה שצריך. ובאמת אביי תפס את האריס לוקח עצים, ורב אסי ראה שמים עומדים לשטוף את שדהו.

נטילת ידים

הלכות נטילת ידים לפני הסעודה, נמצאים במשניות בסדר טהרות במסכת ידים, באשר היא שייכת לדיני טומאה וטהרה, ואין על סדר טהרות תלמוד בבלי, והרבה דינים חשובים בהלכות אלו נתבארו בסוגיות שלפנינו.

נטילת ידים לפני הסעודה היא תקנה דרבנן, משום סרך תרומה כמבואר בגמרא כאן, ומשום נקיות, ולחלן יבואר אלו מים כשרים לנטילה, דין כח גברא בנטילה, מתי אפשר לטבול ידים במקום לנטולטם, חשיבות מצות נטילת ידים, לאלו דברים צריך ליטול ידים, עד היכן בידיים צריך ליטול ידיו, שיעור המים לנטילה, ועוד מדני טילה, וכן יבוארו דינים בנטילת מים אמצעיים (בין גבינה לבשר) ומים אחרונים.

מִים ראשונים מצוה -לשמוע דברי חכמים. מים אחרונים חובה מפני מלח סדומית שמסמא את העיניים (וכ"ש שהמוודד מלח צריך ליטול ידיו). מים אמצעיים שבין תבשיל לתבשיל רשות, ושבין תבשיל לגבינה חובה. לרבינו שמואל (תוד"ה לא) מיירי בשניהם של בשר או שניהם של גבינה, אבל בין תבשיל של בשר לגבינה שלפניו חובה, אבל לגבינה של אחריו אפילו בנטילת ידים אסור לאכול עד סעודה אחרת. ולר"ת בין תבשיל לתבשיל רשות היינו בין תבשיל דבשר לתבשיל של גבינה, דכיון דאין הבשר והגבינה בעין וליכא אלא טעם לא החמירו שיאה חובה ליטול ידיו בינתיים, אבל בין תבשיל דבשר לגבינה שהגבינה בעין חובה. ויתכן פירוש זה אף לדברי האוסרים לאכול גבינה אחר בשר באותה סעודה אפי' בנטילה וקינוח.

עוד כתבו התוס' (ד"ה מים) שבברכות (ג'): דריש "והתקדשתם" אלו מים ראשונים "והייתם קדושים" אלו מים אחרונים, ואסמכתא בעלמא הוא, דטעמא דמים אחרונים הוא משום מלח סדומית. ואנו לפי שאין מלח סדומית מצוי בינינו לא נהגו במים אחרונים, וכדמצינו דדריש התם "כי קדוש" זה שמן שהיו סכין את ידם להעביר את הזהומא, דהוי אסמכתא, דלא מצוי בשום מקום שיאה שמן לא חובה ולא מצוה, והא דאמר התם כשם שהמזהום פסול לעבודה כן ידים מזהומות פסולים לברכה, היינו שלהם היה הדבר עליהם חובה ליטול אחר סעודה, לפיכך נחשבות כמזהומות וצריך להקדים וליטול קודם ברכה. עוד כתבו התוס' (שם) שהינ"מ בין מצוה לחובה, אף שגם המצוה היא חובה, הוא לענין מלחמת הרשות, דפטורים מנטילת ידים ולא ממים אחרונים כמבואר בעירובין (י"ו.). ובה"ג פירש דראשונים שהם מצוה משום סרך תרומה טעונים ברכה, אבל אחרונים שהם לצורך אדם משום מלח סדומית אין טעונין ברכה, ומכאן למד רבינו יהודה שאין להצרך על קריאת שמע שלפני טטונו אשר קדשנו במצותיו וציוינו לקרות שמע. ומים אמצעיים כגון בין גבינה לבשר אין טעונים ברכה אף שהם לצורך מצוה, דאין זה כי אם הכשר אכילה כמו ניקור חלב ומליחת בשר.

מים ראשונים ניטלים בין ע"ג כלי בין ע"ג קרקע, ומים אחרונים ניטלים דווקא בכלי ולא ע"ג קרקע, מפני שרוח רעה שורה עליהם, וי"א שאפשר לנוטלם גם ע"ג קיסמים.

מים ראשונים ניטלים בין בחמין בין בצונן, ומים אחרונים דווקא בצונן, מפני שחמין מרככים את הידים ואין מעבירים את הזהומא אלא מבליעים בהם את הזהמת התבשיל.

ק"ה: ללישנא קמא אין ליטול מים ראשונים במים שהיד סולדת (נכחית) בהם דבטלו ושתנו מתורת מים, וללישנא בתרא

מותר ליטול מים ראשונים במים שהיד סולדת בהם, ומים אחרונים אסור רק במים שהיד סולדת בהם.

טעם למה נזהרים בכמה דברים

מה שלא נוטלים דבר מהשלחן בזמן שאחד אוחז כוס לשתות, אינו מחשש לקלקול בסעודה, אלא מפני שזה קשה לרוח צרדא, ואם הוא נוטל ומחזיר, או שמשאיר את מה שנטל בתוך ד' אמות לשלחן, או שנוטל דבר שאינו צריך לסעודה, אין בזה חשש. ומר בר רב אשי הקפיד גם על כלים לכתישת תבלין מפני שהם נצרכים לסעודה.

מה שאוספים את הפרורים אחרי הסעודה אינו משום נקיון, אלא משום שזה קשה לעניות.

מה שלא שותים את הקצף של המשקה, הטעם אינו משום שזה מאוס, אלא מפני שזה גורם לכרסם -רירים הבאים מן החוטם, (ואם שתה קצף של יין, רפואתו שישתה שיכר, ובשל שיכר ישתה מים, ובשל מים אין לו תקנה, והיינו דאמרי אינשי בתר עניא אזלא עניותא). והמנפח בפיו זה גורם לחולי בראש, והמסלקו בידיו זה גורם לעניות, ותקנתו שישקעו בתוך המשקה.

מה שלא מושכים ירק מתוך האגודה של הגנן, הטעם אינו משום דמחזי כרעבתנותא שאינו יכול להמתין עד שיתירנו, אלא משום שזה גורם לכשפים. ורב חסדא ורבה בר רב הונא נזהרו בזה וכן לא קינהו בחרס ולא הרגו כינה במלבושם, ולא הצליחה המכשפת לעצור את הספינה שלהם בכשפיה.

מה שלא אוכלים ירק שנפל מהשלחן אינו משום שזה מאוס, אלא משום שזה גורם לריח הפה.

מה שלא יושבים מתחת למרזב המקלח מים מן הגג אינו משום שופכים -מים שהשתמשו בהם על הגג, שהם מאוסים, אלא משום דשכיחי שם מזיקים. ומעשה בסבלים שהניחו שם חבית והיא נשברה, ורב אשי נידה את המזיק, וקצב לו זמן לשלם, ולא בא באותו הזמן, ואמר לו המזיק שאין להם רשות לקחת דבר צרור או חתום או מדוד או מנוי, אלא רק דבר הפקר.

מה שנוהגים לשפוך מים מפי הכד לפני השתיה ממנו אינו משום שיש שם קיסמים, אלא מפני מים הרעים ששתה מהם שד וזו תקנתם.

המשך הלכות נטילת ידים

ק"ו: לרב דימי זלזול במים ראשונים גרם לאכילת בשר חזיר, שהיה חנוני שהיה מוכר נבילות לעכו"ם ושחוטות לישראל, וכשבא יהודי ולא נטל ידיו היה סבור שהוא נכרי והאכילו בשר חזיר, וזלזול במים אחרונים גרם להוצאת אשה מבעלה, כדאיתא ביומא (פ"ג): שכידור הכחיש שהפקידו אצלו כסף וכשראו שיש לו שאריות עדשים בשפמו הלכו לאשתו ואמרו לה שבעלה אמר שישבו את כספו ונתן סימן שאכל עדשים, וכששמע זאת כידור גירש אותה. ולרבי'ן זלזול במים ראשונים גרם לאכילת בשר נבילה, וזלזול במים אחרונים גרם למיתה שיי"א שכידור (הנ"ל) הרג את אשתו. ורבי אבא נקט כדברי שניהם לחומרא, שמים ראשונים גרמו לאכילת בשר חזיר (שהוא חמור מנבילה כיון שיש בזה שני איסורים) ומים אחרונים גרמו למיתה.

נטילת ידים בחמיין- **חמי האור** לחזקיה אין נוטלים מהם ידים -מים ראשונים, ולרבי יוחנן נוטלים מהם ידים. (לרש"י חזקיה פליג אדלעיל (ק"ה), וחזקיה הוא תנא. והתוס' (ד"ה חמי האור) כתבו דהתם מיירי כשאין היד סולדת וכאן מיירי כשהיד סולדת, ורבי יוחנן סובר כלישנא בתרא דהתם). ו**חמי טבריה** או **שאר מים שנפסלו משתית בהמה** כגון מים סרוחים, פסולים לנטילת ידים ע"י כלי וגריעי מחמי האור לפי שלא היתה להם שעת הכושר, ולא תיקנו רבנן נטילה אלא בראויים לשתית בהמה, ולענין טבילת הידים או כל גופו אם יש בהם מ' סאה, במקומם (-כשהם מחוברים) מהני לכו"ע דשם טבילה עליהם ככל המעיינות והמקוואות, (והיינו כשהם צלולים אלא שנפסלו מחמת שהם מאוסים, אבל טיט הנרוק שנפסל לשתית בהמה מחמת שהטיט עבה מאד, פסולים לטבילה, דאין עליהם שם מים. תוד"ה מים), ואם העביר אותם דרך חריץ (שאין שם שיעור מקוה אבל הם מחוברים למקוה. רש"י. והתוס' (ד"ה דפסקינהו) כתבו שמה שביטלו את הטבילה רביעית דמקוה (נזיר ל"ח), היינו רק לענין מחטים וצינוריות, אבל אפשר להטביל בהם ידיו, אי נמי לגמרי ביטלו, והכא מיירי במחוברים למקוה כמו"ש רש"י), לרבנן ולחזקיה אפשר להטביל בהם ידיו, ולרשב"א ולרבי יוחנן גוזרים שמא יטול מהם ע"י כלי.

טעם נטילת ידים לחולין הוא משום סרך תרומה שהידים הם שניות ופוסלות את התרומה ולא את החולין, וגזרו שיטלו לחולין כדי שאוכלי תרומה יהיו רגילים ליטול ידיהם. ועוד משום מצוה, והיינו מצוה לשמוע דברי חכמים שתיקנוה (משום נקיות. תוד"ה מצוה), או שזה דאורייתא כדאמר ר"א בן ערך שסמכו דבר זה על הפסוק ”וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים” משמע שיש מקרה שמועילה שטיפה במים ואסמכתא בעלמא היא.

נטילת ידים לפירות- לרב אושעיא נטילת ידים לפירות רשות, משום נקיות, ואינה לא חובה ולא מצוה, ולרב נחמן הנוטל ידיו לפירות אינו אלא מגסי הרוח ואסור לנהוג בגסות הרוח ואין זה רשות, ורב אמי ורב אסי אכלו פירות ולא נטלו ידיהם.

מהלכות זימון - אין מזמנים על הפירות. ושנים שאכלו יחד פת, וכן שלשה שאכלו פירות, מצוה שכל אחד יברך בפני עצמו, ורק אם אחד בור יוציא מי שיודע לברך. וכתבו התוס' (ד"ה ושמע) דאיתא בברכות (מ"ה). ששנים שאכלו יחד נחלקו רב ורבי יוחנן אם יכולים לזמן או לא, ומשמע שבפירות אין מזמנים עליהם כלל, אף י"ל שהכונה שבפירות אין חובה לזמן אפילו בשלשה, וכאן פת המגרמא לומר שמצוה לחילק, ולא רק שלא יאמרו נברך, אלא צריך שכל אחד יברך בעצמו, ולא יוציא אחד את חברו. אמנם לגבי ברכה ראשונה מבואר בברכות (ל"ט). לגבי מאכלים, נ"ג. לגבי בורא מאורי האש, מ"ב: לגבי מוגמר) שאחד מברך לכולם, וי"ל דשאני ברכה ראשונה שכל אחד מרויח מאותה ברכה שמותר לו לאכול, משא"כ אחרי שכבר אכלו. והא דמבואר התם (ל"ז). שרבן גמליאל אמר לר"ע לברך לכולם על כותבות, רבן גמליאל לטעמיה דס"ל שז' המינים הם כמו פת ומגרימס עליהם ג' ברכות ולא ברכה אחת מעין שלש. ועכשיו נוהגים שרק בפת אחת מברך לכולם בתחילה, מפני שאין אנו קובעים עצמנו להסב על היין ועל הפירות, ואפילו גבי פת מבואר (שם מ"ב.) שרק בהסבו אחד מברך לכולם, ובין פלגי התם אי בעי הסיבה.

ק"ז: עד היכן יטול ידיו- לתנא דברייתא לחולין יש ליטול עד הפרק השני שבאמצע האצבעות, דכיון שהנטילה היא רק משום סרך תרומה, די אם נטל מה שנוגע במאכל דהיינו ראשי האצבעות, ולתרומה עד הפרק השלישי שהוא גבג היד, ולקידוש ידים ורגלים מן הכיור עד הפרק העליון ששם מתחברים היד והזרוע. וכן אמר רב, ושמואל אמר שיטול לחולין כמו לתרומה ולא חלק על הברייता, אלא שמפני שהיה כהן ורגיל בתרומה החמיר להרגיל עצמו גם בחולין כדי שיהיה רגיל בזה. ורב ששת אמר שיטול לתרומה לקולא כמו לחולין, דעת התוס' (ד"ה אמר) שרב ששת לא חולק על הברייטא, אלא שסובר שכונת הברייטא שבחולין יטול עד הפרק הראשון, וממילא אמר שיטול לחולין ולתרומה עד הפרק השני. ולר"ת לברייטא לחולין עד פרק ראשון ולתרומה עד פרק שני, ולשמואל גם בחולין עד פרק שני, ולרב ששת בשניהם מספיק עד פרק ראשון. ולהר"ר אברהם בחולין עד פרק שלישי דאצבעות, ולתרומה כל פיסת היד עד הקנה, ולקדוש ידים עד העצילה שקורין קוד"א. והתוס' חולקים על דבריו. ורב אמי הראה עד היכן ליטול בין לחולין בין לתרומה ולחומרא, ולא דווקא לכהנים.

כל דבר שחוצץ בטבילת הגוף חוצץ בנטילת ידים לחולין, ובקידוש ידים ורגלים במקדש. וכתבו התוס' (ד"ה וכל) דמיירי הכא בנטילה לאכילה, וצריך להזהר בשעת נטילה מטיט ובצק שתחת הצפורן שהם חוצצים בנטילה כמו בטבילה, אבל במיעוט שאינו מקפיד אין לחוש, דבטבילה נמי אינו חוצץ. והא דאיתא בתוספתא מקואות שכל החוצץ בכלים חוצץ בנדה ובברג בשעת טבילה, אבל בחולין אינו חוצץ, היינו לענין נגיעה, ואפילו בחולין שנעשו על טהרת תרומה לא החמירו.

ק"ז. **נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם לכל היום** לאכילה, ובלבד שיזהר מלטנפם ומלטמאם, לרב דין זה הוא אפי' שלא בשעת הדחק, ורב אבינא אמר לעשות כך במקום שמים לא מצויים, ונחלקו בגמ' אם הוא מתיר רק בשעת הדחק וס"ל כרב, או אף שלא בשעת הדחק ודלא כרב. וכתבו התוס' (ד"ה נוטל) שנטילת שחרית מועילה דווקא כשמתנה, או שתנאי מועיל אף שלא בשעת הדחק דווקא כשאין מים בסמוך לו, או שיש לו והוא צריך אותם לדברים אחרים.

אריאת דדלאי -צינור המוולין מים לשדות ששופכים אליו מים מהנהר בדלי, אין נוטלים ממנו לידיים ע"י הכנסת הידים לתוך הצינור, דבעינן נטילה מכח גברא וכבר פסק כח השופך, (וטבילה אין כאן כיון שאין בזה שיעור מקוה), ואם נותן ידיו סמוך למקום השפיכה שהמים מקלחים לידיו מכח האדם ששופך את המים לצינור, מהני, דבזה המים באים מכח גברא, וכן אם הדלי ניקב ככונס משקה שזה נקב קצת גדול והקילוח היוצא ממנו נראה, והשופך מים מהדלי לצינור שופך דרך פי הדלי ונשפכים מים מהנקב ליאור, אפשר להטביל ידיו בצנור, כיון שע"י הזמים שבצינור מחוברים ליאור, ועי"ז מועיל להטביל בצינור את הידים, דאין זה טבילה גמורה שנצריך

חיבור כשפופרת הנוד, (דלטבילה בעינן כשפופת הנוד, ועוד דניצוק אינו חיבור, אבל בנטילת ידים לא החמירו. תוד"ה ואי').

כתבו התוס' (ד"ה דלא) שדעת בה"ג שמותר להטביל ידים בתוך כלי, והקשו התוס' דמשמע הכא דבעינן כח גברא, ותירצו ש"ל שהכונה דבעינן נטילה מכח כלי, בין טובל ידיו בתוך הכלי ובין שופך מן הכלי על ידיו, ורק כשידיו חוץ לכלי שכבר פסק כח הכלי כשהמים באים עליו, א"כ אין כאן נטילה מן הכלי, וגם טבילה אין כאן כיון שהם שאובים. אי נמי משום דתנן במסכת ידים הכל כשרים ליתן מים לידיים אפילו חרש שוטה וקטן, ומניח חבית בין ברכיו ונוטל, ומניח חבית על צדו ונוטל, והקוף נותן לידיים, רבי יוסי פוסל בשניהם והיינו בקוף ובחבית נוטה על צדו והמים נשפכים מאליהם. דרבי יוסי מצריך נטילה מכח גברא, ולת"ק צריך רק כח כלי, ולפ"ז הא דנקט בסוגיין כח גברא היינו כרבי יוסי, ובה"ז סובר כרבנן, ולמעשה צריך להחמיר כיון דסוגיין כרבי יוסי.

כלי שניקב ככונס משקה אינו כשר לנטילת ידים, מפני שרבנן תיקנו ליטול ידים מכלי, וזה לא נחשב כלי.

שיעור רביעית- צריך ליטול מכלי, ושיהיה בכלי רביעית מים, אמנם שניים יכולים ליטול ידים מרביעית אחת בזה אחר זה, כיון שהמים שהשני נוטל בהם הם שיירי טהרה.

כתבו התוס' (שם) שהנוטל ידו אחת וחוזר ומשפשף בחברתה, צריך לחזור וליטול, ואם שרה פתו במים או הדיח בהן את הכלים, המים פסולים לנטילה, ואם הדיח בהן ידיו כשרים. וצריך לשפוך מים על ידיו ג' פעמים, פעם ראשונה כדי להעביר טיט ודבר החוצץ מעל ידיו, ופעם שניה לטהר ידיו, ופעם שלישית לטהר אותן מים, ואם שופך רביעית בבת אחת סגי, ואם נוטל יד אחת א"צ רביעית היכא שהמים באים משיירי טהרה, אלא שתהא אותה שטיפה מרובה כשתים.

מים שנשתנה מראיהם פסולים לנטילת ידים.

מגופת חבית שתיקנה (-חקק בה שתוכל לקבל רביעית. רש"י. ולתוס' (ד"ה מגופת) בלא חקיקה היא מחזקת רביעית, והחקיקה היא כדי שתשטב בלא סמיכה, דאם מחזקת רביעית רק כשיושבת ע"י סמיכה, אין חשיבות לבית קיבול שלה) כשרה לנטילת ידים, או וכן חמת או כפישה של עור שתיקנם כשרים, אבל שק וקופה אינם כשרים לנטילת ידים, כיון שלא נעשו למים, דרובם לא מחזיקים מים.

ק"ז: כורך אדם ידיו במפה שלא יגע באוכל ואוכל תרומה דכהנים זריזים הם ולא יגעו בתרומה, אבל לא יכרוך ידיו במפה ויאכל טהרות דאינם למודים להשומר כמו כהנים, ורבי צדוק אכל פחות מכביצה כרוך במפה מחוץ לסוכה ולא ביוך אחריו ברכת המזון. (דסבר שרק בכביצה מברכים ברכת המזון, אבל ברכה ראשונה מברך אף בפחות מכביצה, וכן לר"מ דפוטר בפחות מכזית, היינו מברכה אחרונה ולא מברכה ראשונה. תוד"ה ולא).

מי שמכניסים לו אוכל לפיו ואינו נוגע באוכל, הגמ' מסתפקת אם צריך ליטול ידיו, (ורב הונא בר סחורה האכיל את רב המנונא, ואמר שרק בגלל שהוא רב המנונא האכילו. הגמרא אומרת שאין ראייה שהטעם משום שהוא זהיר שלא ליגע, די"ל שהיה זריז ליטול ידיו מתחילה, והזריז עדיף מהזהיר, שהזהיר נזהר בשעת מעשה שלא לעבור על המצוה, והזריז רואה את הנוולד ומכין עצמו מתחילה שלא יבוא לידי כך, והיינו דאמרין זהירות מביאה לידי זריזות). ובשמש ודאי שהוא צריך ליטול ידיו כיון שהוא טרוד לשמש את המסובים והוא שכח שהוא לא נטל ונוגע באוכל שאוכל, אבל מה שנוגע בשאר המאכלים אינו מצריך נטילה, שלא הצריכו נטילה לנוגעים אלא רק למי שאוכל. ולהלכה צריך האוכל מאחרים ליטול ידיו. והמאכיל י"א שצריך ליטול ידיו, ולהלכה אינו צריך.

מותר לאשה להדיח במים יד אחת ולהאכיל לבנה הקטן ביום הכיפורים, ואף אם א"צ נטילת ידים למאכיל, מ"מ צריך משום רוח רעה השורה על הידים שלא נטלום בשרחית, אבל מאכיל שנטל ידיו בשרחית א"צ ליטול ידיו. רש"י. והתוס' (ד"ה התם) כתבו בשם רבינו תם דבלא תנינת פת לתינוק מותר ליטול ידיו שחרית ביום הכפורים, דלא גרע ממלוכלכות בטיט ובצואה דאמרין שרוחץ כדרכו ואינו חושש, ואין לך מלוכלכות יותר מזה שאין יכול ליגע בפיו ובעיניו בחוטמו ובאזניו, והכא מיירי בנטילה לפני שהיא מאכילה שהיא משום רוח רעה השורה על האוכל כשבא ליתן הפת לתינוק בן ד' ו'ה' שנים וחונקת אותו אם לא נטל ידיו באותה שעה אע"פ שנטל שחרית, ומה שאנו לא נזהרים עכשיו מזה, לפי שאין אותה רוח רעה מצויה בינינו, כמו שאין אנו נזהרים על הזוגות ועל הגילוי.

צריך השמש לברך על כל כוס שכיון שאינו יודע אם יתנו לו עודף הוא מסיח דעתו, ואם אין אדם חשוב מברך אף על כל פרוסה, משא"כ כשיש אדם חשוב שהוא בטוח שלא ימנעו ממנו לחם כל צורכו. ואין לאחד האורחים לתת פרוסה לשמש, בין כשהכוס בידו ובין כשהיא בידו של בעה"ב, שמא יארע דבר קלקלה בסעודה שבעה"ב יקעס כשהוא שותה והיין חונקו ומזיקו, או שיפחד שהלחם לא יספיק לאורחים ויסתכל מה האורח נותן לשמש והכוס שבידו תישפך, וכן כשהכוס ביד השמש שמא ישפכנה.

הרחקות בין בשר לחלב

מותר **לצרוּר בשר וגבינה** במטפחת אחת, ובלבד שלא יגעו זה בזה, ואם נגעו א"צ קליפה כיון ששניהם צוננים, אבל צריך הדחה.

אכילה על שלחן אחד - שני אכסנאים מותרים לאכול על שלחן אחד בשר וגבינה, ובלבד שלא יהיו מכירים זה את זה שאין לחוש יאכל אחד משל חבירו. ואף במכירים אסור רק בתפיסה אחת אפילו בלא שלחן, או בכעין תפיסה אחת (ואין דבר מפסיק ביניהם כגון לחם או קנקן או שאר כלים, וכן באוכלים על שי מפות נפרדות מותר, וי"מ שकेין תפיסה אחת הכונה שמכירים זה את זה, ולפ"ז אין ראיה שמותר לאכול על שלחן אחד ע"י הפסק ביניהם. תוד"ה כעין). ושני אחים המקפידים זה על זה שאין זה אוכל משל זה, אסורים לאכול זה עם זה, שמא יבואו להתיר באוכלים זה עם זה, כפי שאסרו לענן מצות בפסח סריקי בייתוס שהיה לו דפוס מציור שהיה הציור נעשה מיד, אטו שאר סריקין המצויירים שאסרום מפני שהאשה שוהה בעשייתם והם מחמיצים, ולא דמי למה שהתירו למי שאין לו אלא חלוק אחד, לכבס במועד, דהתם אזורו מוכיח עליו, דהאזור קבוע בחלוק, וכשמחליפים חלוק מעבירים את האזור לחלוק השני, ומי שאין לו חלוק אחר מכבסו עם אזורו, והרואה שמכבסו עם אזורו יודע שאין לו חלוק אחר, ולכן התירו לו חכמים.

באיזה אופן הטעם אוסר את העיקר

ק"ח. טעמו ולא ממשו- טעם האיסור כשאין ממשות של האיסור כגון היכא שסילק את האיסור שאין כאן אלא טעמו, לאב"י בכל האיסורים זה אסור מדאורייתא, דילפינן מבשר בחלב שהתורה אסרה באכילה אף שאם מסלקם זה מתוך זה אחרי הבישול אין כאן אלא טעם, ולומדים מזה לשאר איסורים בבמה מציני, ואין לומר ששם זה חידוש (שאסורים אע"פ ששניהם מין התר, ועוד שאסור אפי' רק לבלשל. רש"י. ולתוס' (ד"ה דחידוש) החידוש הוא שאם שיה הבשר בחלב כל היום מותר אע"פ שהחלב נבלע בבשר למרות שזה צונן כיון שהוא צלול, ואם בישל אסור), ואין ללמוד משם, דא"כ למה שם לא נאסר בלא נותנן טעם דהא חידוש הוא, ואפילו בכל דהו זה בשר בחלב, אלא מבואר שזה לא חידוש מיוחד, אלא רואים מזה דאהכי קפיד רחמנא, כמו שכלאי הכרם נאסרים בגלל התערובת, וממילא לומדים מזרוע בשילה להתיר כשאין טעם. ורבא דוחה שבאמת בשר בחלב זה חידוש, ומ"מ אין לאסור בלי נתינת טעם (למרות שא"א ללמוד מזרוע בשילה), בדגופיה גלי קרא דבעינן טעמא, מדלא אסרה תורה אלא בדרך בישול בשר בתוך חלב, שבאופן זה ודאי יש נתינת טעם. וכתבו התוס' (ד"ה אמר) שזה דיחויא בעלמא, דמהכא ליכא למילף, אבל באמת טעם כעיקר דאורייתא. עוד כתבו התוס' (ד"ה מבשר) שאב"י חזר בו בגלל דברי רבא, ולומדים טעם כעיקר ממשות או מגועולי עובדי כוכבים.

דין חתיכה שנפלה עליה טיפת חלב-

לתנא דמתנאי' אם נפלה טיפת חלב על חתיכה אחת מתוך החתיכות שבתוך הקדירה, אותה חתיכה נאסרת אם יש באותה טיפה כדי לתת בה טעם, והיינו שאין בחתיכה שישים כנגד הטיפה. (כתבו התוס' (ד"ה טיפת) דמייירי כשכל החתיכה חוץ לרוטב, שאז החלב מפעפע רק באותה חתיכה אא"כ ניער או כיסה. ולעיל צ"ו: (ד"ה אם) כתבו שלרש"י גם כשמקצתה ברוטב בעינן ניער או כיסה). ואם ניער את הקדירה מיד לפני שהחתיכה קיבלה טעם מן הטיפה, שאז הטיפה התערבה בכל החתיכות, אינה אוסרת אא"כ יש בה כדי לתת טעם בקדירה. מתנאי'. (ורבי יהודה (ק"ט.) אוסר גם בניער).

והיכא שהחתיכה נאסרת, שיטת רב שהחתיכה עצמה נעשית נבילה והיא אוסרת את כל החתיכות אפי' אם יש בהם כדי לבטלה מפני שהן מינה, והיינו שטעם הבשר שיצא מהחתיכה, שהוא עצמו נאסר, אוסר את שאר החתיכות, וס"ל לרב כרבי יהודה שמין במינו לא בטיל, ואיירי שהחתיכה נמצאת ברוטב עבה (דאל"כ אומרים כאשר נתערבה חתיכת איסור, בהיתר שהוא מינו ושאינו מינו, סלק את ההיתר שהוא מינו כמי שאינו מועיל לא לבטלו לאיסור דמין במינו לא בטל, ולא להחשיבו שנתוסף על האיסור שיצטרכו לבטל גם אותו, אלא מחשיבים כאילו אינו כאן, ושאינו מינו של היתר רבה עליו על האיסור ומבטלו, וגם כאן הרוטב מבטל את החתיכה הנאסרת), וס"ל לרב שאפשר לסוחטו אסור – איסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו, וחזר ובישל את החתיכה שבלעה עם עוד חתיכות של היתר, שהחתיכה הראשונה יכול האיסור להסחת ממנה ולהתחלק בחתיכות ההיתר שאין באיסור כדי לאסור כולם, ומי"מ לא די שהחתיכה לא מותרת, אלא גם ההיתר שבה נעשה איסור, וצריך שיעור גדול כדי לבטל את כל החתיכה, וכן דעת רב ורבי חנינא ורבי יוחנן, ודלא כרבי שמעון בר רבי וריש לקיש דס"ל אפשר לסוחטו מותר שאפילו החתיכה שנאסרה הותרה, ואף שאין מבטלין איסור לכתחילה, בדיעבד מותר, דאי אפשר לסוחטו מותר למה

החתיכה נעשית נבילה והרי הטעם יוצא ממנה ומתחלק בכל החתיכות האחרות, ואין סיבה לאסור חתיכה אחת יותר מאחרות).

כתבו התוס' (ד"ה אמאי) שרשב"ם לומד מכאן שלמ"ד מין במינו לא בטיל, בכל חתיכת איסור שנופלת לקדירה צריך שיהיה גם שישים ברוטב כדי לבטל את החתיכה האסורה, וגם שישים בחתיכות כדי לבטל את הרוטב שנבלע בה ויצא ממנה. ושיטת ר"י הרוטב הנפלט מחתיכת האיסור אין לו דין מים אסורים שלא להתבטל במים אחרים כמין במינו, אלא יש לו דין בשר נבילה שמתבטל במים שבקדירה. ודווקא חלב שנבלע בבשר נעשה מגוף האיסור, ולפ"ז תבלין הבלוע מחלב או מדם שנפל לקדירה מתבטל בשישים, ואף שתבלין נותן טעם אפילו באלף מותר, דאינו חמור מן האיסור הנבלע בו.

ק"ח: ומה שרב אמר שאם נפל כזית בשר לתוך יורה של חלב, הבשר אסור מפני שהחלב נתן בו טעם, והחלב מותר, ולא אמרינן שהחלב שנבלע בו נעשה נבילה ומעתה הוא אוסר דהא ס"ל לרב שמין במינו לא בטל, צ"ל דאיירי שנפלה החתיכה ליורה רותחת והספיקה רק לבלוע וקדם וסילקה קודם שנחה דכל זמן שאינה נחה מרתיחתה אינה פולטת. רש"י. והקשו התוס' (ד"ה שנפל) דדבר הנראה לעינים הוא מפליט, שהרי כשנותנין ירק בקדרה רותחת משתנה מראית המים מן הירק, וכן בשר שזמן נימוח לתוכה ונראה השמנונית על הרוטב. ולכן פירש רשב"ם ורבינו שמעיה דרק עד שיהא שבע מלבלוע אינו פולט, אבל לאחר ששבע חזר ופולט, וקדם וסילקה היינו קודם שגמר בליעתו. ולפ"ז בהגעלת כלים וקערות הצריך רשב"ם להשאירם שעה גדולה כדי שיגמרו לבלוע ויפלטו את האיסור הבלוע בהם, וכתבו התוס' דדבר תימה הוא, דמי בקי לידע שיעור זה. ור"ת מבאר דהא דקאמר הכא נבלע בלע מפלט לא פליט היינו שאינו פולט מה שבלע עכשיו, אבל מה שהיה בלוע מקודם פולט מיד. וכלי בן יומו אין להגעילו כשאין במים שישים לבטלו, מפני שהוא חוזר ובלוע את האיסור כשמגעיל את חציו השני או כלי אחר, ובכלי מדיון שלא אסרה תורה אלא בבן יומו, לא הגעילו אלא כלים קטנים בתוך גדולים שהיה בהם שישים, אמנם בערב פסח קודם ארבע שעות מותר להגעיל כלי של חמץ אע"פ שאין במים שישים, דאיכא ג' נותני טעם של היתר, החמץ נותן טעם בכלי והכלי במים והמים חוזרים ונותנים טעם בכלי, ועדיין הוא היתר כיון שזה קודם הפסח.

אבל אין לומר שהתורה אסרה בבשר בחלב רק את הבשר ולא את החלב, והחלב מותר אפילו אם היה בבשר שיעור גדול לתת טעם בשר בכל החלב, דכתיב "לא תבשל גדי בחלב אמו" – גדי אסרה תורה ולא חלב, שהרי רב מחייב מלקות במי שאכל חצי זית בשר וחצי זית חלב (הדרך לשער כזית במשקין הוא ע"י הכנסת זית לתוך כוס מלאה משקים, והמשקה שיוצא מהכלי הוא שיעור כזית) שנתבשלו יחד, (והיינו בבוא מיורה גדולה שהיה בה כזית בשר וכזית חלב, אבל ביורה שאין בה אלא שני חצאי זית אלו אינו לוקה לא על הבישול ולא על האכילה, דאינם מצטרפים לעשות איסור אא"כ היה בתחילה שיעור כזית מבשר ושיעור כזית מחלב. וללוי לוקה בין על האכילה בין על הבישול).

ק"ט. ובברייתא מבואר שחתיכה שנפלה עליה טיפת חלב,

אם לא ניער (-הגיס) ולא כיסה את הקדירה כלל (ערובו הקדירה גורם שהטעם יתפשט בכולה, וכן המכסה את הקדירה גורם לכך). אין הטיפה נבלעת אלא באותה חתיכה ואינה יוצאת ממנה לשאר החתיכות כיון שהחלב נמצא בגג אותה החתיכה. ואם לא ניער ולא כיסה בתחילה אלא בסוף שבתחילה החתיכה קיבלה את הטעם ואח"כ כשניער הטעם נפלט ממנה לחתיכות האחרות, שיטת רבי יהודה שהטיפה נותנת טעם בחתיכה ואוסרתה, והחתיכה נעשית נבילה, ואוסרת את כל החתיכות מפני שהן מינה, ואפי" היכא שניער מתחילה ועד סוף אסור אע"פ שהחתיכה לא בלעה את האיסור יותר משאר החתיכות, ואין באותה טיפה שיעור לאסור את כל החתיכות, דחיישינן שלא ניער בתחילה יפה יפה ולא כיסה יפה יפה וממילא החתיכה בלעה בתחילה מן האיסור, וכשניער אח"כ היא פלטה. ושיטת חכמים שאפי' היכא שניער וכיסה בסוף ולא בתחילה, אין הטיפה אוסרת אא"כ יש בה בכדי לתת טעם ברוטב ובקיפה (-פרורים דקים של בשר שיורדים לשולי הקדירה) ובחתיכות, דס"ל אפשר לסוחטו מותר. ושיטת רבי שאם ניער וכיסה בסוף החתיכה נאסרת ואוסרת את שאר החתיכות, דס"ל שאפשר לסוחטו אסור, ואם ניער וכיסה מתחילה ועד סוף, הטיפה מתבטלת גם ברוטב ובקיפה ובחתיכות, דלא ס"ל כרבי יהודה שחושש שמא לא ניער יפה.

ואין לומר שבין לרבי יהודה בין לחכמים אפשר לסוחטו אסור, ונחלקו לשיטתם אם מין במינו בטל או לא, דלא משמע כך מלשון הברייתא.

ולענין הלכה אפשר לסוחטו אסור, ומין במינו אפילו באלף אינו בטל, וממילא בין בטיפת חלב שנפלה על החתיכה ולא ניער ויש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה, ובין בחלב הדבוק בחתיכת בשר ויש בו ליתן טעם בה, ואפילו אין בו כזית, דהוי חצי שיעור אסור מן התורה, החתיכה עצמה נעשית נבלה, ואין שאר החתיכות מועילות לבטלה, דכולם נאסרות ואפילו הן אלף, אבל אם יש ברוטב לבדו יותר משישים מול כל החתיכה

שקיבלה את הטעם, הרוטב מבטלה, ומשליכה וכולן מותרות, דכל מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו.

חיוב בישול בשר בחלב הוא בשיעור שאחרים -נכרים אוכלים אותו מחמת בישולו, והיינו שנתבשל כל צרכו. (ק"ח:).

הוצאת הדם מהלב- צריך לקרוע את הלב ולהוציא את דמו, ואם לא קרעו אסור לאוכלו, אבל אינו עובר עליו להתחייב כרת, (ובכריתות (כ"ב) מוקים לה בלב עוף שאין בדמו כזית, והוא אסור אסור באכילה כיון דחצי שיעור אסור מן התורה, אבל בלב בהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בישולו, אבל הבשר אינו נאסר כיון שהוא חלק ואינו בולע. רש"י. ולתוס' (ד"ה הלב) דם שבישלו אינו עובר עליו, ובשר הלב נאסר ע"י הבישול). ואם בישלו קורעו לאחר בישולו.

דיני כחל

הכחל הוא דד הבהמה, ומכיון שיש בו חללים קטנים שהם כנוס החלב, ומצד שני הכחל עצמו הוא בשר, צריך להוציא את החלב מהכחל לפני שמכניסם אותו לאכילה, וכדלהלן.

ק"ט: צריך לקרוע את הכחל ולהוציא ממנו את החלב, ואם לא קרעו אינו עובר לא על אכילתו ללקות ולא על בישולו, דאין זה נקרא חלב. מתנאי'.

אכילת כחל שלא קרעוהו - נחלקו בגמ' בדעת רב אם יש איסור לאכול כחל שלא קרעוהו, ולא יעזור שיקרע אותו לאחר בישולו שכיון שהוא רך כבר נבלע בו החלב על ידי הבישול והקריעה לא מוציאה את החלב, (ולהלן ק"י. מובא שרב יצחק בר אבודימי (אין זה אותו שהיה בזמן רבא, אלא אחר שהיה בימי רבינו הקודש. תוד"ה איכא) אמר שלא לימד את רב שום איסור בכחל בין במניקה בין בשאינה מניקה, ורב אסר כחל (לרש"י מייירי שבישלו בלא קריעה, ולתוס' (ד"ה דאתנייה) רב אסר אפילו בקריעת שתי וערב) כשראה מקום שאינם מקפידים על בישול בשר בחלב, וי"א שרק כחל של מניקה שכנוס שם הרבה חלב אסור), או שמותר לאוכלו אם נתבשל וא"צ לקרועו, כיון שהחלב אינו כנוס במעי'ו אלא מובלע בבשר, וכיון שאפילו בנסחת ממנו ויצא חלב שחוטה דרבנן, בדלא פירש אפי' איסורא דרבנן ליכא, ולכתחילה צריך קריעה מדרבנן (רש"י. וביארו התוס' (ד"ה אינו) שכוונת רש"י שמותר לצלותו, אבל לבשלו אסור כיון שהחלב יצא וחזר ונבלע בו כמ"ש רש"י לקמן, אמנם אם יש במים שישים לא נאסר הכחל הכחל אם בישלו לבדו, מפני שהחלב מתבטל במים, אבל אם בישלו אם בשר הכחל נאסר משום טעם הבשר הנבלע בחלב שבכחל), אמנם קיבה של טלה או של עגל שיונקים החלב לתוך קיבתם, שבישלה בחלבה אסורה, כיון שהחלב כנוס במעיים ומשיצא ממדי הבהמה חלב הוא.

ורב נחמן אמר לטבחים שיצלו את הכחל, דס"ל שא"צ קריעה אלא לקדירה שבבישול הדם שיוצא חוזר ונבלע, אבל לצלי מותר אפילו לכתחילה, ורב נחמן סובר כלישנא בתרא דרב (רש"י). וכתבו התוס' (ד"ה ההוא) דהיינו בפירוש המשנה, אבל להלכה הוא מיקל יותר, אפילו לכתחילה, ולקדירה אם לא קרעו אינו עובר עליו ואסור. ורבינו תם פירש דהא דצריך קריעת שתי וערב וטיחה בכותל לקדירה, היינו קדירה עם בשר, והחמירו לפי שטעם החלב נכנס בבשר ויש בו טעם בשר בחלב, ושמוא יבוא לאכול בשר בחלב, אבל לקדירה בלא בשר או לצלי שרי לכתחילה בקריעה קצת אע"פ שלא קרעו שתי וערב, דאין החלב בעין בכחל כמו שהיה קודם, ואע"פ שהוא נפלט וחוזר ונבלע בתוך הכחל לא גזרו בו חכמים כיון שאין שם בשר אחר ולא נשתנה טעמו של כחל מפני בליעה זו ולא יבוא לאכול בשר בחלב, ובדיעבד שרי אפילו לא קרעו כלל, ואין חילוק בין צליה לבישול, דגם בצליה נוטף החלב ונפול על הכחל מבחוץ וחוזר ונבלע, ולא שייך במלועו כך פולטו אלא בדם, אבל טיפת חלב שנפלה על חתיכת צלי לא, כמו בשמנונית דנבלה דאפילו צלי אינו חוזר ופולט שמנונית שבלע.

עוד מביאה הגמ' (ק"י.) מנהגים שונים אם אוכלים כחל או לא אפילו צלי ואפילו קרעו, ואיתא התם שההולך ממקום שאוכלים למקום שאין אוכלים, נותנים עליו חומרי מקום שהלך לשם, ואין לו לאכול אלא חוץ לתחום.

דרך קריעת הכחל - קורעו שתי וערב, וטחו בכותל (-כובשו בידיו לכותל כדי שיסחת חלבו), והיינו כשנותנו לקדירה כיון שכשהוא יוצא הרי הוא חלב גמור וחוזר ומתבשל עמו, אבל שלא לקדירה והיינו לצלי מספיק קריעה או שתי או ערב כיון שהחלב מטפסף למטה וכשיצא והרי הוא חלב לא חזר, ואפי' לכתחילה.

כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוונתיה- דם אסור וכבד שכולו דם קרוש ויש לו טעם דם מותר, דם נדה אוסר ודם טוהר של בתולים ושל ימי טוהר של יולדת אינו אוסר, חלב בהמה אסור וחלב חיה מותר, חזיר אסור ומוחא דשיבוטא שטעמו כטעם חזיר מותר, גירותא (-עוף טמא) אסור ולשון של כוורא שיש לו טעם גירותא

מותר, אשת איש אסורה וגרושה אפילו בחיי בעלה מותרת, אשת אח אסורה ויבמה מותרת, נכרית אסורה ויפת תואר מותרת, בשר בחלב אסור וכחל צלוי מותר.

ק"י. מדברי רמי בר תמר-

אסור לצלות ע"י חרצנים הנמצאים ליד היקבים, שמא הם מיין נסך, ושמא יש להם בעלים, ואם עברו י"ב חודש שזה הזמן שהם מתייבשים אין בהם משום יין נסך, ואם עלו עליהם עשבים מחמת שנרקבו ונעשו עפר, אין בהם משום גזל שכיון שהם הולכים ומתקלקלים ולא נטלם שמע מינה אינו חושש.

חולה מעיים פטור מן התפילין מפני שצריך לחולצם תדיר.

ק"י: טלית שאולה פטורה מן הציצית כל ל' יום. כתבו התוס'

(ד"ה טלית) דמדאורייתא טלית שאולה פטורה לעולם, כדאמר לקמן (קל"ז). "כסותך" - ולא של אחרים, אלא לפי שנראית כשלו חיביהו כחמיו משלשים יום ואילך, דאין דרך לשאלו יותר משלשים יום. ומכאן מודקדק ר"ת דסתר שאלה משלשים יום, כמו הלואה דאמרינן במכות (ג:) המלוה את חבירו סתם אין רשאי להנביע פחות משלשים יום, וכתבו התוס' שאין ראיה מזה. **ולענין ברכה** נראה שאין לברך על השאולה, אף שלר"ת נשים מברכות על סוכה אע"פ שהן פטורות, וכן סומא מברך אע"פ שהוא פטור, דשם איש שאינו סומא חייב, אבל הכא כל אדם פטור כשאינו שלו, ואעפ"כ המברך לא הפסיד. וי"מ דאם היא של כלאים כגון תכלת, אסורה, כיון שהיא פטורה מדאורייתא, ור"ת סובר שאפילו טלית שפטורה מציצית אין בה איסור כלאים, כמבואר במנחות (מ:) דכל טלית דאשתרי בה כלאים דהיינו בתכלת מותר בכל בין להתעטף בין להציע תחתיו, בין לו בין לחבירו בין לאשתו, בין ביום בין בלילה, והא דאמרינן (שבת כ"ה:) גזירה משום כסות לילה, לא כמו שפירש רש"י שמא יתכסה בה בלילה, אלא גזירה משום כסות המיוחד ללילה דלא אשתרי בה כלאים כלל, דאימעיט מ"וראיתם". ור' אלעזר ממיז"ץ הקשה דבריש ערכין (ג:) מבואר ששלא בזמן עבודה לא הותר כלאים לכהנים, ור"ת סובר שכלאים הותרו לכהנים גם שלא בזמן עבודה, והכונה שם שבבגדי חול לא הותרו להם כלאים, אמנם משמע ביומא (ס"ח). שבגדי כהונה כלאים לא הותרו אלא בדרך לבישה, ולא להציעם תחתיו, ולפי זה בטלית שאולה היה אסור להציעה תחתיו, אמנם יש לחלק בין טלית שכל עיקר לבישתה לצורך הנאותו, לבגדי כהונה שעיקר לבישתם לצורך עבודה.

אין להלקות אדם שאינו מכבד אביו ואמו, דכל מצות עשה שמתן שכרה בצדה כגון כבוד אב דכתיב ביה "למען יאריכון ימין", אין בית דין של מטה מוזהרין עליה, שלכן פירש מתן שכרה לומר שאם לא יקיימנה עונשו שלא יטול שכר זה, אבל בלאו הכי מי שאינו רוצה לקיים מצות עשה מכים אותו עד שתצא נפשו. וכתבו התוס' (ד"ה כל) שצדקה דכתיב בה "כי בגלגל הדבר הזה יברכך" וגו', א"כ הא דאמרינן (ב"ב ח:) דרבא אכפייה לרב נתן בר אמי ואפיק מיניה ארבע מאות זוז לצדקה, הכונה שכהפ אותו בדברים, ועוד דבצדקה נמי איכא לאו דלא תקפיון ולא תאמין.

דיני כבד

כבד שנתבשל - לרבי אליעזר הכבד עצמו אינו נאסר ע"י הבישול, מפני שהוא פולט ואינו בולע כיון שהוא טרוד לפלוט, ולגבי לאסור את הדברים המתבשלים עימו הסתפק אבוי אם הוא אוסר כיון שהוא פולט דם, ואף שכולו דם אפ"כ כשהדם פרש הרי הוא דם והוא אסור , או שאינו אוסר (אא"כ הוא כבד של איסור כגון של טריפה, שאז הוא אוסר מחמת השמנונית אבל הדם שפשיטא שהוא מותר כל זמן שלא פירש, י"ל שגם כשפירש אינו אוסר). (כתבו התוס' (ד"ה כבדא) בשם ר"ת שכל הסוגיא מדברת בכבד שלא נמלח, דאם נמלח ושהה במלח (כשיעור צליה. בה"ג) יצא כל הדם ומותר לבשלו, והספק הוא שאולי בכבד אע"פ שלא נמלח מותר, דכל הכבד דם הוא ושרייה רחמנא כדלעיל (ק"ט); ובאמת מדאורייתא פשיטא ליה שמותר, והספק הוא מדרבנן, ואפילו אם רבנן אסרו דם היוצא ממנו על ידי מליחה לפי שהוא בעין, גזירה אטו שאר דם, ו"ל שבבישול שהדם אינו ניכר כלל לא גזרו אטו בישול בשר אחר בלא מליחה. ובאופן אחר פירשו התוס' . דבלא מליחה פשיטא דאסור, והספק הוא רק ע"י מליחה האם הדם יוצא ע"י מליחה, או שכיון שיש בכבד הרבה דם לא כולו יוצא ע"י מליחה. ורב אלפס כתב שמנהג בכל ישראל שלא לבשל כבד אפילו אחר מליחה בלא צלייה.

ואם בישל קנה עם הריאה והלב והכבד, אם פי הקנה חוץ לקדירה שאז הדם עובר דרך קנה הכבד לתוך הקנה הגדול של הריאה ויוצא מחוץ לקדירה, או שחלטו את הכבד לפני הבישול בחומוץ או ברותחין שע"ז הדם אינו יוצא ממנו לעולם, יש להתיר גם לפי הצד שבסתמא הוא אוסר. ובנחלט לא רק הוא עצמו מותר, אלא גם החומוץ מותר, דאם החומוץ נאסר גם הכבד שחוזר ובולע מהחומוץ היה נאסר שכיון שהוא נצמט ואינו טרוד לפלוט הוא בולע. ודעת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, שכבד מתובל שהתבלין מורכב אותו או שלוק הרבה מאד אוסר בשר המתבשל עימו, וגם הוא עצמו אסור מפני שאחרי שהוא גומר לפלוט הוא חוזר ובולע.

ק"א. רבה בר רב הונא נזדמן לביתו של רבה בר רב

נחמן והביאו לפניו ג' סאים של פת נקיה מרוחה בשמן

ודבש, וכששאלם אם ידעו שהוא עומד לבוא, אמרו לו וכי אתה חשוב יותר משבת שנאמר עליה **"וקראת לשבת עונג"**.

כבד שיש בו סימפון מלא דם צריך לקורעו שתי וערב,

וכשמניחים אותו בתנור לצלות יש להניחו כשהצד החתוך נמצא למטה כדי שהדם יזוב ויצא, דאף שדם הבלוע בכבד מותר, דם הכנוס בסימפונות נחשב דם. (וכתבו התוס' (ד"ה וחתוכיה) דמייירי דווקא בבא לבשלו בקדירה אחר צלייתו או מליחתו, דאם בא לאוכלו צלי א"צ לחותכו, דמה שפולט שריק ונופל, דמה שלא נפלט הוי דם האברים שלא פירש ושרי, ואי נימא שצריך קריעה משום דם סמפונות הכבד דהוי כבדת אע"פ שלא פירש, א"כ גם טחול או איכא סמפונות למא לא יצטרך קריעה, ועוד דסברא הוא דאין בטחול סמפונות וא"כ מה בא להשמיענו שבטחול לא צריך. ובה"ג כתב האי מאן דמצלי כבדא בשלומיה צריך לחתוכיה, מאי טעמא דאזיל דמא ומכניס בסמפונות, והיכא דלא קריעה לקריעה לאחר בשולו וחותר ויצא דם הכנוס בסמפונות, ולא חיישינן שמא דם הסמפונות חזר ונבלע בכבד דהא מסקינן (פסחים ע"ד): דכבולעו כך פולטו. אמנם **טחול מותר** אפי' בבישול, דאינו אלא שומן בעלמא, והיינו גוף הטחול, אבל הדם היוצא ממנו אסור. תוד"ה אבל.

צלית כבד או כחל יחד עם בשר- אם הכבד נמצא מעל הבשר בזמן הצליה, י"א שהבשר מותר אע"פ שזב דם מהכבד על הבשר, כיון שהדם ע"י צליה אינו נח להבלע אלא הוא **מחליק מהבשר**, ואין להתיר משום שכבולעו כן פולטו, משום שיש בכבד הרבה דם. (תוד"ה דמא). ומהאי טעמא לכתחילה אסור לכו"ע. (תוד"ה כבדא). וי"א שהבשר אסור כיון שדם הוא איסור דאורייתא. וכחל שנצלה מעל בשר, לדעה הראשונה הבשר אסור כיון שהחלב נסרך (-נדבק ונבלע) בבשר, ולדעה השניה הבשר מותר כיון שחלב שחוטה איסורו מדרבנן, משא"כ דם שאיסורו מדאורייתא, שאף שדם שבישלו אינו דאורייתא, לפני שבישלו היה אסור מדאורייתא, ואילו חלב שחוטה תחילתו דרבנן. (תוד"ה דם). ומרימר אמר שלהלכה מותר לצלות כבד או כחל מתחת הבשר, (ומייירי כחל שקרעו שתי וערב וטחו בכותל, ומ"מ אף שמותר לבשלו עם בשר בקדירה, וכן מותר לחתוכו בסכין של בשר, אין לצלות מעל הבשר, מפני שעדיין נוטף מן החלב על הבשר וניכר שהוא בעין. תוד"ה תותי), אבל מעל הבשר מותר רק בדיעבד ולא לכתחילה, ולדידן בכל אופן אסור לכתחילה, דשפודים שלהם היו תלויים כשחודם למטה, ומה שהיו מכניסים קודם היה למעלה, אבל שפודים שלנו הם שוכבים, ולפעמים זנב השפוד גבוה יותר מראשו ולפעמים להיפך, וממילא בין שהכבד לצד הראש בין שהוא לצד הבשר אסור. ואם יש כלי מתחת הדברים הנצלים, אסור אפי' בשר מעל כבד, מפני שדם הכבד דרכו לצוף, (משא"כ בסתם בשר שהדם שוקע).

דיני בליעות בכלים

ק"א: סכין ששחטו בה אסור לחתוך בה מאכל רותח

מפני שבית השחיטה רותח והסכין בולע מהדם וחוזר ופולטו במאכל הרותח, ובצונן, י"א שצריך הדחה לאותו צונן, וי"א שא"צ הדחה.

בליעה ע"י מליחה וכבישה- לשמואל מליח הרי הוא כרותח, ולכן קערה שמלחו בה בשר אסור לאכול בה רותח מפני שהדם נבלע בקערה ונותן טעם ראשון הוי כאיסור גמור, אא"כ טעם קפילא נכרי ואמר שאין בזה טעם מהאיסור, וכן כבוש הרי הוא כמבושל. ורבין אמר שלרבי יוחנן מליח אינו כרותח וכבוש אינו כמבושל, ואבבי אמר שמכך שרב אסי תלמידו של רבי יוחנן שבר קערה שמלחו בה בשר שהיא של חרס שאין לה תקנה, מבואר שלרבי יוחנן מליח הרי הוא כרותח. (אמנם בר גזולא חי שנפל לכותח מותר, דלא אמרינן דמליח כרותח אלא היכא שאינו נאכל מחמת מלחו (-אינו נח להאכל מרוב המלח שבו עד ששורים ומדיחים אותו במים, כעין מליחת בשר להצניע. רש"י. והר"ר יעקב ישראל (תת"ה הני) אמר ששיעור אינו נאכל מחמת מלחו הוא כשיעור עיבוד. ודעת רבינו תם שגם מליחה שעושים לקדירה נחשבת אינו נאכל מחמת מלחו), ואם הוא צלי צריך לקלפו מלמעלה סביב, ואם יש בו בקעים והא צלי, שכולו בולע דרך הנקבים, או שהוא מתובל שהתבלין מורכב אותו והוא נח וצמא לבלוע, הכל אסור. ק"י.ב.).

צונן שחתכנו בסכין בשרי, לרב כהנא מותר לאוכלו עם כותח חלבי, אע"פ שהצנן חריף וממילא הוא בולע מהשמנונית שנקרשה על הסכין שזה כבשו. לאבבי הטעם משום שהצנן בלע טעם היתר ולא איסור, (ואין הטעם משום ו"ט בר נ"ט, דלאבבי זה נחשב טעם בשר ממש משום חריפותו של הצנן. ואמנם אביי עצמו אסור, ולא בא אלא לפרש את טעמו של רב כהנא. תוד"ה אמר), ולרבא אף שבלע התר סוף סוף איסורא קאכיל כשנותנו עם החלב, אלא הטעם משום שאפשר לטעום לפני שמעריבים את הצנן עם החלב ולהרגיש אם יש בצנן טעם בשר. ולהלכה אסור לאוכלו עם

כותח מפני שהוא חריף ובולע מהממושות שנשארת על הסכין, ועוד דמשום חורפיה בלע טפי מדגים הרותחים, ואגב דוחקא דסכינא הסכין פולט והצנן בולע. וכתבו התוס' (ד"ה אגב) שיש להזהר שלא לחתוך שומין כרישין ובצלים בסכין חלבית, משום דחריפי טובא, ואם חתכם ונתנם בקדירה רותחת מלאה מים רותחת, אם יש שישים כנגד הטעם שנפלט מן הסכין ונבלע בירק מותר, אבל בחתכו בסכין של עובד כוכבים נעשה הירק כולו נבילה וצריך ששים לבטל הירק. וצריך עיון אם הסכין מקונח ואינו בן יומו, אי חורפא דידיה מחליא לשבח כדאמר בע"ז (ל"ט.) גבי חילתית.

אבל קישות שחתכוה בסכין יגרור מעט את מקום החתך ויאכל, מפני שהיא מתוקה ואין השמנונית נבלעת בתוכה אלא צפה על מקום החתך, וקלחי לפת שחתכם בסכין מותר לאוכלם מפני שזה לא חריף ואין טעם השומן ניכר בהם, ובסלק אסור מפני שזה נותן בהם טעם, אא"כ חתך גם לפת מפני שאז הלפת מבטלת את טעם השמנונית מהסכין. (ק"י.ב.).

דין בליעה מהקדירה עצמה- דגים שהניחום רותחים בקערה, לשמואל מותר לאוכלם עם מאכל חלבי, כיון שזה נותן טעם בר נותן טעם, דקערה זו אינה בשר אלא רק יש בה טעם בשר (דסתם קערה מקנחים אותה מהשומן שנקרש עליה משום מיאוס, משא"כ סכין שלפעמים יש עליו ממשות של שמנונית קרושה ואינה ניכרת), ורק דבר שנתבשל עם בשר ממש אסור לאוכלו עם מאכל חלבי. ובשיטת רב י"א שזה אסור וכדמצינו שרב הכינו לו סם רפואה בקערה ואח"כ הכינו בה תבשיל ואמר שהוא הרגיש בתבשיל את טעם הרפואה, וי"א שגם רב מתיר, ושאני התם שזה היה דבר מר ביותר. ורבי אלעזר תלמידו של רב נהג לאיסור. והלכה כשמואל שדגים שעלו בקערה מותר לאוכלם בכותח. וכתבו התוס' (ד"ה הלכתא) שריב"ן חתנו של רש"י פירש בשם רש"י שדווקא בעלו בקערה מותר, אבל בנתבשלו אסור, והתוס' כתבו שמדברי רש"י משמע שגם בנתבשלו בקערה בשרית מותר. והא דאמרינן בפסחים (ל:) אין טשין התנור כאליה ואם טש כל הפת אסורה עד שיוסק התנור, ולא סגי בקינוח, אין ראיה משם שנתבשל אסור, דשאני תנור שא"א לקנחו יפה אי אפשר לתנור להתקנה יפה כשנדבק בו שמנונית והוי בעין עד שיוסק. וקערות בשריות שהודחו במחתב של חלב בכלי ראשון ושניהם בני יומם, אם יש שמנונית בעין על הקערות יש לאסור אפילו אם נאמר לאו דוקא עלו אלא אפילו נתבשלו, ואפילו אין שמנונית בעין אסור, דהקערות נוגעות במחתב ונפלט טעם מזה לזה והוי טעם שני באיסור, ועוד דלא ידמי כלל לדגים שעלו בקערה, דמיד כשהטעם שני של בשר ושל חלב נכנס במים נאסרו המים והם חוזרים ואוסרים את הקערות והמחתב, אמנם אם האחד אינו בן יומו, אותו שהוא בן יומו מותר.

לרבי חייא פת פוטר כל מיני מאכל, ויין פוטר כל מיני משקין, ולכן אחד האמוראים שהיה תלמידו אכל תאנים וענבים בתוך הסעודה בלי לברך, אמנם להלכה דברים הרגילים לבוא אחרי הסעודה ולא באים ללפת את הפת, טעונים ברכה לפניהם ואחריהם אפילו אם הביאם בתוך הסעודה, דכיון שאינם לפתן אין הפת פוטרם.

ק"י.ב. אין להניח כד של מלח ליד כד של כותח, מפני

שהאיסור בעין -שהכותח נראה וניכר מפני שהוא עבה, וחוששים שיפול מהכותח למלח בלא ידיעתו, והוא ימלח בזה קדירה של בשר, אבל כד של חומץ מותר להניחו ליד כותח, כיון שהאיסור לא בעין ואינו נותן טעם. וכתבו התוס' (ד"ה מהו) שאין ללמוד מכאן שאסור להניח בתיבה אחת כד של בשר אצל כד של חלב, דבכהאי גוונא נזהר יפה שלא יפול מזה על זה, אבל הכא לא מסקי אדעתיהו להזהר.

דיני מליחת הבשר

ככר שחתכו עליו בשר שנצלה, לשמואל הככר נאסר מפני שהדם יוצא מהבשר ונבלע בככר, והיינו אם הבשר האדים, ויצא ממנו מוהל סמין (דאם הוא צלול אין זה דם), ועבר עד הצד השני של הככר ונראה משני צידי הככר, ורב הונא היה נותן את זה לשמשו, דס"ל שזה מותר אלא שהיה איסטנים, ורבא היה אוכל זאת בעצמו וקרא לזה 'חמר בשר' -יין הבשר.

אין מניחים כלי שמקבלים בו את השומן תחת הבשר, עד שיכלה כל מראה אדמומית שבו שכבר נפלט כל דמו. רב פפא אמר דהיינו עד שתעלה תמרתו (-שהבשר מעלה עשן. ל"א שהגחלים מעלים עשן, דכל זמן שהדם שותת עליהם הם כבים והולכים, אבל כשנוטף עליהם שומן הם מעלים עשן, (ואף ששמואל אמר שככר שחתך עליה בשר שכבר נצלה אסור לאוכלה וא"כ איך מותר בכלה מראה אדמומית שבו, שאני התם שבגלל דוחקא דסכינא נפלט דם, אבל בלא דוחק הסכין אין יוצא דם ע"י האור אלא זה שמנונית. ק"י.ב:). ורב אשי הקשה שמא רק החלק התחתון הסמוך לגחלים הגיע למידה זו ולא החלק העליון, ולכן אין לו תקנה אלא אם יניח שתי חתיכות מלח בבשר ובכלי, והדם נשאב למלח ויורד לשולי הכלי, (ודווקא מעט מלח מועיל, אבל הרבה מלח פוסק את

כח הדם ועושהו כמים והוא נעכר ומתערב עם השומן. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה תרי) שאפילו ל"מ"ד אפשר לסוחטו אסור מותר כאן, דשם אין האיסור יוצא לגמרי אלא שמתבטל, אבל כאן הדם יוצא לגמרי ולא נשאר בו טעם, איננו בזמננו אין להתיר ע"י שתי חתיכות מלה, דכיון שביותר מזה אסור, אין אנו בקיאים שלא להרבות ושלא למעט), ו**ישפוך** את השומן העליון לכלי אחר בנחת כדי שלא יתערב בו הדם.

ק"ב: מליחת ב' דברים יחד-

אם מלח ב' דברים יחד בכלי שאינו מנוקב, אפי' ב' עופות יחד אסורים, מפני שהדם נשאר בכלי וחוזר ונבלע, וכמבואר לקמן ק"ג. שאין מולחים אלא ע"ג כלי מנוקב. ואם הכלי מנוקב, בב' עופות מותר אע"פ שהדם יורד מהעליונה לתחתונה, כיון שהדם לא נשאר בכלי, וכל זמן שהעליון פולט גם התחתון פולט, וכל זמן שהתחתון טרוד בפליטה אינו בולע, אבל דגים ועופות וכ"ש בשר אחר לפי שהוא קשה יותר מבשר עופות, הדגים אסורים, אבל העופות מותרים, מפני שהדגים שהקרום שלהם רך ממהרים לפלוט, ועופות פולטים אחרי הדגים, והדגים בולעים מהעופות. וכתבו התוס' (ד"ה דגים) שגם לסוברים שאומרים חתיכה נעשית נבילה בכל האיסורים, אין העופות נאסרים מהדגים, אף אם נאמרו שנפלט מקצת מן הדם שנבלע בדגים, דדם מישרק שריק במליחה. אם העופות טפלים והדגים מלוחים הדגים לא נאסרים.

הקשו התוס' (ד"ה ודגים) על מה שרגילים למלוח הרבה חתיכות יחד זו אחר זו ומניחים אותם זה על זה, דכיון שהתחתונה נמלחה תחילה היא מסיימת לפלוט לפני זו שמעליה, וא"כ היא בולעת מאלו שמעליה. ותירצו דדם מישרק שריק במליחה כמו בצליה, ודווקא דגים שהקרום שלהם רך אסורים מפני שהדם נבלע בתוכם ולא שריק. אך קשה שהרי מצוי שיש גומות בצד העליון ואחרי המליחה הם מלאים בציר, ואין נהרגים היתר בדבר. וי"מ שכיון שהבשר ממשיך לפלוט ציר הרבה אחרי פליטת הדם, כל זמן שהבשר פלוט ציר הוא פולט מה שבלע מהחתיכות העליונות, ומה שנמצא גומות זה ציר ולא דם, משא"כ בדגים שפליטתם נמשכת גם אחרי שנגמרה פליטת ציר הדגים. וה"ר יוסף מאורלינ"ש ביאר שחתיכה שהתחילה לפלוט אין דרך פליטתה נסתמת כל זמן שהחתיכה שמעליה פולטת, ולכן בבשר מותר, אבל בדגים פליטת הדגים נגמרת לפני תחילת פליטת העופות ודרך הפליטה נסתמת והדג בולע מהבשר. והקשי התוס' למה הדם הבלוע במלח שבין חתיכה לחתיכה שנמחה בציר שבגומות אינו אוסר, דבשלא בכל חתיכה שנמלחה אין המלח שעליה אסורה מפני שהדם הבלוע במלח הוא מועט ואינו יכול עוד לזוז משם כלל, אבל כאן שנמחה המלח בציר שבגומא ונעשה צלול היה לו לדם זה לאסור כדי קליפה. ושמאל אחריון מליח הרי הוא כרותח אלא בשעת פליטה, אבל אחר גמר פליטה פסק כח המלח מחמת שהפליט את הבשר, ויוצא כח המלח עם הדם. אי נמי י"ל שהמלח שעל הבשר נעסך דם זה מלהכנס בבשר. ולפי שני הביאורים הנ"ל (שחתיכה אינה בולעת בזמן פליטת הציר, או שממשיכה לפלוט כל זמן שהחתיכה שמעליה פולטת) צריך להמתין לתחתונה עד שתשהה העליונה שיעור צליה, דעד אותה שעה אין התחתונה יוצאת מידי דמה. ובאופן אחר י"ל דכל זמן שהבשר טרוד לפלוט ציר הוא לא בולע דם כלל (לפירוש הראשון הוא בולע ופולט, לפירוש שני אינו בולע כלל), וזמן פליטת הציר אינו כלה כל כך מהרה. וכתבו התוס' לדמ"ב בשר שבתוך הציר כגון בכלי שאינו מנוקב אין להתיר מטעם זה, דבגלל שהוא שקוע בתוך הציר אין לו שם כח לפלוט וממילא הוא בולע, ומהאי טעמא אמר שמואל (ק"ג.) שאין מולחים אלא בכלי מנוקב, ואם רק מקצת החתיכה בציר, רק מה שבתוך הציר נאסר. והיכא ששהה הבשר במלח כשיעור צליה על דף אחד, ואח"כ הושם בגיגית ושהה שם ואח"כ נמצא הכלי מלא מיין מן המלח שיצא מן הבשר, כך אירע מעשה ביהו ש'ל רש"י והשיב דכיון ששהה הבשר במלח כשיעור קודם שרושם בכלי, אין המים הנמצאים בכלי מיין דם אלא מוחל בעלמא, וכן נראה, תדע שהרי מותר להדיח בשר מיד אחרי המליחה ולבשלו בקדירה אע"פ שעדיין לא נפלט ממנו אותו מוחל. וכן אין לאסור את המוחל מחמת שהמלח שעל הבשר נמחה בתוכו והמוחל יאסור בשר שנופל בתוכו, דא"כ כל בשר שמוניחים אותו בתוך כלי להדיחו יאסר כיון שהמלח שעל הבשר נמחה במים, אלא צ"ל שהדם שבמלח מתייבש בו ואין בו כח להבלע בבשר אלא הוא עומד במקומו אע"פ שנמחה בתוך אותו מוחל, או מטעם שפסק כח המלח מחמת שהמלח הבשר ולא חשיב כרותח וכנ"ל, ומ"מ אין להקל שכבר נהגו העם אסור.

ואם מלח בשר שחוטה וטריפה יחד, רבא אמר שהשחוטה נאסרה אפילו אם מלח בכלי מנוקב, ולא אמרינן שהדם לא נבלע בחתיכה התחתונה כיון שהיא טרודה לפלוט ושתי החתיכות נחות יחד מפליטתם, דכתיב 'הַטְּמֵאִים לֹכֶן בְּכָל הַשֶּׁרֶץ' ה' יתירא לאסור גם את הציר והרוטב והקיפה -פרורי בשר ותבלין הנקפים בשולי הקדירה, (לתוס' (ד"ה וקיפה) לאו דווקא בנקפים), וכיון שהציר של הטריפה נאסר הוא אוסר את בשר השחוטה, כיון שציר נח להבלע יותר מן הדם. (ודרשה גמורה היא גבי שרצים ובהמה, אבל בדגים אמרינן שהציר הוא זיעה בעלמא. (תוד"ה הטמאים). ועיקר הדרשה היא לציר, אבל הרוטב והקיפה נאסרים מדין טעם כעיקר דילפינן מ"משרת". אי נמי איצטרך נמי לרוטב וקיפה לאשמועינן דמחוי כממש אם המחה השרץ וגמעו דהוי כאכילה. תוד"ה ורוטבן). אבל אין ראייה לאסור מדברי שמואל שמליח הרי הוא כרותח וכבוש הרי הוא כמבושל, דשמוא רק הדם אוסר כגון בכלי שאינו מנוקב, ולא הציר והרוטב כיון שזה זיעה, ולדם ליכא למיחש הנא כיון שהכלי מנוקב.

ק"ג: ודג טהור שמלחו עם דג טמא, אם הטהור מליח והטמא תפל לא נאסר הטהור, ואם הטמא מליח והטהור

תפל נאסר הטהור, ואם שניהם מלוחים, לרבא נאסר הטהור. וכתבו התוס' (ד"ה טהור) שבמליח כרותח לא שייך עילאה גבר או תתאה גבר, ואפילו קליפה לא בעי. ויש ללמוד מכאן שא"צ להגעיל דפסי גבינות העובדי כוכבים, ומותר לעשות בהם גבינות לישראל ולמולחם בתוכם, דהוי כמו טהור מליח וטמא תפל, דעץ לא נעשה רותח ע"י מליחה, ומעשים בכל יום שמולחים בקערה בשרית מאכלים הנאכלים עם חלב, והמחמיר תבוא עליו ברכה.

צריך להדיח את הבשר, ואח"כ למולחו, ואח"כ לחזור ולהדיחו, כדי להוציא את דמו. ואם הבשר הודח בבית הטבח אין בעה"ב צריך לחזור ולהדיחו.

רב דימי מנהרדעא היה מולח במלח גס, ומנערו לאחר זמן, מפני שהוא בולע דם, אבל מלח דק א"צ לעור מפני שהוא נמו מעצמו.

הכרכשתא והמעיים (-קיבה וכרס ושאר המעיים) והמעיים שסביב הכנתא אינם בחזקת שיש בהם דם ליאסר אם לא נמלחו, (אבל הלב והריאה והכבד והכנתא עצמה יש בהם דם והם צריכים מליחה). רש"י. והתוס' (ד"ה אין) כתבו שהנ"מ היא שמותר למלוח בני מעיים עם בשר אחר, ואף דלא טרידי לפלוט דם מישרק שריק, ולא דמו לדגים שהקרום שלהם רך. אמנם אם שופכים דם על הבשר בשעת צליה אין להתיר, דדווקא דם הנפלט נופל עם הציר ע"י צליה או מליחה, אבל דם בעין לא.

בשר בזמן מליחתו צריך להניחו ע"ג כלי מנוקב.

רב ששת היה מולח עצם עצם, והגמרא דוחה שאם חוששים שאחת תבלע מהשניה נחשוש גם שצד אחד יבלע מהשני, אלא מותר למלוח כמה חתיכות יחד (ואף להניח חתיכה על חתיכה שנמלחה לפניה. תוד"ה אלא), מפני שכל זמן שהם טרודים לפלוט אינם בולעים, והם גומרים יחד לפלוט.

השובר את מפרקת הבהמה לפני שתצא נפשה הוא גורם שהדם יבלע באברים, דהבהמה בשעת שחיטתה מוציאה דם, וכששבר מפרקתה מתוך צרתה אין בה כח להאנח ולהוציא דם, והדם נבלע באבריה, והבהמה נהיית יותר כבידה, ונמצא גוזל את הבריות כשמוכרה במשקל, והגמ' מוסתפקת אם בהמה זו מותרת באכילה. תיקון.

המשך דיני בשר בחלב

המעלה על השלחן עוף וגבינה יחד, אינו עובר בלא תעשה. מתני'. ואין מזה ראייה שבשר עוף בחלב דאורייתא, דאימא אינו בא לידי לא תעשה והיינו שאין חוששים שמא יאכלנו ויעבור עליו, דגם אם יאכלו אינו עובר.

באיזה בשר וחלב יש איסור דאורייתא-

לת"ק איסור בישול והנאה הוא בבשר וחלב של בהמות טהורות, אבל אם אחד מהם טמא מותר בבישול ובהנאה דאין בו משום בשר בחלב כדיליף לקמן, ויש בו רק איסור אכילה של בהמה טמאה. וכתבו התוס' (ד"ה בשר) דה"ה בשר עוף אסור לרבנן מן התורה.

ולרבי עקיבא איסור בשר בחלב בחיה ועוף אינו דאורייתא, דכתיב ג' פעמים "לא תבשל גדי בחלב אמו" למעט חיה שאינה בהמה (ואף שחיה בכלל בהמה, היא ממועטת מקרא יתירא) עוף שאינו בהמה וטמאה שאינה כגדי שהוא טהור, ושאר בהמות טהורות יש להם רבוי כדלקמן.

ולרבי יוסי הגלילי "לא תבשל גדי בחלב אמו" הוקש ל"לא תאכלו כל נבילה" שנאמר באותו פסוק עצמו, דמשמע שכל דבר שיש בו איסור נבילה יש בו איסור בשר בחלב, אמנם עוף אף שיש בו איסור נבילה מותר לבשלו בחלב, כיון שלא שייך בו 'חלב אמו'.

ומחלוקת ר"ע וריה"ג היא שריה"ג אוסר חיה מדאורייתא דכל שהוא אסור משום נבילה נוהג בו בשר בחלב חוץ מן העוף שאין לו חלב אם, ולר"ע חיה אסורה מדרבנן. או שר"ע אוסר חיה ועוף מדרבנן ולכן ר"ע אמר שאינו מן התורה, וריה"ג מתיר עוף אפי' מדרבנן, וכדאיתא בברייתא ש(במקומו של רבי אליעזר היו כורתים עצים בשבת לעשות פחמים כדי לעשות פחמים בשביל לעשות איזמל אם אין לו איזמל, דס"ל שמכשירי מצוה הדוחה את השבת דוחים את השבת. 1)במקומו של ריה"ג היו אוכלים בשר עוף בחלב. קט"ז. 2.

ק"ג: מה לומדים מדכתיב ג' פעמים "לא תבשל גדי בחלב אמו"- שמואל לומד מדכתיב ג"פ "גדי", לרבות שיש איסור בשר בחלב גם בתִּלַב ובמתה שאם בישל חִלַב בתִּלַב או בשר נבילה בחלב ואכלם עובר גם משום בשר בחלב, אף שאיסור חִלַב ונבילה חל לפני איסור בשר בחלב, (ומחד קרא נפקי, דס"ל איסור חל על איסור, ומה שמצינו ששמואל אמר בשם רבי אלעזר

שכהן טמא שאכל תרומה טמאה אינו חייב מיתה ומבואר שאיסור אכילת תרומה בטומאת הגוף שהוא בלאו ד"בקדשים לא יאכל וכו' ובא השמש וטהר ואחר יאכל", ועונשו מיתה בידי שמים, לא חל על איסור תרומה טמאה שאסורה ועומדת עליו באיסור עשה ד"בשעריך תאכלנו הטמא והטהור" דמשמע שטמא וטהור אוכלים יחד בקערה אחת שהבשר נטמא, ומייירי בבשר פסולי המוקדשין לאחר פדיונם, ו"תאכלנו" לזה ולא לאחר והיינו שתרומה טמאה אסורה באכילה, ולאו הבא מכלל עשה עשה, שאני התם שיש מיעוט מיוחד דכתיב "ומתו בו כי יחללוהו" פרט לזו שמחוללת ועומדת. או ששאני בשר בחלב שיש רבוי מיוחד, דגם ה"גד" הראשון מיותר, מדלא כתיב "לא תבשל בחלב אמו", או ששמואל אמר שכך דעת רבו רבי אלעזר, (וכל היכא דקתני 'משום פלוני' לא שמע הדבר מפוי אלא מפי אחרים, ושמואל לא ראה את רבי אלעזר שהיה בזמן החורבן מתלמידי רבן יוחנן בן זכאי, ושמואל היה בסוף שנותיו של רבי), אבל הוא עצמו (חולק). וכן לומדים לרבות שליל, ולמעט בהמה טמאה, (ור"ע סובר שאיסור חל על איסור, וממילא חִלַב ומתה א"צ קרא, ושליל הוא גדי מועליא. קט"ז). ולמעט דם א"צ קרא, דלאו גדי הוא, (ואפילו אי כתיב בשר הוה ממועטין דם. תוד"ה דם), וכן למעט שליא א"צ קרא, דפירשא בעלמא היא, ומהיכא תיתי לאוסרם. ומדכתיב ג"פ "בחלב אמו" לומד שמואל למעט חלב זכר שהיה לו חלב מועט מן הדדים וכגון אם נשתנה והיו לו דדים, וחלב שחוטה שכבר אינה ראויה להיות אם, וחלב טמאה שאינה ממיין אמו, דמשמע שלא נאסר חלב אלא ממיין שנאסר בשר. והמבשל בחלב גדי שלא הניקה שלא ילדה מעולם ויש לה חלב כשהיא קרובה לימי לידתה חייב, כיון שעתיד לבוא לכלל אם.

המבשל חִלַב בתִּלַב נחלקו רבי אמי ורבי אסי אם לוקה או לא. הגמ' אומרת שאין הכרח לומר שנחלקו אם איסור חל על איסור, ד"ל שלכו"ע אין איסור חל על איסור, ועל האכילה אינו לוקה לכו"ע, ונחלקו אם לוקה על הבישול כיון שבבישול יש רק איסור בשר בחלב דחִלַב ושאר איסורים לא נאסרו בבישול, או שכיון שהתורה אסרה אכילה בלשון בישול, אינו לוקה על בישול כמו שאינו לוקה על האכילה. (והקשו התוס' (ד"ה כיון) אמאי לא נימא איפכא, שכיון שלוקה על הבישול לוקה גם על האכילה). או שלכו"ע לוקה על הבישול, והמחלוקת היא אם אינו לוקה על האכילה כיון שאין איסור חל על איסור, או שלוקה כיון שהתורה אסרה בלשון בישול. או שבאמת לא נחלקו, ולוקה על הבישול דחזא איסורא הוא, ועל האכילה אינו לוקה אם התו בו משום בשר בחלב ולא משום אכילת חִלַב, דלא אתי איסור בשר בחלב וחייל איסור חִלַב.

ק"ד. עצמות וגידים וקרניים וטלפיים שבישלם בחלב פטור.

פיגול נותר וטמא וחִלַב שבישלם בחלב, תלוי דינם אם איסור חל על איסור בכל האיסורים.

לענין הכשר זרעים, מי חלב חלב וחלב נקרא משקה דכתיב "ותפתח את נאד החלב ותשקהו", ומוחל (-משקה הזב מן הזיתים) הרי הוא כשמן דאיקרי משקה דכתיב "משחתה שמנים", והם מכשירים את הזרעים, אמנם המבשל בשר במי חלב פטור אבל איסורא איכא. תוד"ה המבשל.

מקור איסור בשר בחלב בכל הבהמות-

אף שבתורה כתיב "לא תבשל גדי בחלב אמו" האיסור כולל כל בהמה, דכתיב "וישלח יהודה את גדי העיזים" ועוד כתיב "גדיי העיזים", משמע מזה שכל מקום שנאמר גדי סתם, אפילו פרה ורחל במשמע, ואין ללמוד משם שבכל מקום הכונה לגדי עיזים, דשני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים, ולמ"ד מלמדים, איכא תרי מיעוטי - ה' דכתיב בכל אחד. (ק"י ג:).

ובברייתא איתא שאין ללמוד לאסור לבשל גדי בחלב פרה ורחל מק"ו, דאם אמו שלא נאסרה עימו בהרבעה, ונכנסת עימו לדיר להתעשר, אסור לבשל את בשרו בחלב שלה, פרה ורחל שנאסרו עמו בהרבעה ואין נכנסים עימו לדיר להתעשר לא כל שכן. דיש לדחות שאמו נאסרה באיסור אותו ואת בנו משא"כ פרה ורחל. ורחל שנכנסת עמו לדיר להתעשר, אין ללומדה מאמו שהרי אמו יש בה איסור אותו ואת בנו, ואין ללמוד מפרה שהרי אינה נכנסת עמה לדיר להתעשר. אלא לומדים חלב פרה ורחל מ"בחלב אמו". לרש"י דרשה זה חולקת על דרשת שמואל, דהאי תנא סובר שחלב זכר ושחוטה נטמאה נלמדים מהפסוק הראשון דכתיב "אמו" ולא שחוטה ולא זכר ולא טמאה, ו"וגדי" משמע ליה דווקא גדי, ובשר חיה ושאר בהמות נלמדים מגדי" יתירא. ולתוס' (ד"ה בחלב) שמואל מרבה פרה בחלב עצמה, והאי תנא מרבה בשר וחלב שאינם מאותו מין.

ואחותו הגדולה (שאינה נכנסת עימו לדיר להתעשר, ומאיזך אינה אסורה עימו בשחיטה) והקטנה (שנכנסת עימו לדיר להתעשר) נלמדים מאמו ופרה בצד השוה. - אחותו הגדולה והקטנה היינו ממינו ממש של הגד', הגדולה היינו זקנה שכבר נתעשרה, וקטנה זו גדייה שלא נתעשרה עדיין, ופרה ורחל מתרבים מ"בחלב אמו" וכנ"ל, ואחותו הגדולה והקטנה נלמדים מצד השוה מאמו ופרה, דמה אמו שנכנסה עמו לדיר נאסרה עמו בבישול, אחותו גדולה לא כ"ש, מה לאמו שכן נאסרה עימו בשחיטה, פרה תוכית, מה לפרה שכן נאסרה עימו בהרבעה ובמעשר, אמו תוכית שמתורת עמו בהרבעה ובמעשר, וחזר הדין, הצד השוה שבהן שהם חלב הוא בשר ואסור לבשל בחלב, ואתיא מביניא בין אחותו גדולה ובין קטנה. ע"כ פירוש רש"י כדברי ר' יוסף טוב עלם. וי"מ שאחותו גדולה זה פרה ואחותו קטנה זה רחל.

קִי"ד: אסור לבשל בהמה בחלב עצמה, דכתיב "בחלב אמו" יתירא. הגמ' רוצה ללמוד דין זה מק"ו שאם לא נאסר **פרי עם פרי עם פרי** - שני בני פרה בשחיטה ביום אחד, נאסר **פרי עם האם**, כ"ש בישול שנאסר פרי עם פרי -גדי עם החלב, ק"ו שיאסר פרי עם האם. ואין לדחות שסוס בן סוסה יוכית, שהוא אסור עם אחותו הפרדה שילדה הסוסה מהחמור, ומותר עם אמו, דשאני התם שזרע האב הוא הגורם לאיסור -צד אביהם שהוא חלוק, ואין האיסור בגלל שזה פרי עם פרי, שהרי פרד בן סוסה שאביו חמור אסור בסוסה ומותר בפרדה. ואין לדחות שעבד בן שפחה יוכית, שהוא אסור בבת חורין כאחותו המשוחררת ומותר במין אמו, דשאני התם שהגט שחרור גורם לאיסור ולא בגלל שזה פרי עם פרי, שהרי עבד בן משוחררת מותר באחותו ואסור באמו. ואין לדחות שכלאי זרעים יוכיחו שאסור בשני מינים ומותר במין אמו -הקרקע, דשאני התם שכל האיסור הוא ע"י האם והיינו זריעה, שהרי מותר להניחם חיטים ושעורים יחד בכד כדי להצניעם. אמנם איכא למיפרך שגדי עם חלב הם ב' גופים, משא"כ חלב עם אמו, להכי בעי קרא.

מקור איסור בשר בחלב באכילה ובהנאה - בשר בחלב אסור באכילה דכתיב "לא תאכל כל תועבה" - כל שתיעבתי לך הרי הוא בכל תאכל עולמית בכל אופן, בין שנעשה בעבירה ובין שלא בעבירה כגון ע"י קטן או עכ"ם. ואסור בהנאה, שהרי כל מקום שנאמר "לא תאכל" או "לא תאכלו" זה כולל איסור אכילה והנאה, עד שיפרט הכתוב כמו בנבילה "לגר אשר בשערך תתננה ואכלה או מכור לנכרי", שמבואר בזה שלמרות שבאיסור כתוב רק אכילה צריך לפרט שהנאה מותרת, וא"כ כל מקום שלא פירט הכתוב להתיר הנאה זה אסור בהנאה. (לר"מ מותר גם למכור נבילה לגר, דכתיב "לגר אשר בשערך תתננה או מכור", ומותר גם לתת לנכרי דכתיב "תתננה או מכור לנכרי", ולא כתיב תתננה לגר ותמכרנה לעובד כוכבים. ולרבי יהודה דברים ככתבם לגר בנתינה ולעכו"ם במכירה, דכתיב "או", ואסור לתת לנכניעי מתנת חנים, ואיתא בתוספתא שאם היה שכנו מותר מפני שהוא כמכור לו. (תוד"ה רבי יהודה). ולר"מ או בא להקדים נתינה לגר לפני מכירה לנכרי, ולרבי יהודה א"צ לזה קרא, דגר אתה מצווה להחיותו משא"כ נכרי).

קט"ו. למה לא לומדים איסורי אכילה והנאה נוספים מ"לא תאכל כל תועבה"-

מעשה שבת כגון המבשל בשבת אינם נלמדים מפסוק זה לאוסרם לכל ישראל, ורק במזיד אסור למבשל עצמו משום קנס אבל לאחרים מותר, דכתיב "קודש היא" - היא קודש ואין מעשיה קודש. (ואין לומר דבא רק להתיר בהנאה, דהיתר הנאה נלמד מ"לכם". תוד"ה היא).

החורש בכלאים או חוסם פי פרה לא לומדים לאסור מפסוק זה (את השור והחמור, אבל הזרעים והדישה אין מקום לאוסרם, כיון שאיסורים אלו הם בגלל הבהמות. תוד"ה חורש), דאם שבת דחמירא אינה אוסרת כ"ש שאלו אינם אוסרים, אבל לגבי בשר בחלב לא אומרים ק"ו זה, דהם נלמדים מהפסוק, ומסתבר שהפסוק מדבר על בשר בחלב כיון ששם הוא אוכל את התועבה עצמה, משא"כ באחרים. (וגם באחרים ניתן לדחות דחיה זו, אמנם דבר שיש תשובה בו עצמו לא לומדים אותו מאחרים).

כלאי זרעים לא נלמדים מפסוק זה, דכתיב בכלאי הכרם "פן תקדש" - פן תוקד אש, ומשמע שכלאי זרעים מותרים, ואין לומר שהם מותרים רק בהנאה, דכלאי בהמה לומדים שהם מותרים להדיוט ממה שהתורה אסרתם לגבוה דכתיב "שור או כשב או עז" - פרט לכלאים, וכלאי זרעים הוקשו לכלאי בהמה דכתיב "שך לא תזרע כלאים, בהמותך לא תרביע כלאים".

אותו ואת בנו לא נאסרים מפסוק זה, דא"כ למה צריך פסוק לאסור מחוסר זמן לגבוה.

שילוח הקן אם נטל האם מעל הבנים שהוא חייב לשלח את האם לא נאסר מפסוק זה לאכול את האם לעולם, דלא אמרה תורה "שלח" לתקלה. ל"א שילוח הקן נאסור אפילו אם שילח את האם, דכל שתיעבתי לך באותה שעה הרי הוא בכל תאכל לעולם, וזה עיקר, דאין לאסור דבר שמתחילה היה מותר, דא"כ החורש בשור וחמור והמרביע כלאים והחוסם יאסרו הבהמות, ושאלות הגמרא הם רק על היוצא מהם.

אילים מסורסים מותרים באכילה, דמדאסר רחמנא מעוץ וכתות לגבוה מכלל דלהדיוט שרי. וצורם אוזן ככור מותר באכילה, מדשרי רחמנא קדשים שהוממו כצבי ואיל. תוד"ה כל.

מקורות נוספים לאיסורי בשר בחלב-

ריש לקיש לומד איסור בשר בחלב באכילה מ"אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל", ומבושל מיותר כדי ללמד שיש בישול אחר שהוא ג"כ אוסר.

קט"ו: רבי לומד איסור אכילה מדכתיב "לא תאכלנו"

יתירא בפרשת ראה על איסור דם, ולדם לא איצטרך דהא כתיב ביה קראי טובא, וכיון שהתורה נדרשת ב'דבר הלמד מעניינו' שדבר סתום שלא נתפרש על מה הוא מדבר לומדים מהפרשה על איזה ענין הוא מדבר, לכן לומדים לבשר בחלב, כיון שהענין מדבר על שני מינים, (דפסולי המוקדשין שנפדו מותרים באכילה כחולין ואסורים בגיזה ובעבודה כקדשים. רש"י. והתוס' (ד"ה בשני) מבארים דמשום דאיתקש לצבי ואיל חשיב להו כשני מינים). ואיסור הנאה לומד רבי מהקש "כי עם קדוש אתה לא תבשל גדי" ל"לא יהיה קדש" ובעילה הנאה היא. וכתבו התוס' (ד"ה ונאמר) דאי לא הוה כתיב "לא תאכלנו", הוה אמינא דהנאת הגוף בלא אכילה אסר הכתוב.

דבי רבי אליעזר למדו איסור הנאה מ"לא תאכלו כל נבילה וכו' לא תבשל גדי בחלב אמו" - אמרה תורה כשתמכרנה לא תבשלנה בחלבו ותמכרנה.

דבי רבי ישמעאל למדו מדכתיב ג' פעמים "לא תבשל גדי בחלב אמו" – אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בישול.

איסי בן יהודה לומד איסור אכילה מגזירה שוה "כי עם קדוש אתה" ל'יואנשי קודש וכו' לא תאכלו'. ואיסור הנאה לומד מק", שאם ערלה שלא נעבדה בה עבירה אסורה בהנאה, כ"ש בשר בחלב שנעשתה עבירה בבישולם יחד שאסורים בהנאה, (אך בלי שלמדנו איסור אכילה מגזירה שוה, היינו פורכים שחורש בכלאים וחוסם פי פרה יוכיחו שאע"פ שנעבדה בהם עבירה מותרים). וליכא למיפרך מה לערלה שכן צריך מאתים לבטלה, דרק מדרבנן צריך מאתים. תוד"ה ומה). מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר, חמץ בפסח יוכיח, מה לחמץ בפסח שכן ענוש כרת (ואין ללמוד לחייב כרת, דאין עונשים מן הדין. תוד"ה מה), כלאי הכרם יוכיחו, ואין לומר ערלה תוכיח וחזר הדין, משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהם שהם גידולי קרקע, אבל השתא דאמרינן כלאי הכרם יוכיחו ליכא למיפרך מה לכולהו שהם גידולי קרקע, משום שהכלל הוא שאם לומדים דין מג' מקומות בצד השוה, ואין פירכא על המקור השלישי, לא פורכים אלא פירכא של קולא וחומרא ולא פירכא כל דהו, וכן בלימוד ממקור אחד צריך פירכא של קולא וחומרא, אבל כשלומדים חדא מתרתי פרכינן פירכא כל דהו. ואין להקשות מה לערלה וחמץ וכלאי הכרם שהם בשריפה, דהיא גופה נילף, ועוד דהיינו דווקא לרבי יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה, אבל לרבנן חמץ אינו בשריפה. ואין להקשות מה לכולהו שכן לא הותרו מכללן, תאמר בבשר בחלב שהותר מכללו אצל בהמה טמאה וחלב בהמה טמאה ועוד דברים כמבואר לעיל, דלא חשיב הותר מכללו אלא דבר שבתחילה היה בכלל האיסור. תוד"ה כלאי.

קט"ז. ואין לפרוץ מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להם שעת הכושר, דאף כלאי הכרם היתה להם שעת הכושר קודם השרשה, דאף עיקרם (-הזרע כשנשרש) נאסר, דכתיב "הזרע" דמשמע זריעה עצמה, אמנם בדבר שכבר היה זרוע שנשרש בהיתר מחוץ לכרם, וכגון המעביר עציץ נקוב בכרם, אינו נאסר אלא בהוסיף מאתים, דכתיב "פן תקדש המלאה" משמע מילוי ותוספתו. התוס' (ד"ה עיקרן) כתבו שמשמע שאף הקשים והעץ נאסרים, והיינו רק כשהפרי הוסיף מאתים. עוד כתבו התוס' (ד"ה והיתה) שיין נחשב שלא היתה לו שעת הכושר (מנחות ו.) משום שגם כשהוסיף מאתים לא נאסר אלא משום שהוא מעורב עם מה שגדל איתו, ורק לגרעינים שנזרעו היתה שעת הכושר.

שיטת רבי שמעון שבשר בחלב מותר בהנאה, דילפינן גזירה שוה "כי עם קדוש אתה" מ'יואנשי קודש תהיון לי וכו' לכלב תשליכון אותו" שאסור באכילה ומותר בהנאה.

דיני קיבה וחלב הנמצא בה

חלב קרוש הנמצא בקיבת בעל חיים יונק, וכן בשר הקיבה עצמה, ניתן להעמידם בו גבינות (ע"י נתינת מעט מהם לתוך החלב). ולהלן יבואר האם מותר להעמיד גבינות כאשר הבהמה היא טריפה או שינקה את החלב מטריפה, והאם חלב שהעמידוהו בבשר הקיבה נאסר משום בשר בחלב.

קט"ז: חלב קרוש הנמצא בקיבה של נבילה, ברישא דמתני' איתא שהוא אסור, ובסיפא מבואר שבהמה כשרה שינקה מטריפה החלב שבקיבתה אסור, אבל טריפה שינקה מכשרה החלב שבקיבתה מותר, מפני שהוא כנוס במעיה. רב חסדא ביאר שברישא אסור מפני שנראה כאוכל נבילות, אבל בסיפא איכא שחיטה. ורבא מקשה שאם בנבילה שאין לחוש שאם נתיר את קיבתה יבואו לאכול ממנה כיון שהיא מאוסה, החלב אסור, כ"ש בטריפה שחוטה שאסור שמוא יאכל מבשר הטריפה. וביאר רבי יוחנן שהסיפא היא לאחר שחזר בו רבי יהושע כדאיתא בע"ז (כ"ט:): ששאל רבי ישמעאל את רבי יהושע מפני מה גבינות העכו"ם אסורות, וענה לו רבי יהושע מפני שמעמידים אותם בקיבת נבילה, והיינו בחלב הקרוש שבה, אמר לו והלא קיבת העולה חמורה מקיבת נבלה ואמרו כל כהן שדעתו יפה שורפה חיה, אמר לו מפני שמעמידים אותה בקיבת עגלי עבודה זרה, ומבואר שחזר בו מקיבת נבלה, משום דלאו גופה היא, ואסורה משום עבודה זרה דאפילו פירשא ידידה אסור כדמפרש התם משום דניחא ליה בנפחיה, ומשונה לא זזה ממקומה, שכיון ששנית משנה זו, אע"פ שחזר בו לא אמרו שלא לשנותה עוד.

הקונה גדי מעכו"ם אין חוששים שינק מטריפה או נבילה, שהרי מצינו שמותר לקנות ביצים מעכו"ם ואין חוששים שהם מעוף טריפה או נבילה, אך שמואל סבר לאסור מפני שיש לחוש שינק מטמאה, כיון שטמאה זה דבר מצוי, (אמנם בבהמות שלנו אין חוששים שינקו מטמאה, מפני שישראל בדלים מטמאה ומפרישים בהמותיהם מלינק מטמאה, משא"כ עכו"ם). וחזר בו שמואל והתיר, כדמצינו ששמואל אמר שהטעם שאסרו גבינת עכו"ם הוא מפני שמעמידים אותה בעור קיבת נבילה, ומבואר שהחלב שבקיבה עצמה מותר. וכתבו התוס' (ד"ה כאן) שלפ"ז חלב שנמצא בקיבת נבילה מותר, אלא שהעולם נהגו עכשיו לאסור, ולכן אין להקל לקנות אותם ממכיר, אבל אם קנה שיי בדריעבד, אא"כ הקיבה נמלחה יחד עם החלב שאז אסור משום בשר בחלב.

הכנת גבינה ע"י חלב מקיבה אסורה - לרבי חייא בר אבא מותר להעמיד גבינה בקיבת נבילה, אבל אין להעמיד גבינות בקיבה של בהמה שנשחטה ע"י עכו"ם, וכרבי אליעזר דס"ל שסתם מחשבת עכו"ם לעבודה זרה, וממילא אף שהחלב אינו חלק מגופה הוא נאסר, דאפילו פירשא נאסר משום דניחא ליה בניפחיה. ולרב שמואל בר רב יצחק מותר אף בשל שחיטת עכו"ם, ואין חוששים לדברי רבי אליעזר, וכן הלכה, אמנם בעור קיבת נבילה אין מעמידים.

(מעמידים בקיבת כשרה שינקה מן הטריפה, וכ"ש בקיבת טריפה שינקה מן הכשרה, דהחלב הכנוס בה הוא פירשא בעלמא. והקשו התוס' (ד"ה הכי גרסינן) שבמתני' תנא שכשרה שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה, וכן איתא בברייתא (ק"ט:): שקיבה שבישלה בחלבה אסורה. ואומר ר"ת שכאן מדובר בחלב קרוש (ולפ"ז גם נמלח בתוך הקיבה הוא מותר), ובמשנה ובברייתא מדובר בחלב צלול. וברש"י (הובא להלן) מבואר שגם חלב טריפה קרוש אסור, וכתב הראש שרש"י לא גורס קטע זה בגמרא).

המעמיד חלב בעור של קיבה כשרה שהוא בשר, אם הקיבה נותנת טעם בחלב החלב נאסר. ואין לאסור בגלל זה גבינות של עכו"ם, דמשום בשר בחלב אין לאוסרם מוספק, דליכא אלא איסורא דרבנן, דדרך בישול אסרה תורה. תוד"ה המעמיד.

איסור בשר בחלב בקיבה שנמלחה עם החלב הקרוש שבה - כתב רש"י בשם רבינו שלמה ברבי מאיר שחלב הנמצא קרוש בעור הקיבה שמולחים אותה בעורה, יש בזה איסור גמור של בשר בחלב, בין שנותנים עימו חלב אחר ובין שמולחים אותה עימה. ויש שמתירים ומביאים ראיה מדגים שעלו בקערה שפסקנו (לעיל ק"א:): שמותר לאוכלן בכותח, משום דהוה ליה נותן טעם בר נותן טעם, דחלב הקבה לא נאסר אלא משום נתינת טעם, וכשהוא חוזר ונותן טעם בגבינה זה נ"ט בר נ"ט, ואין זה דומה כלל, דכשיש שעלו בקערה אא"פ שבלעו את טעמה עדיין הם היתר גמור, וכשבא לאוכלם בכותח כיון שטעם הבשר לא בא מן הממש אלא מנותן טעם אחר, לכן זה מותר, אבל חלב הנמלח בבשר, משנתנו טעם זה בזה נעשו שניהם איסור, בדקיימאז לן (לעיל ק"ח) התיכה עצמה נעשית נבילה, וא"כ הטעם היוצא מהחתיכה בין טעם בשר בין טעם חלב הוא גוף האיסור, וכשטעם החלב יוצא לחלב הגבינות זה מין במינו הלהלכה אוסר בכל שהוא. וקיבה שלא נתנו בה חלב אחר, הייתי סבור להתירה כדאמרינן בעבודה זרה (כ"ט:) גבי קיבת עולה שכהן שדעתו יפה שורפה חיה, שמע מינה פירשא בעלמא היא ולא מיתסרא, ולא היא, דחלב

גמור הוא כדתנן במתני' כשרה שניקה מן הטריפה קיבתה אסורה, ותניא נמי קיבה שבישלה בחלבה אסורה, והא דקיבת עולה מותרת משום שהחלב אינו מגוף העולה אלא ינקתו מאימה, וכנוס במעיה כנתון בקערה ומותר, כדתינא טריפה שניקה מן הכשרה קיבתה מותרת מפני שכנוס במעיה.

קִי"ז. איסורי חֵלב ודם - איסור חלב חמור מדם, שחלב של קרבן מוועלים בו כיון שהוא קדשי ד' ואינו לכהנים, וחייבים עליו משום פיגול ונוטר וטמא (-אם אכלו בטומאת הגוף חייב שתי חטאות, אחת משום חלב ואחת משום טומאת הגוף שהיא בכרת), משא"כ דם. ואיסור דם חמור מחלב שהוא נוהג אף בחיה ועוף ובטמאים, ואיסור חלב נוהג רק בבהמה טהורה.

חלב יש בו מעילה לאחר שנזרק הדם, אף בחלב קדשים קלים שבחיייהם אין בהם מעילה כיון שהם מומן בעלים, יש מעילה באימוריהם לאחר שנזרק הדם, כדדריש רב **ינאי מדכתיב באימורי פר כהן משיח** שיש בו מעילה מחיים כיון שהוא קדשי קדשים "**כאשר יורם משור זבח השלמים**" – **מקיש שור זבח השלמים לפר כהן משיח לומר שיש בו מעילה**, (לתוס') (ד"ה אמר) יש צד שזה אסמכתא בעלמא, דבמעילה (ט"ו.) אמר רבי ינאי שאין חייבים משום מעילה אלא קדשי בדק הבית, ולא בקדשי מזבח שיש בהם לכהנים ולבעלים, והגמרא שם אומרת שהמשניות שמבואר שיש מעילה זה מדרבנן). אמנם א"א ללמוד משם חלב האליה כיון דליתא בשור, ולכן לומדים גם מדכתיב בקדשים קלים "כל חלב לד' " - קדשי ד' קרינן ביה לענין מעילה, וכיון שא"א ללמוד משם יותרת ושתי כליות דלאו חלב איקרו, לכן צריך את שני הפסוקים. ואין לאסור אליה של כל כבש מחמת שהיא נקראת חלב דכתיב "חלבו האליה תמימה", דכתיב "כל חלב שור וכשב ועז" – לא אסרה תורה אלא דבר השווה בשור כשב ועזַ ואליה אינה נוהגת לא בשור ולא בעז.

דם אין בו מעילה דכתיב "ואני נתתיו לכם" – שלכם יהא, וי"א מדכתיב "לכפר" - לכפרה נתתיו ולא למעילה, וי"א מדכתיב **"הוצא בנפש יכפר"** – משמע בהייתו יהא שלפני כפרה אין בו מעילה כמו לאחר כפרה שנתן מתנותיו ונשארו השיריים. וכתבו התוס' (ד"ה הוא) דהא דאיתא במעילה (י"ב:) שהמקז דם לבהמת קדשים מועלים בו, היינו בגלל שזה מחיים, דמחיים לא שייך כפרה. והא דאיתא התם (א"א:) שדם בתחילה אין מועלין בו יצא לחל קדרון מועלין בו, היינו מדרבנן.

ואין ללמוד משם להיפך שלאחר כפרה יהיה בו מעילה כמו לפני כפרה, דאין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלין בו שהרי כבר נעשה ממנו צורך גבוה ולא קרינן ביה קדשי ד', (ואין לומר איפכא שימעלו לפני כפרה דאין לך דבר שלא נעשית מצוותו ואין מועלין בו, (וקדשים קלים אין מועלין משום דאינם נקראים קדשי שמים), דאשכחן טובא, דדשן אין מועלין בו עד שעת תרומה, ועגלה ערופה עד לאחר ירידתה. תוד"ה אין). ואף שת**רומת הדשן** (-שבכל בוקר תורם מדשן המזבח מלוא מחתה ונותנו בצידי המזבח ונבלע שם במקומו כדכתיב "והרים את הדשן אשר תאכל האש וכי' ושמו אצל המזבח" מלמד שטעון שימה וגניזה, אלמא אסור בהנאה), ובגד**י כהונה** (-ד' בגדי לבן שכהן גדול נכנס עמהם לפני ולפנים, והם טעונים גניזה עולמית ואין הדיוט עובד בהם כל השנה ולא כהן גדול ביום הכיפורים אחר, דכתיב "ופשט את בגדי הַבד והניחם שם") יש בהם מעילה אחר שנעשית מצוותם, שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדיו, ולמ"ד דהא דכתיב בבגדי כהונה "והניחם שם" היינו שהוא לא ישתמש בהם ביום כיפורים אחר, תרומת הדשן ועגלה ערופה שאע"פ שנעשית מצוותה אסורה בהנאה דכתיב "וערפו שם" – שם תהא קבורתה, הם שני כתובים, ולמ"ד ששני כתובים מלמדים, תרי מיעוטי כתיבי' דמשמע רק אלו ולא אחרים, "ושמו" ו"הערופה".

ובעינן ג' קראי בדם, למעט מנותר שאם נתותר ושגג בין בדם בין בנותר ואכלו אינו חייב אלא משום דם, וממעילה, ומטומאה שאם אכלו בטומאת הגוף אינו חייב אלא משום דם, אבל לפיגול א"צ קרא, דזבה פיגול שאכל מדמו פשיטא שאינו חייב משום פיגול, דרק דבר שיש לו דבר אחר המתירו לאדם כגון בשר שהדם מתירו לכהנים, או למזבח כגון עולה שהדם מתיר להקטיר את האימורים במזבח, יש בו פיגול, ודם עצמו הוא מתיר.

העור והרוטב

פרק זה כשאר פרקי המסכת עוסק בדיני כשרות מאכלי חולין, ועיקרו של פרק זה עוסק בדיני טומאת אוכלין (-אוכל שנטמא מדבר טמא) וטומאת נבילות (-נבלת בהמה שהיא מטמאה אדם וכלים אוכלין ומשקין).

אוכל אינו מטמא את"כ יש בו שיעור כביצה (אף שהוא נטמא בכל שהוא, י"א מדאורייתא וי"א מדרבנן), ונבילה מטמאה בכזית.

טומאה עוברת מדבר לדבר גם כאשר המגע אינו ישיר אלא באמצעות **יד'** או 'שומר' של הדבר המטמא או של הדבר הנטמא, גם אם הם עצמם אינם מקבלים טומאה. יד היינו דבר שאוחזים בו את האוכל, כעצם שיש בראשה בשר, ושומר היינו דבר שמחובר באופן טבעי לאוכל והוא שומר עליו שלא יתקלקל, כמו קליפת הפרי.

שומר מצטרף אף להשלים לשיעור קבלת טומאה, אבל יד אינה מצטרפת.

טומאת אוכלין בדבר שאינו אוכל

קִי"ז:

מטמאה לא טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות, אלא ששנה התנא באמצע פרק אותו ואת בנו אטו הא דתני (ע"ד.) מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו, ואידי דאיירי ביה בשחיטה שאינה ראויה תנא בתריה כסוי הדם, ואידי דתנא בכסוי הדם ונוהג בחיה ובעוף תנא גיד הנשה דנוהג בחיה ולא בעוף, ואידי דאיירי ביה בירך שנתבשל בה גיד הנשה בבליעת איסור תנא כל הבשר, וכאן חזר התנא לענין טומאת אוכלין ונבילות. תוד"ה העור.

מה מצטרף לאוכל לגבי טומאה - עור של בהמה שחוטה שאין בבשר כביצה והעור השלימו לכביצה, רוטב (והיינו ליחה קרושה (ק"ב). שהיא מצטרפת להשלים כיון שדרך לאוכלה כשהיא קרושה על הבשר, אבל ליחה שאינה קרושה אע"פ שציר שע"ג ירק (-משקה היוצא מן הירק. ל"א ציר שמטבילים בו את המאכל) מצטרף לככותבת לענין יוה"כ אע"פ שאינו קרוש, שכיון שהוא מחובר לאוכל זה נחשב אוכל). שאני יוה"כ שאין הדבר תלוי אם יש לזה שם אוכל, אלא הדבר תלוי ביתובי דעתא ואף אם אין לזה שם אוכל אי מיייתבא דעתיה חייב, דכתיב "לא תעונה" זה לא התענה, וציר שע"ג ירק קים להו לרבנן שמיייתבא דעתיה, אבל להצטרף בעינן קרושה. ושומן נטמא אף בפני עצמו דאוכל מעליא הוא. ולגבי טומאת נבילות מסתפקים התוס' (ק"כ. ד"ה הוא) אם הוא טמא או לא), קיפה (והיינו תבלין בפני עצמו, שאינו נאכל כך, אבל הוא מצטרף, אבל פירמא חתיכות בשר דקות שיורדות לתחתית הקדירה נטמאת בפני עצמה), אלל (יבואר לקמן קכ"א.), עצמות שיש בהם מוח והמח הוא אוכל והעצם שומרת על המח, גידים, קרניים (במקום שחותכים ויוצא מהם דם מעיקרם שלמטה שהם רכים אבל אינם אוכל בפני עצמו. שם), וטלפיים, מצטרפים עם הבשר לשיעור טומאת אוכלין, אבל לא לטומאת נבילות לכזית להשלים שיעור נבילה לטמא. ד'שומרים' מצטרפים לטומאה קלה ולא לטומאה חמורה וכדלהלן. ולרבי יהודה האלל המכונס (-נאסף במקום אחד), אם יש בו כזית במקום אחד חייב עליו אם נגע בו ונכנס למקדש או אכל קודש, דהואיל ואחשיבה אינו בטל.

דין שוחט בהמה טמאה לעכו"ם יבואר לקמן קכ"א.

דין שומר לענין טומאה - שומר והיינו דבר שהוא שומר על האוכל, כגון עור, מצטרף לכביצה לטומאה קלה -טומאת אוכלין, דכתיב לגבי טומאת אוכלין "זרע זרוע אשר יזרע" - כדרך שמוציאים אותו לזריעה, והיינו חיטה בקליפתה והיינו הקליפה החיצונה החופה אותה בעודה שיבולת (אבל זו שנושרת שככותשים אותה במכתשת היא אוכל גמור), שעורה בקליפתה, ועדשים בקליפתם והיינו הקליפה שהעדשה חבויה בתוכה שאין מקפידים עליה בשעת זריעה אלא בשעת אכילה, ואף שהפסוק נאמר לענין טהרה, היינו משום שלא הוכשר לקבלת טומאה, וסמין ליה "וכי יותן מים על זרע" שאם הוכשר טמא, וכן שומר כמו פרח הרימון מצטרף לשיעור קבלת טומאה, (אבל הנץ שהוא שומר דשומר אין מצטרף), אע"פ שאינו נזרע כך, וכן עור מצטרף, דכתיב בפסוק זה ג' פעמים לשון זריעה. אמנם שומר לא מצטרף לטומאה חמורה כטומאת נבילה שמטמאה אף אדם וכלים, דכתיב "הנוגע בנבלתה" ולא בעור שאין עליו כזית בשר בלא העור, אמנם אם יש בבשר כזית בלא העור, ונגע בעור, נטמא הבשר, מפני שהעור נעשה כיד לבשר, וכתיב "יטמא".

קִי"ח.

שומר שאינו יד כגון עור שיש כנגדו כזית בשר, טמא -אם היה טהור מקבל טומאה ומכניסה לאוכל, ומטמא אם האוכל טמא והשומר נגע באוכל טהור, ומצטרף. וא"צ קרא לומר ששומר מכניס ומוציא טומאה, דיליף ק"ו מיד, והלימוד הנ"ל מלמד ששומר מצטרף. הקשו התוס' (ד"ה שומר) לרבינו תם ורבינו שמואל שרק כביצה מקבלת טומאה, מנלן צירוף בשומר להכניס, אימא דקרא אתא להוציא. ותירצו דכיון דיד מכניס ומוציא ושומר מכניס ומוציא, אף לענין צירוף אין חילוק בין יד לשומר.

דין יד לענין טומאה - יד שאינו שומר כגון עצם שאין בו מח ובראשו בשר, הבשר טמא אם היה טהור והיד נגעה בשרץ, ואם הבשר היה טמא והיד נגעה באוכל טהור הוא מטמא את האוכל, אבל אינו מצטרף לכביצה, דכתיב "לכם" ג"פ, לגבי זרעים ולגבי נבילה ולגבי תנור, ולומדים לכם - לכל צרכיכם שבאוכל הזה הכל טמא, להכניס טומאה ולהוציא טומאה. ואין לומר שיד תכניס ולא תוציא, דאם יכולה להכניס כ"ש שיכולה להוציא. ואין לומר שיד תוציא ולא תכניס, דכי כתיבא יד אהכנסה כתיבא. (וידות בכלים שא"א ללומדם מזרעים תנור ונבילה שכן אין להם טהרה במקוה, נלמדים מ"הנוגע בהם" כדאיתא בתורת כהנים. תוד"ה מעיקרא). (ואין ללמוד זרעים נבילה ותנור זה מזה, דזרעים חמירי שטומאתן מרובה (-שמקבלים טומאה מולדי טומאה, אבל תנור אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, וכן טומאתם מרובה מנבילה כדתנן במתני' ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבילות), ותנור חמור שמטמא מאוירו (אע"פ שלא נגע, והתנור נעשה ראשון והאוכלין שניים, אבל נבילה וזרעים אינם מטמאים אחרים א"כ נגעו בהם), ונבילה חמורה שמטמאה אדם ומטמאה במשא וטומאה יוצאה מגופה. ותנור ונבילה חמירי מזרעים, שהם מקבלים טומאה בלי נגיעה. וזרעים ונבילה חמורים מתנור, שהרי הם אוכל. ונבילה אפשר ללומדה מתנור וזרעים, אך י"ל דיו לבא מן הדין להיות כנדון וא"א ללמוד שנבילה טטמא אדם כגון אם תחב קיסם בכזית בשר נבילה להיות לו יד ונגע בו אדם, לא יטמא עד שיעג נבילה עצמה, וכן בעצם של נבילה שזה יד. ומה שזרעים אינם מקבלים טומאה אלא בהכשר אינו קולא, דפירות שלא הוכשרו כתנור שלא נגמרה מלאכתו). וי"א שלומדים הכנסת טומאה, מדכתיב "יטמא" לרבות שומר, וכיון שאינו מצטרף, ולהכניס לומדים ק"ו מיד, א"כ לומדים מזה להוציא ביד (באם אינו ענין), ואין לומר דנימא שבא ללמד שומר בשאר אוכלין, כיון ששומר של נבילה הרי הוא כיד, וממילא עדיף ללמוד ממנו דין יד.

דבר שאינו לא יד ולא שומר כגון שיער, אינו טמא ואינו מטמא ואינו מצטרף.

קִי"ח: דין יד להכשר - לרבי יוחנן יש יד להכשר שאם הוכשרה היד הוכשרו הזרעים, ולרב אין יד להכשר. וי"ל שנחלקו אם מקרא נדרש לפניו דכתיב "טמא הוא" ולפני פניו דכתיב "וכי יותן מים", או שמקרא נדרש רק לפניו. או י"ל שנחלקו בסברא, אם יש יד להכשר כיון שהוא תחילת טומאה, או שהכשר אינו תחילת טומאה. ותניא כוותיה דרבי יוחנן, (עוד איתא התם שזרעים אינם מקבלים טומאה או הכשר עד שיתלשו, כדאמרינן בתורת כהנים שאם אתה אומר שמחבורים טמאים טימאת את הכל, שאין לך מחבורים שאין מצויים בהם שרצים).

שיעור אוכלין ליד ולשומר

לרב אין יד לאוכל שהוא פחות מכזית כיון שאין בעיקרו כזית אין לזה חשיבות בשביל שיהיה ליד תורת יד, (לרש"י מיירי בפחות מכזית שנמצא עם אוכלין כביצה, והתוס' (ד"ה אין) מוכיחים שאוכל שאינו מחובר אינו מצטרף לשיעור כזית, ולכן ביארו דמיירי שהפחות מכזית מחובר עם כביצה אוכלין בחיבור חלש שאם יגיבה אותו זה יתנתק), אבל יש שומר לפחות מכזית, ואין שומר לפחות מפול -הרבה פחות מכזית, לא לענין להצטרף לכביצה ולא לענין להכניס ולהוציא טומאה, ולרבי יוחנן יש יד לפחות מכזית אבל לא לפחות מפול, ויש שומר לפחות מפול. אמנם בבריה מודה רב שיש שומר אף לפחות מפול, כדמצינו שחיטים או שעורים או עדשים עם קליפתם מצטרפים לטומאה.

קִי"ט. והנה איתא בברייתא שאם יש ב' עצמות ועליהם ב' חצאי זיתים (וה"ה ג' עצמות שיש בכל אחד פחות מפול ובשלשתם יחד יש כזית. תוד"ה ורבי יוחנן, הראשון), והכניס ראשיהם השניים שאין עליהם בשר, והם של מות, לבית, אע"פ שעצם בלא בשר מטמא רק במגע ומשא ולא באהל, הבית טמא מפני שהמאהיל על היד כמאהיל על הבשר. (ויד למת נלמדת במה הצד מנבילה ותנור. תוד"ה והבית). וליהודה בן נקוסא אין מצרפים כזית מב' עצמות דאין יד לפחות מכזית. הגמ' אומרת שרב יכול להעמיד בעצמות שיש בהם מוח שהם שומר לבשר ונכנס חלק מהעצם שאין שם מוח, ואף שמבואר לעיל (ק"יח.) רק מה שכנגד האוכל נחשב שומר, כאן שאין המח נשמר אלא כשהעצם סתומה הכל נחשב שומר, ויסבור כת"ק שטמא כיון שיש כאן שיעור פול, וביד אפילו ת"ק מודה, או בעצמות שהם יד לבשר שאין בהם מוח, ויסבור כיהודה בן נקוסא. ורבי יוחנן יעמיד בעצמות שהם יד לבשר, ויסבור כת"ק, ואשמועינן ת"ק שיש יד לפחות מכזית, אבל לא לפחות מפול, דאי בשומר אפילו בד' עצמות מטמא, דיש שומר לפחות מפול.

והנה **איתא בברייתא שקולית** (-העצם העליונה של הירך, ותמיד יש בה מוח) שיש עליה בשר, כל חלק ממנה מטמא אוכלין, לרבי יהודה דין זה הוא דווקא כשיש בה כזית בשר, ולאחרים דין זה הוא אפי' אם יש עליה כפול בשר. הגמ' אומרת שרב יכול להעמיד ביד ולסבור כרבי יהודה, או להעמיד בשומר ולסבור כאחרים. ורבי יוחנן יעמיד בשומר ויסבור כאחרים ששומר יש לפחות מכזית, והא דאמרי כפול אף שלרבי יוחנן יש שומר לפחות מפול, זה רק בגלל שרבי יהודה אמר שיעור, אבל באמת ה"ה בפחות מפול.

והא דתניא ש(שרביט שריקנו טהור, ואם שייר בו גרגיר אחד ויש בגרגיר ובשרביטים יחד כביצה טמא, ושרביט הפולים גדלים בו והוא השומר שלהם. רש"י. ולתוס' (ד"ה שרביט) שרביט הוא הקלה שבו דבוקים האוכלים עם שומריהם, וגורסים שם 'שייר גרגיר אחד לכל שומר ושומר טמא', והיינו משום שכל הגרגירים מצטרפים לכביצה ו) לרבי אלעזר בן עזריה שרביט של פול אינו מטמא להנכים או להוציא טומאה, דלאו שומר הוא, מפני שהפולים גסים ואינם צריכים שומר, אבל שרביט של קטניות מטמא אע"פ שהם פחות מפול, כיון שהוא רוצה למשמש בקטניות ע"י השרביט כיון שהם דקים ואם תתערב בהם פסולת א"א לנקותם, ומבואר שיש שומר לפחות מפול. הגמ' אומרת שרב יעמיד בקלח שמחוברים בו כל השרביטים שהם יותר מכזית, שמטמא מדין יד, ומפני שהוא רוצה בקלח לתשמיש -לטלטלם על ידו, ובפול כיון שהם גסים אינו צריך את היד.

ק"ט: שומר שע"ג שומר אינו מצטרף, כדמצינו שיש ג' קליפות בבצל, הפנימית (-הלבנה הראשונה שראויה לאכילה) מצטרפת אע"פ שהיא נקובה כיון שהיא עצמה אוכל, והאמצעית שהיא שומר מצטרפת רק אם היא שלימה מפני שרק שלימה שומרת, והחיצונה אינה מצטרפת אע"פ שהיא שלימה דאין שומר שעל גבי שומר נחשב שומר.

שומר אוכל שחילקו ויש בו כביצה עם השומר, כגון אוכל כביצה ושומרו עליו וחילקו לשנים, או כגון שני בצלים קטנים, (לתוס' (ד"ה שומר) לא מדובר שחילקו לגמרי, דבכחא גוונא ודאי אינו מצטרף כמו שכתבו לעיל (ק"ח: ד"ה אין), אלא מיירי כגון שיש עליו בשר ועליו עור וחילק את העור וחצי בשר מצד זה וחצי מצד זה, מסתפק רב אושעיא אם השומרים לא מצטרפים כיון שאין אחד שומר על השני, או שכיון שכל אחד שומר על שלו מצטרפים.

והא דתניא שלרבי אלעזר בן עזריה שרביט של קטניות מטמא, כיון שהוא רוצה למשמש בקטניות ע"י השרביט אע"פ שצריך ב' וג' שרביטין כדי להצטרף לכביצה. רב אושעיא יעמיד בקלח שמטמא מדין יד, ומפני שהוא רוצה בקלח לתשמיש.

והא דתניא שבחיטה או בשעורה או בעדשים, הקליפה מצטרפת ומבואר ששני שומרים מצטרפים, וה"ה לאוכל שחילקו, (והוה מצי לתרוצי בריה שאני, אלא דתרוצא דחיקא הוא), הכונה לשדרה, וזה נחשב שומר אחד מפני שאם אחד יפול כולם יפלו, ואיירי בחיטים גדולות שיש בשורה אחת כביצה (כמו שהיה בימי שמעון בן שטח כשתי כליות של שור הגדול. תענית כ"ג. וכתבו התוס' (ד"ה בחטי) דעדשים נמי מיירי כבעדשים דר' שמעון בן שטח שהיו כדיריני זהב, ועם שומריהם יש בהם כביצה), דמתוך שהם קבועים בדוחק אם יטול אחד מהם יש ריוח לאחרים ליפול, דאל"כ העליון אינו נחשב שומר לתחתון, או דאיירי שבחיטה אחת יש כזית יחד עם קליפתה, כחיטי דשמעון בן שטח, שאז השומר מצטרף לחיטה.

האם שערה יש לה דין יד- שערה אחת, לריש לקיש אין לה דין יד כיון שהיא נתלשת, אבל יש בה דין שומר, ונ"מ שבשומר צריך שיגע דווקא כנגד הבשר, ולרבי יוחנן יש לה דין יד ומביאה טומאה אפילו אם לא נגע כנגד הבשר. ורבי יוחנן הקשה על ריש לקיש ממתני' דלהלן שעור שיש עליו כזית בשר הנוגע בחוט היוצא מהבשר או בשערה הוא טמא. וריש לקיש מעמיד שהשערה מטמאה מדין שומר שהיא שומרת על היד, דאף ששומר ע"ג שומר אין בו דין שומר והשערה היא על העור, השערה נוקבת בעור ויורדת לבשר, ואין זה שומר ע"ג שומר, (ומ"מ עור כשר לתפילין אף דבעינן כתיבה תמה -שלימה ולא פסוקה, דכתיב "וכתבתם", כיון שנקב שהדיו מכסה אותו אינו נקב). או שריש לקיש יעמיד שגם החוט וגם השערה מטמאים משום יד, ויש הרבה חוטים או שערות והוא אחוז בכולם, וכשמחזיק בהם הם לא נחתכים, וכמו שהעמיד רבי אילעא שמה שמלאי (-זקן העליון) של השיבולת מעביר טומאה לשיבולת או מהשיבולת ואינו מצטרף לשיעור דאינם שומר אלא יד, היינו במלאי בין המלאים.

דין אוכל שנמחה

הסוגיא דלהלן עוסקת בכמה מאכלות אסורות (חלב חמץ נבילה טבל חדש שביעית כלאים הקדש תרומה) שהתורה אסרה אותם בלשון אכילה, ובכל זאת הם אסורים אף אם נימוחו ונעשו משקה, מפני שיש רבוי מיוחד שזה בכלל אכילה. (וכתבו הראשונים שאף ששתיה בכלל אכילה, כאן צריך רבוי מיוחד, מפני שהשתיה היא שלא כדרך, או מפני

שהדבר נשתנה מדרך ברייתו). ויבואר להלן מהו הרבוי המיוחד שיש בכל אחד ואחד, ומדוע א"א ללמוד אחד מהשני. וכן יבואר האם יוצאים ידי חובת מצה וביכורים אם נימוחו, ומנלן.

ק"ב. חלב שהמחהו וגמעו חייב, ואף שבחלב כתיב "אכילה",

אמר קרא "ונכתרה הנפש" משמע כל דבר המיישב דעתו של אדם - לרבות את השותה. ואף דילפינן בעלמא ששתיה בכלל אכילה, הני מילי במילי דשתיה כמו יין ושמן, וכאן זה מילי דאכילה שהמחה אותו ושתאו. תוד"ה לרבות.

דם שהקפהו ואכלו חייב, דכיון דאקפיה אחשביה. ודווקא שהקפהו בחמה, אבל בהקפהו באור ואכלו פטור, דדם שבישלו אינו עובר עליו. תוד"ה הקפה.

חמץ ומצה- המחמה וגמעו בפסח, אם זה מצה אינו יוצא בה ידי חובה, דבעינן "לחם עוני", (ועוד דאכילה כתיב ביה. תוד"ה לחם), ואם זה חמץ הוא ענוש כרת, ואע"ג דכתיב אכילה (ועל איסור הנאה אין כרת. תוד"ה אלא), אמר קרא "נפש" לרבות את השותה.

נבלת עוף טהור שהמחה אותה בחמה הרי היא טהורה מפני שהיא מסורחת, אבל אם המחה אותה באור היא טמאה אע"ג דכתיב "אכילה", דאמר קרא "נפש" לרבות את השותה.

א"א ללמוד אחד מהשני, חמץ א"א ללמוד מחלב ונבילה, דחמץ היתה לו שעת הכושר, (וחלב אע"פ שבמעו אמו הוא מותר (ואפילו רבי יוחנן שאסור בבן ט' מתיר בבן ח'), מ"מ כמות שהוא עתה לא היתה לו שעת הכושר, משא"כ חמץ. (תוד"ה חמץ). וכן נבילה כמות שהיא עתה לא היה לה שעת הכושר, אי נמי מחיים היה בה איסור אבר מן החי, ואפילו למ"ד לא לאברים עומדות, היה בה איסור שאינה זבוחה. תוד"ה מה), ונבילה א"א ללמוד מחלב וחמץ מפני שאין בה חיוב כרת, וחלב א"א ללמוד מחמץ ונבילה, מפני שחלב הותר מכללו, (והיינו שחלב חיה מותר להדיוט, אבל נבילה אף שעוף הותר במליקה זה רק לכהנים שזוכים משלחן גבוה והתירא משום גבוה, אבל לגבי הדיוט לא אשכחן דהותר. אבל מה שהותר חלב בהמה לגבוה אינו קולא, שהרי נבילה הותרה לגבוה במליקה), וחלב וחמץ א"א ללמוד מנבילה מפני שאינם מטמאים.

והא דבעינן "הַטְּמֵאִים" לאסור ציר ורוטב וקיפה של **שרצים**, ולא לומדים מחלב חמץ ונבילה שהמחייו שלהם כמותם, דהו"א דאמרינן דיו ובעינן כזית, ושרצים איסור אכילתם כבעדשה כטומאתם. ואין ללמוד חלב חמץ ונבילה משרצים, דמה לשרצים שטומאתם ואיסורם במשהו.

ק"ב: טבל וחדש ושביעית וכלאים, משקה היוצא מהם

כמותם, דילפינן מחלב חמץ ונבילה, שהרי הם איסור הבא מאילין. וכתבו התוס' (ד"ה היכא) דשביעית אתי מטומאת שרצים, דכולהו אית בהו לאו ושביעית זה עשה.

הקדש משקה היוצא ממנו דינו כמותו. ואין ללמוד מחלב חמץ ונבילה, שהרי אינו איסור הבא מאילין. לרש"י רק הקדש לא נחשב איסור הבא מאילין, ובתוס' (שם) מבואר שגם כלאים וטבל לא נחשבים איסור הבא מאילין, אך כתבו ששאלת הגמרא אינה על הקדש, דהוא נלמד חטא חטא מתרומה, אלא השאלה היא על כלאים, דאע"ג דלא כתיב בהו אכילה, סברא היא דלא אסרה תורה אלא כשהאיסור בעין. וה"ר שמואל היה אומר דחלב וחמץ שהמחהו אי לא הוה כתיב ביה אכילה היינו מחייבים כיון שהוא גוף החלב והחמץ, אלא שנמות, אבל משקה היוצא מכלאים אין זה גוף הפרי, ולכן אפילו לא כתיב בהו אכילה כמאן דכתיב בהו דמי. ואין ללמוד **מביכורים** (שלומדים מ"תביא" לרבות אם הביא ענבים ודרכם אבל אם דרכם מתחילה אין מביאם דכתיב "פרי". וכתבו התוס' (ד"ה הביא) שאף ששתיה בכלל אכילה, לענין הבאת ביכורים לא כתיבא אכילה), דמה לביכורים שהם טעונים קרייה -ארמי אובד אבי והנחה על הרצפה דכתיב "והנחתו לפני ד' ". ואין ללמוד **מתרומה** (שהוקשה לביכורים) או מתרומה וביכורים, דמה לתרומה וביכורים שכן חייבים עליהם מיתה במזיד וחומש בשוגג. אלא לומדים מתרומה וחד מהנך או מביכורים וחד מהנך -חמץ או נבילה. רש"י. ולתוס' (ד"ה אלא) הכונה לנבילה ושרצים.

דבש תמרים ויין תפוחים וחומץ סתוניניות (ענבים שנמצאים בגפנים בימות החורף שאינם מתבשלים לעולם ועושים מהם חומץ) ו**שאר משקים ממיני פירות של תרומה** חוץ מענבים וזיתים שדרכם בכך, רבי אליעזר מחייב על המשקין קרן וחומש אם אכלם בשוגג, ורבי יהושע פטור. הגמ' מבארת שלרבי אליעזר אומרים בכל גזירה שוה ובנין אב דון מינה ומינה לדמותו למלמד בכל פרטיו, וממילא כיון שלומדים תרומה מביכורים שמשקין היוצאים מהם כמותם, הכי נמי כמו שביכורים הם גם משאר מינים ה"ה תרומת משקין היא גם בשאר מינים, ולרבי יהושע אומרים דון מינה מה שצריכים ללמוד ואוקי באתרה לשאר פרטיו המפורשים בו, וממילא **רק תירוש ויצהר קדושים בתרומה ולא שאר משקין**, (ואף שאפילו תמרים ותפוחים עצמם אין תרומתם מן התורה אלא מדברי סופרים, כעין דאורייתא תקון. רש"י. ולתוס' (ד"ה דון) י"ל שהמחלוקת היא בדגן שהמחהו), ולדבריו

אף ביכורים וערלה הם רק במשקה היוצא מן הזיתים ומן הענבים בלבד, ואין מלקות משום ערלה אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים, שהרי חוזרים ולומדים ביכורים וערלה מתרומה.

המשך דיני טומאת אוכלין

קב"א. מהו אלל- מבואר במתני' (ק"ז:ז) שאלל מצטרף עם הבשר לטמא טומאת אוכלין. לרבי יוחנן אלל היינו מרטקא (- גיד השרדה והצוואר שהוא רחב ולבן וקשה מאד. רש"י. ולתוס' (ד"ה מרטקא) הכונה לבשר מות. עוד כתבו התוס' (ד"ה ורבי יוחנן) דלא מיירי כשהוא שומר, דבוה מודה ריש לקיש דמצטרף, אלא מיירי כגון שיש בראשו כזית בשר, דאע"ג דלא הוי שומר מצטרף, כיון שהוא ראוי להאכל אגב הבשר, וריש לקיש סבר דלא מצטרף כיון שאינו ראוי לאכילה, דעץ בעלמא הוא), ולריש לקיש אלל היינו בשר שפלטתו סכין בזמן הפשטת העור מהבהמה, ובשר זה אינו חשוב, ואיירי בחישוב על מקצתו ולא פירש איזה מקצת, וממילא כביצה ממנו לא מקבלת טומאה שהרי לא חישב על כולו, אבל זה מצרף לאוכלין אחרים להשלים לכביצה, או שמקצתו פלטתו חיה (-נשכה כלב ודלדל מן הבשר לצד העור, ואח"כ שחטה והסכין הפלית עוד, ואין ידוע איזה חלק נפלט ע"י הכלב ואיזה ע"י הסכין, והחלק שפלטתו חיה אינו בטל מסתמא, והחלק שנפלט ע"י הסכין ביטלו מדעת, ומיירי בדלא חשיב עליה, ולכן אותה קצת דחיה מצטרפת לשאר אוכלין לטומאת אוכלין ולא לטומאת נבילות, וכר"ע דאמר (קכ"ב) העור מבטלו מטומאת נבלות ואפילו פלטתו חיה), אבל בחישוב על כולו אפילו אחר כך מטמא אף בפני עצמו, דמחשבה מחשיבה לאוכל כל דבר שאפשר לאוכלו אע"פ שאין דרך לאוכלו, ובלא חישוב כלל בטולי בטליה. ואמנם "אלל" הכתוב בתורה הכונה למרטקא אף לריש לקיש, וכדכתיב "רופאי אלל כולכם" שהרי רק מרטקא אינה בת רפואה. ומה שאמר רבי יהודה שהאלל שכינסו למקום אחד והחשיבו חייבים עליו אם יש כזית במקום אחד, ודאי הכונה לבשר שפלטתו סכין, שהרי במרטקא אף בכזית במקום אחד פטור כיון שהוא עץ בעלמא. והמחלוקת היא אליבא דרבנן. ואמר רב הונא שרבי יהודה מדבר כשנסנו דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא, אבל נתכנס מאליו כמו שכנסוהו תינוקות אחר הפשט לא, דהואיל ובטל מתחילה ונעשה עור תו לא הדר הוי בשר לטומאת נבילה, דרק לטומאת אוכלין מותיא מחשבה לשויה אוכל אפילו בעור עצמו. וכתבו התוס' (ד"ה והוא) שכינסו היינו דווקא לענין אם נכנס למקדש, אבל לענין אכילה לא הותר אם ביטלו, וכיון דאכלו אין לך כינוס גדול מזה.

חרטום (-מקור) **וציפורניים** של עוף שלא נאמרה בו אלא טומאת בית הבליעה, מיטמאים ומטמאים אם קיבל טומאה מן השרץ דרכם, ומצטרפים לכביצה. והיינו חרטום התחתון של העליון (-רצועה דקה שנמצאת בפה ודבוקה לחרטום העליון לאורכו), אבל התחתון או העליון הוא עץ בעלמא. וציפורניים היינו במקום שהם מובלעים בבשר -שורשי הציפורניים, ששם הם נחשבים אוכל.

דין טומאת בהמה מפרכסת

כפי שנתבאר בבעלי חיים שמתו שייכים ב' סוגי טומאות: א' טומאת אוכלין, והיינו אם נטמאה הבהמה מדבר טמא בזמן שהיא נחשבת 'אוכל', והיינו שהיא עומדת לאכילה. ב' טומאה עצמית כאשר היא נבילה.

בהמה ה'מפרכסת' והיינו שהיא מניעה את אבריה, נחשבת כחיה לכל דבר עד שתמות, אמנם בהמה טהורה שנשחטה כדין אין בה איסור דאורייתא של אבר מן החי אף קודם שתמות (לעיל ל), וממילא היא מקבלת טומאת אוכלין.

בסוגייתנו יבואר האם גם בהמה טמאה ששחט ישראל לעכו"ם, או עכו"ם ששחט בהמה טהורה לישראל, השחיטה גורמת שהיא מקבלת טומאת אוכלין בעודה מפרכסת אע"פ שהשחיטה לא מתירה אותה באכילה, והאם יש לה טומאת נבילה ואיסור אבר מן החי, והאם היא צריכה 'הכשר מים' כדי לקבל טומאת אוכלין.

השוחט בהמה טמאה לעכו"ם וכ"ש לישראל, וכן **עכו"ם ששחט בהמה טהורה לישראל** (בריייתא קכ"א:), והיא עדיין מפרכסת, מטמאה טומאת אוכלין אם נגעה בשרץ וחזרה ונגעה באוכלין, דכיון שישראל שחט ולגבי ישראל זה שחיטה מעליא, ובטהורה השחיטה מתירה לישראל, מחשבתו משויא ליה אוכל בשחיטה אף בטמאה לעכו"ם, וכ"ש בטהורה אף כשעכו"ם שחט, כיון שאם שחטה ישראל יש בה היתר אכילה, (אבל כעו"ם בטמאה דלא מצניז בזה שחיטה, וכן נחירה בישראל שלא מצניז בו נחירה, ואין בזה טומאה, וכן טמא לישראל, לא משויא ליה אוכל, דבטלה מחשבתו), ואינה מטמאה טומאת נבילות עד שתמות דכתיב "וכי ימות מן בהמה", או עד שיתיצ' ראשה שכיון שנחלקה לשנים היא נחשבת מתה אפילו אם היא מפרכסת. (מתני' ק"ז:ז). ואמר אביי שאינה מצילה כלים שבתוכה שבלעתם בחייה והרי היא באהל המת מפני הטומאה לחומרא, כיון שהיא מטמאה טומאת אוכלין, והרובעה חייב מיתה במזיד וחסאת בשוגג מפני שאינה מטמאה טומאת נבילה, וישראל בטהורה ודאי אינה מוצלת, שהרי היא מותרת אף באכילה, ועכו"ם בטמאה ודאי מוצלת, דכיון שאין בה טומאה כלל מבואר שהיא נחשבת חיה. רש"י. ולתוס' (ד"ה אביי) אי שוכר שהיא כחיה לכל דבריה, ולכן הרובעה חייב, (ולרש"י שזה לחומרא קשה אפוא הרובעה חייב), ומ"מ מטמאה טומאת אוכלין כיון שהיא בת אכילה. (קכ"א:).

וי"א שישראל ששחט בהמה טמאה, ונכרי ששחט בהמה טהורה, צריכים מחשבה, ואם לא חישב לא היא אוכל עד שתמות, וצריכים הכשר מים ממוקם אחר, דדם השחיטה עצמו אינו מכשיר אלא בדם חללים (ע"י גיסטרא ומן הצואר) או בשחיטה הוגנת, והכא הוי כדם מגפתו וכדם המת.

הגמרא שואלת שהרי דבר שסופו לטמא טומאה חמורה (-אדם וכלים) א"צ הכשר, כדתנאי שנבלת עוף צריכה מחשבה לקבל טומאת אוכלין מן השרץ, דסתמא אינה עומדת לאכילה, (והיינו בכפרים שאין רגילים לאכול עופות, אבל בכרכים א"צ מחשבה, דסתמא עומדת לאכילת עובדי כוכבים), ואינה צריכה הכשר, דהכשר נאמר בזרעים שאין סופם לטמא טומאה חמורה דלעולם אינם נעשים אב הטומאה לטמא אדם וכלים, אפילו אם נגעו במת שהוא אבי אבות הטומאה, והכא סופה לטמא אדם וכלים בכזית ואפילו במשא כשתמות.

קכ"א: חזקיה מיישב שאף כאן יכול לפוררה לפרורים דקים שכל

אחד פחות מכזית ושוב לא תטמא טומאת נבילות, משא"כ נבלת עוף טהור כבר מתה וראויה לטמא טומאה חמורה. רש"י. והתוס' (ד"ה הואיל) כתבו שאפילו חתיכות גדולות אינם מטמאים, ובלבד שלא יהיו אברים, וכוונת הגמרא פחות מכזית הכונה שלא ישתיר על העצמות כזית בשר.

ואף שבהמה טמאה (וכ"ש טהורה, דליכא מידי דשרי לישראל ואסור לעכ"ם, ובטהורה גבי רבי יוחנן מודה) ששחטו בה שניים או רוב שניים ועדיין היא מפרכסת, לחזקיה אין בה איסור אבר מן החי כיוון שהיא מתה, הכונה שיצאה מכלל חיה ולכלל מתה לא באה ובטומאת נבילות כתיב "וכי ימות".

לרבי יוחנן יש בשחוטה מפרכסת איסור אבר מן החי.

רבי אלעזר אמר שיש לנקוט כרבי יוחנן, דתני רב אושעיא **שישראל ששחט בהמה לעכו"ם ושחט בה שנים או רוב שניים, או עכו"ם ששחט בהמה טהורה לישראל**, והיא מפרכסת, מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות (וכנ"ל), ואבר הפורש ממנה כאבר מן החי ואבר מן החי מטמא מיד נבילה, ובשר הפורש ממנה כפורש מן החי שאין בו טומאה, ואסור לבני נח אפילו לאחר שתצא נפשה כיוון שנחתך מחיים, ומבואר כרבי יוחנן. **ואם שחט סימן אחד או רוב סימן** אינה מטמאה טומאת אוכלין דלא אשכחן היתר אכילה בשום מקום לא לישראל ולא לבני נח, וכן **אם נחרה** ועודה מפרכסת אינה מטמאה כלל. **ונכרי ששחט בהמה טהורה** במקום שאינו עושה את הבהמה לטריפה כגון חצי קנה, ובא ישראל וגמר את השחיטה, כשרה. **ואם הישראל התחיל בשחיטה והנכרי גמר**, פסולה בין אם הישראל עשהא טריפה ובין בלא עשהא טריפה כיוון שגמר השחיטה נעשה בידי עכו"ם. **והרוצה לאכול בשר לפני שתצא נפש הבהמה**, יחתוך כזית חי מבית שחיטתה ומולחו ומדיחו היטב יותר מסתם בשר, מפני שכאשר הבהמה מתה היא נאנחת ומוציאה את דמה יפה, וכאן הדם לא הספיק לצאת וכחותכו הוא נבלע בתוכה, וממתיך עד שתצא נפשה ואוכלו אבל לפני כן אסור, כדאיתא בסנהדרין (ס"ג) שאסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה דכתיב "לא תאכלו על הדם", ואסמכתא בעלמא היא, וגם הנכרי מותר בה דליכא מידי דשרי לישראל ואסור לעכו"ם, ודבר זה טוב לרפואה.

שחיטה לצורך נכרי ששהה או דרס בה או שלא בדק את הסכין, אינה מטמאה טומאת אוכלין.

קכ"ב. שני חצאי זיתים שנמצאים על גבי העור, לרבי ישמעאל (קכ"ד) אין העור מבטלם ומטמאים, ואפי' בפלטתם סכין (כשכינסו. תוד"ה היא), ולר"ע העור מבטלם ולכן אין מטמאין בין בפלטתם חיה בין בפלטתם סכין.

אלו עורות מטמאים כבשר

במשנה הקודמת (קי"י): למדנו שעור הבהמה אינו מטמא טומאת נבילה, מפני שהוא קשה ואינו ראוי לאכילה. ולהלן יבואר אלו עורות מטמאים כבשר מפני שהם רכים וראויים לאכילה, או מדרבנן.

עור של אדם מדאורייתא הוא טהור (דלאו בשר הוא ואינו בכלל מת. רש"י. ולתוס' (ד"ה עור אדם) הטעם משום דלא הוי דומיא דעצם אדם, דעור גזעו מחליף), אבל הוא מטמא כבשר מדרבנן, כדי שלא יעשה שטחיים מעורות אביו ואמו, (ואף שכל מת אסור בתנאה, לא היו חכמים גוזרים טומאה אלא משום אביו ואמו דחמיר טובא. תוד"ה עורות), וכ"ש שאם עיבדו אסור מדרבנן, וי"א שזה טעם רק למה אחרי העיבוד הם טמאים, אבל בלא עיבוד אסור מדאורייתא. (ולפ"ז עור נחשב אין גזעו מחליף, דמקומו נעשה צלקת. תוד"ה אבל).

עור של חזיר ישוב מטמא כבשר מפני שהוא רך ואוכלים אותו, אבל של חזיר הבר שהוא קשה אינו מטמא, ולרבי יהודה אף של חזיר הבר הוא רך ומטמא.

עור של הדבשת הרכה של הגמל, והיינו כשעדיין לא טענה משא, מטמא כבשר. הגמ' מסתפקת מה הדין בהגיע זמנה לטעון ולא טענה, או בלא הגיע וטענה. תיקו.

קכ"ב: עור הראש של עגל רך (לעולא היינו בן שנתו ויונק, אבל אם הפסיק לניוק אע"פ שהוא בתוך שנתו כבר הוקשה עורו, וכן בעבר שנתו ועדיין הוא יונק, ולרבי יוחנן כל זמן שיונק אפילו אחרי שנה, וה"ה בתוך שנה אף אם אינו יונק), לתנא דמתני' מטמא כבשר, ולרבי יוחנן אינו מטמא, דמתני' היא דעת יחיד, וכדמצינו שהמחשב בדבר שאין דרכו בכך, כגון לאכול חלב למחר, או להקטיר למחר דבר שאין דרכו להקטיר כגון בשר שלמים וחסאת ואשם ושירי מנחה או עור העולה, אינו פוסל ואינו מפגל עד שישחט לאכול למחר דבר שדרכו לאכול או להקטיר למחר דבר שדרכו להקטיר, אבל השוחט עולה וחשב להקטיר חוץ למקומו כזית מעור שתחת האליה שהוא כבשר וזה נחשב שדרכו להקטיר אם זה עולה, פסול ואין בו כרת, ובמחשבת חוץ לזמנו, פיגול ויש בו כרת לאוכל ממנו אפילו בזמנו, ולרבי יעקב ור"ש ה"ה בעור של בית הפרסות ושל ראש עגל הרך וכל הדברים שמנו חכמים שמטמאים כבשר והיינו לרבות עור של בית הבושת של נקיבה בחטאת או בשלמים, דינם כבשר אף לגבי פסול ופיגול, ומבואר שרק לתנא זה דינם כבשר, אבל לת"ק רק עור שתחת האליה נחשב בשר.

עור בית הפרסות שהוא רך מטמא כבשר. לרב הכונה לבית הפרסות ממש ולא לעור שעל עצם השוק מהארכובה התחתונה שחותכים אותו בשעת הפשטת הבהמה, ולרבי חנינא הכונה לרכובה הנמכרת עם הראש -כל העור שמעל עצם עצם השוק מהארכובה התחתונה שחותכים בשעת הפשטת הבהמה.

עור בית הבושת –הרחם, ועור השליל, ועור שתחת האליה, מטמאים כבשר.

עור האנקה והכח והלטאה והחומט שהם רכים מטמאים כבשר, דכתיב "הטמאים", וכן מרבים צירן ורוטב וקיפה שלהם, ושאר ח' שרצים ממועטים מ"אלה" (ד"למינהו" הפסיק הענין), ולרבי יהודה עור הלטאה חלוק מבשרה כחולדה, ורבי יוחנן בן גורי סובר שלכל הח' שרצים יש עורות, ותנשמת לרב עורה מטמא כבשר, דס"ל כרבי יהודה שהולך אחר מישוש היד, ולתנא דידן תנשמת אין עורה מטמא. והמפשיט בשרצים (קכ"ג:): שקשה להפשיטם הוי חיבור עד שיפשיט את כולו ואפילו אם הפשיט יותר מכזי אחיזה, ונגע בעור המופשט, טמא.

כל עורות אלו שאמרו שהם מטמאים כבשר **אם עיבדם** (בשיעור ד' מילין, כמו לגבל (-הלש עיסתו בטהרה והוא שכיר וצריך למים להטביל את הכלים, עד ד' מילין צריך להטריח עצמו בסתמא כשאין בעה"ב נתן לו שכר הליכה. רש"י. ולתוס' (ד"ה לגבל) הכונה שאם יש גבל העושה עיסתו בטהרה בריחוק ד' מילין, ימתין עד שיגיע לאותו גבל), ולתפילה (-המהלך בדרך וגמר בליבו ללון מבעוד יום ויש בית הכנסת בהמשך הדרך צריך לטרוח ללכת ד' מילין כדי להתפלל שם. רש"י. והערוך פירש שהכונה לרחוץ ידיו לתפילה. והקשו התוס' דאם הגיע זמן תפילה, הא אבי' (בכרות ט"ו.) לייט אמאן דמהדר אמאי בעידן צלותא, ואם עדיין לא הגיע זמן תפילה צריך ללכת אפילו יותר. ור"ח פירש שהכונה לטבול טבילת עזרא לתפילה. שאף שריב"ב ביטלה, היינו לתורה ולק"ש, אבל לתפילה לא, או דלא ס"ל כריב"ב), ולנטיילת ידים (לאכילה, אם אין לו מים ויש מים לפניו צריך ללכת ד' מילין כדי להגיע למים), אך כל זה בהולך לפניו, אבל לאחריו אפי' מיל אחד אינו חוזר, אבל פחות ממיל חוזר) **או שעשה מהם טלאי או שהלך עליהם** – ששטחם לדרוס עליהם ברגלים שזו מקצת עיבוד, בטלו מתורת בשר ונעשו עור והם טהורים, חוץ מעור האדם.

קכ"ג. לגיון העובר ממקום למקום ונכנס לבית, הבית טמא, מפני שודאי יש לו כמה קרקפילין (-עור ראש אדם מת לצורך כישוף במלחמה).

מתי בטל שם יד או שומר לטומאה בעור שהופשט מהבשר– עור שהפשיטו מהבשר של בהמה שחוטה כדי לעשות שטיח למיטה או לשלחן, בבהמה או בחיה, בטהורה והוא טמא או בטמאה והוא טהור, בדקה או בגסה, הרי הוא יד לבשר להוציא או להכניס טומאה, עד שיפשיטו כדי אחיזה מסביב לכל הבהמה, והיינו טפחיים, ואחרי שהפשיט שיעור זה, לרב המופשט טהור עד מקום חיבורו, אבל משם והלאה טמא משום שומר, ולרב אסי' טפח מהעור המופשט הסמוך לבשר סביבותו כולו נשאר טמא שכיון שהוא אוזח שם כדי להמשיך להפשיט הוי כבית יד, (ולרב אין חשיב יד אלא כשמטלטלים בו את האוכל. רש"י. וביארו התוס' (ד"ה טהור) דמ"מ עד כדי אחיזה חשיב יד, מפני שאח"כ יכול לארוח בבשר עצמו ולטלטלו, אי נמי משום דכל זמן שלא הפשיט כדי אחיזה קשה להפשיטו, ולפעמים מניחו כך וצריך לו לטלטלו ממקום למקום, וכן בחמת קשה להפשיט את החזה. ועוד יש לפרש טעמא דרב מפני שכדי אחיזה צריך העור להיות יד לצורך הפשטה, אבל ביותר מכדי אחיזה לא, מפני שאם מחזיק בשפת העור אינו יכול למשוך בכח ולהפשיט, ובכדי אחיזה סמוך לבשר אין יכול להחזיק ביזו העור היטב ולמשוך. ויש מפרשים שהגדון כאן הוא משום שומר ולא משום יד, דעד כדי אחיזה הוי חבור, ואף דאמר לעיל (קיי"ח) דעור נחשב שומר רק כנגד הבשר, הכא חשיב כנגד הבשר כיון שהכל נחשב מחובר, וכן לחמת כל זמן שהחזה מחובר, הכל

נחשב מחובר), אא"כ הפשיט רק טפחיים שאז גם הטפח הסמוך לבשר טהור, מפני שאז הוא עדיין מפשיט בסכין, אבל אח"כ אוזח בעור ומפשיט.

הגמ' (קכ"ג:): אומרת שלרבה בר אבوه (דהלן לגבי טלית), בטומאה דאורייתא חוששים שלא יפשיט יותר מכזי אחיזה ויבואו לטהר, וכל הדין הנ"ל הוא בטומאה דרבנן כגון י"ח דבר (שבת י"ג:), דבדרבנן לא מחמירין כולי האי, וטהור שנגע בטמאה היינו בהמה טהורה שהיא טריפה, והיא מטמאה כדאמר אבوه דשמואל שקדשים טריפה מטמאים.

ואם הוא מפשיט את העור כדי לעשות ממנו חמת והוא מתחיל להפשיט מכיוון הפה, הוי יד עד שיפשיט את החזה שאותו מפשיטים בסוף מפני שהחזה קשה להפשטה משאר האברים וכשהעור מחובר בחזה הוי חיבור, ואם מתחיל מהרגליים כל העור הוי יד.

עור שעל הצוואר לרבי יוחנן בן נורי הוי חיבור, ולחכמים אינו חיבור כיון שהוא נפשט מעצמו. ואב"י מבאר שאם זה היה חיבור חזק לכיו"ה הוי חיבור, אבל כאן זה לא חיבור חזק אלא חיבור שעשוי להתנתק מאיליו, ונחלקו (קכ"ג:): אם שומר העשוי להינתק מאיליו הוי שומר כל זמן שלא ניתק, או לא, אבל עור שנקרע לכוע י"ל דהוי חיבור, שכיון שיכולים לתופרו זה נחשב חיבור חזק. תוד"ה עור.

מתי בטל שם טומאה ע"י קריעה או נתיצה-

טלית טמאה **שהתחיל לקורעה** כדי לבטלה מתורת טלית, בטלה ממנה הטומאה (למפרע. תוד"ה טלית), אחרי שיחתוך רובה, שכשאינה ראויה למלאכתה הראשונה ואין שמה עליה היא נטהרת אע"פ שיש בשיירה שלש על שלש והיא ראויה לקבל טומאה, כמו שכלי חרס שבירתו מטהרתו אע"פ ששיייוו ראויים לקבל טומאה, (אמנם בנטמא שני טומאות, טומאת זב וטומאת מדרס, בטלה ממנו רק טומאת מדרס שכבר אינו ראוי למדרס, ונשארה בו טומאת גגע שהוא ראוי לה. וע"ע בתוס' שם), ואמר רבה בר אבوه שכל זה דווקא בטלית טבולת יום שנטמאה והטבילה וצריך להשתמש בה לטהרות לפני הערב שמש, דמיוגו שלא חס עליה והטבילה אע"פ שהמים מזיקים לה אין לחוש שלא יקרע את הרוב, אבל טלית שלא טבל אותה אינה נטהרת שמא לא יקרע את רובה. ורבה חולק מפני שיש לחוש שיאמרו שטבילה מועילה בלי הערב שמש, ועוד דא"כ עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון דס"ל שצריך למלוך רק רוב שנים ולא כל השנים, דגמרו מחטאת דכתיב בה "לא יבדיל", נחשוש שמא לא יחתוך רוב שנים, (ולכן נצריך רוב הנראה לעיניים ולא יספיק רוב מצומצם, אבל להבדיל גזו"כ הוא שלא יבדיל. תוד"ה עולת). ורב יוסף עונה שאין לחוש שמא יאמרו כיוון שקרע הטלית מוכיח עליה, ואינו דומה לעולת העוף דשאני התם דכהנים זריזים הם.

קכ"ג: לרב הונא אף אם קרע את רוב הטלית, אם נשאר כדי מעפורת, הוי חיבור, ומ"מ אינה טמאה אלא מדרבנן. תוד"ה אבל.

ואם קרע עור ושייר מקצת, לריש לקיש נשאר העור בטומאתו כיוון דחלים – הוא חזק ע"י אותו מקצת, וכשתופרו הרי הוא כבתחילה, ולכן לא בטל שמו מעליו, משא"כ טלית שכיון שנקרעה בטל שמה, דאפילו חוזר ותופרה אינה חוזרת לקדמותה, (אמנם בעור המופשט כל חלק שהופשט הוי כאילו הופרש לגמרי, כיון שאינו עתיד לחזור לבשו). ולרבי יוחנן הדין בעור כמו בבגד, כיון שהחיבור מחדש אינו חיבור גמור. וכתבו התוס' (ד"ה לא) דמ"מ אין שיעורו בכדי מעפורת, אלא שלא ישאר במקום החיבור עור בגודל חמשה על חמשה טפחים.

וללישנא בתרא (קכ"ד.) הקורע טלית היא טהורה אפילו בנשאר בה כדי מעפורת. ובעור נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש אם בנשאר בו כדי מעפורת הוא טהור או לא.

עור טמא מדרס שחשב לעשות ממנו רצועות או סנדלים, לרבי יהודה הוא טהור כשיתן בו איזמל להתחיל לבטלו, אע"פ שעדיין יש בו ה' על ה' טפחים שזה השיעור לטומאת מדרס, ולחכמים טהור רק כשימעיתנו מה' טפחים. ללישנא קמא לריש לקיש (הנ"ל) דין זה הוא רק כשחותך מסביב מפני שאז א"א לחברו היטב. וללישנא בתרא אינו טהור בפחות מה' טפחים אלא בצריך לו למושב הזב שבפחות מה' טפחים אינו ראוי לזה.

קכ"ד. טומאת תנור וטהרתו– תנור תחילתו הוא עשוי כקדירה ומיטלטל, וכשבא לקובעו מעמידו בארץ ומדיבוקו בטיט סביב ומעבהו. לר"מ תנור אינו מקבל טומאה אא"כ יש בו ד' טפחים, ולחכמים רק גדול צריך ד' טפחים, אבל קטן שעושים לתינוקות, מספיק טפח ושנגמרה מלאכתו. ותנור שכבר נטמא מטהרים אותו ע"י ששוברים אותו לאורכו לג' חלקים, דאם חולקו לשנים החלק הגדול שהוא הירוב טמא, ואם שוברים אותו לרוחבו די שלא ישאר בכל שבר ד' טפחים (ולחכמים מספיק שלא יהיה בו רוב, ואפי' יש בו יותר מד' טפחים), ומגורר את הטיט שעליו לארץ, ואע"פ שעדיין הוא עומד הוא טהור. ואם רוצה שהתנור לא יקבל טומאה,

לת"ק צריך שיגיר את הטיט עד הקרקע, ולר"מ מספיק שימעטו מבפנים מד' טפחים.

עור שיש עליו כזית בשר במקום אחד, הנוגע בחתיכת בשר קטנה היוצאת מהעור שבה עצמה אין כזית, או בשערה היוצאת מהעור כנגד הבשר שהיא נחשבת שומר (כדלעיל ק"ט:), טמא. שיטת עולא בשם רבי יוחנן שהדין הנ"ל שכזית שלם אינו בטל לכו"ע הוא רק כשחיה חתכה חתיכה זו מהבהמה, אבל בחתך בסכין אפי' בשיעור גדול יותר (כתרטא -רובע הקב, ל"א כף מאזנים) או כנפיא) בטל הבשר לעור, ולרב נחמן אין הבשר מתבטל לעור. והגמ' אומרת שי"ל שרבי יוחנן איירי במרודד -רצועה דקה ארוכה ורחבה, שאפשר לצרף ממנה כזית, אבל אדם לא טורח לצרף, ומי"מ בפלטתו היה כיון שהוא לא ביטל אינו בטל. וי"א שרבי יוחנן אמר את החילוק הנ"ל על שני חצאי זיתים דלהלן, ולא על זית שלם.

צירוף ב' חצאי זיתים לטומאה

עור שיש עליו ב' חצאי זיתים בשר, לרבי ישמעאל העור מטמא במשא ולא במגע מפני שהוא נושא כזית אבל הוא לא נוגע בכזית יחד, דכתיב "בנבלתם", ורב פפא מעמיד דין זה דווקא במרודד (שמחוברים ע"י חתיכת בשר דקה. רש"י. וכתבו התוס' ד"ה אמר) שמדובר שא"א להגביר את החלק הגדול ע"י אחיזה בחלק הקטן, ולכן אינו מטמא במגע), אבל בלאו הכי אינו מטמא במשא, דאמר עולא דכתיב "והנשא" וקרינן "והנושא" לומר דבעינן שיהיו נישאים בבת אחת, והגמ' אומרת שזה מחלוקת תנאים, ויש מ"ד דלא בעינן שיהיו נישאים יחד. ולר"ע אין העור מטמא לא במגע ולא במשא, מפני שהעור מבטל את הבשר, וטען ר"ע שהרי כתוב "הנוגע... והנושא" ולומדים מזה שרק דבר שיכול לטמא במגע מטמא במשא, (ובא בזה להקשות על רבי ישמעאל, אבל לר"ע עצמו לא צריך קרא, דס"ל שהעור מבטלם. תוד"ה רבי עקיבא), ומודה ר"ע שהמחבר ב' חצאי זיתים בקיסם והסיטם או באין תחובים ונגע בהם שהוא טמא, וגם בזה י"א דאיירי במרודד וי"א שטמא בכל גוונא.

קכ"ד: ואם נגע בבשר עצמו ולא בעור, לרבי יוחנן אף בזה טהור (-אין נוגע וחוזר ונוגע), ולבר פדא רק כשנגע מאחריו בעור אינם מצטרפים, שכיון שאין כזית שלם יחד אינו לא יד ולא שומר, ואף דאיתא לעיל (ק"ח) שבפול יש שומר, רבי ישמעאל סובר כת"ך דאחרים דס"ל שאין זה שומר, אבל מלפניו טמא משום ששני הנגיעות מצטרפות.

צירוף בטומאת אהל- דברים המטמאים טומאת אהל כגון כזית מן המת ורובע עצמות ומלוא תרווד רקב שנחלקו לשני חצאי זיתים והכניסם לבית, רבי דוסא בן הרכינס מטהר משום שאין החצאים מצטרפים, וחכמים מטמאים. הגמ' אומרת שרבי דוסא סובר כרבי ישמעאל, וחכמים סוברים כר"ע, ולא טיהר ר"ע אלא מפני שהעור מבטלם.

טומאה בעצמות

קכ"ה. הנוגע בקולית שאין עליה בשר ויש בתוכה מוח, אם היא של מת, או של מוקדשין שגזרו חכמים (פסחים ק"כ:)) שפיגול ונותר מטמאים את הידים משום חשדי כהונה עצלי כהונה, וגזרו אף בעצמות ששימשו נותר, בין בפתוחים בין בסתומים בין בנקובים טמא במגע ובמשא דעצם כשעורה במת מטמאה במגע ובמשא, דכתיב "או

בעצם אדם". וקולית של נבילה או של שרץ, סתומים טהורים אע"פ שיש בהם כזית מוח, דכתיב "בנבלתה" ולא בעצם קולית סתומה, ומה ששומר מטמא זה רק כשאפשר ליגוע בטומאה עצמה, ואף במשא אין מטמאים דכתיב "הנוגע... והנושא" את שלא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא, (הגמ' קכ"ד: מסתפקת אם רבי ישמעאל הנ"ל חולק על דרשה זו), אבל נקובים אפי' כל שהוא שאפשר להכניס שם אפילו חוט השערה מטמאים במגע, דכתיב "הנוגע יטמא", (ומי"מ בהמה מטמאה אף שיש לה עור, כיון שיש בעור נקבים, וכן כליה מטמאה אף שיש עליה חלב, מפני שחוטים נמשכים ממנה. ואם חשב לנקוב את הקולית מטמאה, דמחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה. קכ"ו:).

הגמ' אומרת שקולית של מת איירי כשאין על הקולית כזית בשר ולא כזית מוח מבפנים (דאל"כ מטמא אף באהל שהרי אין שם חלל טפח שיחצוץ מפני הטומאה), וס"ל שהמח שבפנים אינו מעלה ארוכה לבשר מבחוץ וממילא כיון דליכא בשר אין סופו להעלות ארוכה ולא חשיב אבר, (דאל"כ הוי אבר מעליא ומטמא באהל, דאף דליכא מוח הרי לפעמים המוח חוזר כיון שהאבר מחובר לחי, ואם ע"י המוח גדל הבשר למעלה א"כ גם בלי בשר ומוח, כל עצם חלולה נחשבת אבר. רש"י. ולתוס' ד"ה ואי) מדובר שיש קצת מוח), אבל קולית של מוקדשין איירי שיש בה כזית דאין נותר לפחות מכזית, וקמ"ל ששימוש נותר מילתא היא כנותר עצמו, וכדאמר רבי יצחק שעצמות קדשים ששימשו נותר מטמאים את הידים הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור. ולאביי איירי ששף את העצם לרוחבה סביב סביב ואפילו במקום אחד, שאז אינה מעלה ארוכה ולכן אינה מטמאה באהל, (דכיון דליכא כזית מוח לא מטמא באהל, דליכא שיעור, ולא הוי אבר, ואשמועינן דשיפה אינו מטמא באהל. תוד"ה הכא). ולרבי יוחנן איירי בעצם שיש בה כזית מוח המתקשקש בחלל העצם מפני שהוא יבש, ואינו מעלה ארוכה, ובאמת לגבי מת היא מטמאה אף באהל, דטומאה בוקעת ועולה, אבל בנבילה אינו מטמא בלא ניקבה כיון שהמח מתקשקש. והא דלא קאמר כשישיפה, אפשר דסבירא ליה דשיפה מעלה ארוכה מבחוץ. תוד"ה הכא.

אי מאהיל בכלל נוגע

הנוגע בחצי זית מן המת, והוא גם מאהיל על חצי זית באותה העת, או שחצי זית מאהיל עליו, איתא באהלות שזה מצטרף לטומאה. רבי אבין רוצה להוכיח מזה שטומאת מגע ואהל הם משם אחד, דאל"כ לא היו מצטרפים. והגמ' דוחה שבהמשך המשנה איתא שהנוגע בחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל חצי זית טהור, ומבואר שאינם שם אחד ולכן אינם מצטרפים. ומה שברישא מצטרפים איירי בטומאה הרצועה בין ב' מגדלים של עץ שאין ביניהם פותח טפח, דחשיב נוגע כיון שהלכה למשה מסיני שטומאה רצועה בוקעת ועולה.

קכ"ה: ואמנם לרבי יוסי מאהיל בכלל נוגע, דס"ל שמלא תרווד רקב (-עפר הנמצא בארון של מת שהוא רקוביתו של מת, שהלכה למשה מסיני ששיעורו מלוא תרווד) מטמא במגע ובמשא ובאהל, ואין הכונה נוגע ממש שהרי לא נגע בכל הרקב שהרי העפר לא נחשב מחובר יחד, אלא הכונה למאהיל וקרי ליה נוגע, והא דתני נוגע ותני מאהל, לאביי המאהיל למטה מטפח (-שאין טפח בין ידו לטומאה) נחשב נוגע, ולמעלה מטפח נחשב מאהל, ולרבא אפי' למעלה מטפח נחשב נוגע, ומאהיל היינו בהמשכה שהוא אינו

מאהיל אבל דבר אחר מאהיל עליו ועל הטומאה, וכדמצינו שחבלי המיטה וסריגי החלונות הם מתבטלים לבית וממילא כשאין בנקבים פותח טפח הם חוצצים בין הבית לעליה מפני הטומאה, דנקב העשוי לאויר שיעורו כמלוא אגרוף, אבל נקב שבין בית לבית או בין בית לעליה שיעורו בפותח טפח, ואף הנוגע כנגד הנקב טהור, אבל אם פירסם באויר מעל המת שאינם חלק מהתקרה, הנוגע כנגד הנקב טמא, אבל שלא כנגד הנקב טהור, דחבלים בלא מיטה אינם מקבלים טומאה וממילא הם חוצצים, וס"ל לרבא דאיירי למעלה מטפח וקרי למאהיל נוגע, אבל למטה מטפח אף שלא כנגד הנקב טמא, דהוי ככסותו של מת. ולאביי למטה מטפח לא הוי ככסותו של מת, כיון שאינו מבטל אותם לגבי המת, ולדבריו סובר רבי יוסי שטומאה טמונה שאין לה חלל טפח אינה בוקעת, וכדלהלן.

תיבה של מגדל (-ארון עץ שעושים בו חללים קטנים כדי להצניע בהם כלים ומשקין), **שיש בחללה פותח טפח ואין ביציאתה פותח טפח** (-שהחלל הוא טפח וממילא אינה טומאה טמונה, אבל פתח החלל אינו טפח), לת"ק אם יש טומאה בתוכה כל הבית טמא, ואם יש טומאה בבית מה שבתוכה טהור, מפני שדרך הטומאה לצאת (דרך פתח זה אע"פ שהוא פחות מטפח, דאין לה יציאה אחרת) ולא להכנס. ורבי יוסי מטהר את הבית דשמא אין סוף הטומאה לצאת דרך פתח זה, מפני שיכול להוציאה לחצאין או לשורפה במקומה, וס"ל שטומאה טמונה אינה בוקעת. ואם העמיד את התיבה בפתח הבית ופתח התיבה לחוץ, אף אם טומאה בתוכה הבית טהור אף לת"ק דאין סוף הטומאה לצאת לבית, ומשום אהל ליכא כיון שיש בה פותח טפח.

קכ"ו. מתי הבית טמא כשיש באיסקופתו כלב מת ובתוכו בשר המת- כלב שאכל בשר מת, ומת הכלב (דאם הכלב חי אפילו אם הוא נכנס לבית הבית טהור, דטומאה בלועה אינה מטמאה), והוא מוטל על איסקופת הבית וצווארו לפנים, **לרבי מאיר** אם יש בצווארו רוחב טפח (דבפחות מזה אינו נחשב אהל), הבית **טמא** אע"פ שאין שם חלל טפח, מפני שהצד העליון מאהיל על הטומאה, וכיון שרחבו טפח הטומאה עוברת לבית דרך פיו, (וכתבו התוס' ד"ה) אם וד"ה אנו) דר"מ לשיטתו דס"ל חוקקין להשלים). **ורבי יוסי** אמר שרק אם הטומאה כנגד המשקוף ולפנים הבית טמא, והגמ' מבארת שרבי יוסי מצריך גם שיהיה בצוואר חלל טפח ולא מספיק שהצוואר עצמו יהיה טפח, ובכחאי גוונא הבית טמא אע"פ שהטומאה בחוץ, מפני שהטומאה נמשכת לבית דרך הצוואר. **ולרבי אלעזר** אם הפה לכיוון פנים הבית טהור שאין דרך המאכל לצאת דרך הפה אלא דרך אחוריו, ואם הפה לכיוון חוץ הבית טמא. **ולרבי יהודה בן בתירא** בכל גוונא הבית טמא – ופליג אכולהו, ואין נ"מ אם פיו לפנים או לחוץ, אם הטומאה כנגד המשקוף ולפנים או לחוץ, ואם יש בצווארו טפח או לא, ואף בפיו לפנים טמא אע"פ שאין סופו לצאת משם, דקסבר אף בדרך כניסתה היא מוציאה טומאתה, אי נמי פעמים שהוא מקיא.

קכ"ו: שיטת ר"ש שמאהיל אינו בכלל נוגע, כדמצינו דס"ל שמלא תרווד רקב מטמא במשא ובאהל ואינו מטמא במגע. עוד אמר רבי שמעון שעצם כשעורה מטמאה במגע ובמשא ולא באהל (-הלכה למשה מסיני. רש"י. ולתוס' ד"ה עצם) זה דאורייתא, ורק מה שהנזיר מגלה עליו זה הלכה), וגולל (-דף הניתן על המת) ודופק (-דף הניתן בצידו המת) מטמאים במגע ובאהל ולא במשא, אבל שאר טומאות הפורשות מן המת מטמאים בין במגע בין במשא בין באהל.

מבצע סיכומי סוגיות

	מערכת 'תמצית' יוצאת בתוכנית חדשה של כתיבת סיכומים ע"י כלל הלומדים ושליחתם למערכת.
	מתווה סיכום מיוחד המועיל מאד לבהירות וזכרון. שיעורי הסברה ופרטים בטל: 02-3131-465 שלווחה 7.
	הגרשמים (בגדרים פלוס קופת תמצית) לשליחת הסיכומים, זכאים לשמיעה טלפונית של קורס 'אומנות הסיכום' - כדרך להתענג בידיעת התורה. במחיר מוזל (120 ₪ במקום 500 לאברכים, 600 ₪ במקום 300 לבחורים).
	הגרלות מיוחדות לכותבי הסיכומים.

מבחני 'לדעת'

	מבחן שבועי על דף היומי / עמוד היומי / משנה ברורה / חפץ חיים / אהבת חסד
	ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:
	- בטלפון 0737-289-669
	- במייל 7692282@gmail.com
	בגדרים פלוס קופת לדעת.
	הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן, ו5 זוכים בזכות קניה 100 ₪ ב"פה גוף'.
	קו עדכונים ושיעורים - 02-3131-465
	לפרטים- 055-400-7977

סיכומי 'תמצית'

	ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החדשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה) / ועמוד היומי
	- בנקודות ההפצה
	- במייל 7692282@gmail.com
	בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

רעיון סיכום עשרה נקודות בכל סוגיא

מקבד צורת הסיכום ההיגיוני ובעליו, שבו רעיון בן יתרון לרעיועם בצורה שמשתמשת את אבן הסיכום התועלת לכוון הסיכום, ע"י הפיכת תוכנית להנמנה בה ניתן לקלוט בה את עשרה פרטים מהסוגיא, לפי המתנה מהסוגיא שבה השעי של התיק, וכוללות:

תפיסה צילומית - יסנם שתי צורות של תפיסה וזכרון, וההבדל ביניהם גדול מאד, הצורה הראשונה היא קליטת מספר נתונים בהם אחד זה, הצורה השניה היא קליטת מספר נתונים בבת אחת. ניתן להמשיך זאת לקריאת הסיכום בה אני עוברים על הפרטים בזה אחר זה, לעומת מבט על תמונה שניתן במבט אחד לקלוט הרבה פרטים מהתמונה.

הנסיגן מוכיח שניתן ללגוע למצב בו הסוגיא הנפכת להנמנה בה אני יכולים ליאות בבת אחת את כל עיקרי הסוגיא, ע"י תבנת תפיסה כוזב המונעת בדרך כלל 3-4 זכרים וזכרים את הסוגיא בצורה טובה הרבה יותר, להרבה יותר זמן, וניתן לחזור על עיקריה בצורה קלה ומנוחה.

חלוקת הסוגיא לעשרה נקודות - הדרך המוצעת לסיכום כזה הוא לחלק את עיקרי הסוגיא לשלש קטגוריות: כאשר את אחת מהקטגוריות כוללת 2-4 פרטים עיקריים, וכן לתת הקדמה לסוגיא, ועי"ז ניתן לקלוט בבת אחת 6 דברים המוחלקים לשלש בתוספת הקדמה.

תוספת שני יותר מעשר נקודות, בדרך כלל אינה מועילה אלא להפוך. אם נשואו 2 למוזרים אחד מנסה לזכור עשרות נקודות בסוגיא, והשני מתמקד בעשר נקודות מרכזיות בלבד, כמתברר שהשיטה של הראשון לזכור 5-6 נקודות, קטן יותר מהסיכוי של השני לזכור אפילו עשרים נקודות, משני סיבות: א' תפשת מרובה לא נפשת. ב' כאשר תנקודות המרכזיות בדרות נזכרים זככם בעוד פרטים רבים, הרבה יותר מאשר אם מלכתחילה ניסיתו לזכור את כל אותם פרטים.

מרתאים לכל אחד ולכל צורת לימוד - הקו הכללי של סיכום עשרת הנקודות שיה לכל נפש ולכל צורת לימוד, אולם תוכן עשרת הנקודות משתנה בין לימוד עיוני ללימוד בבקיאות, בין לימוד ממרא ללימוד להבנה, ובנוסף כל לימוד עשוי להתמקד בנקודות אחדות ובסדר אחר ובכמות אחדות של חומר לימודי, ובכלי שהולמוד מחליט בעצמו על הנקודות והסדר, תועלת הסיכום מרובה יותר. הלומיד יכול לצייר את עצמו בעוד כמה שנים כאשר לפי הסיכום שלו כל מה לא יזכור את הסוגיא, אלא 10 נקודות הוא מן היתר וזהו לימוד מהסוגיא אותם לסכם.

הקדמה לסוגיא - כל סוגיא בנויה על ידיעות מוקדמות אשר הסוגיא מרחיבה נקודה (או כמה נקודות) מתוך אותם ידיעות, כתיבת הקדמה זו מתבררת את הלמוד לסוגיא בצורה חזקה יותר, עושה צדק בראש לאיזה ענין כללי שייכת הסוגיא, ומנהיגה חזרה מהודשת גם על ידיעות המוקדמות, כמו מן ניתן לכתוב בהקדמה מוה וקו הכללי של הסוגיא, ואולי נקודות מבוטאות בה.

מתי לסכם - מומלץ בסוף כל סדר לימוד לכתוב 2-3 נקודות עיקריות שיצאו מהסוגיא, ובסיום לימוד הסוגיא לעשות סדר בדברים, ולתפס בעיקר את ההכללים והנקודות העיקריות, ולחלקם 3-5 קטגוריות שכל אחת יש 2-4 נקודות. לאחר מכן תשוב על הרבה את עשרת הנקודות עד שמצאתם למצב שניתן לאומדם בעל פה בצורה מהירה וקלה.

הרדחה בסיכום - מי שסמסם את הלמודו בצורה טובה, אינו צריך להשקיע הרבה זמן בחזרות ארוכות, המסוגית נשארות רעננות וזדות לאורך זמן, ורק פרק ברהבה זמן צריך לחזור בפנים, וכיון שחל ברור גם החזרה בפנים נעשית בצורה מהירה יותר והחיותית יותר, ועי"ז מגיעים בצורה מהירה וקלה יותר לידעת התורה כפיצית ודמית.

רמיון לעצמך, היום - קצת התעש"י, בעוד חצי שנה, בזמן חורף ה"תשפ"ז, יהיו כל בראש עשרים סוגיות, סוגיא לשבוע בסך הכל, וחובל לחזור על כולם בדרך לבית המדרש וכדומה, עשר סוגיות בדרך ועשר בחזור. לא שווה להשקיע?

כללי התוכנית - א' התוכנית מיועדת לכלל הלומדים - אברכים ובהורים וקובעי יעדים לתורה, ולכל נפש תורני- עיון בקיאות הלכה וכו'. ב' בזמן כתיבת הסיכום אפשר לעיין במנרא, אך אין לעבור בסיכומים שכתבו אחרים אלא כדי לקבל כיוון איך מסבירים, ולא בהחליף הכתיבה. ג' דף סיכום זה הינו דף לדוגמה, ניתן לכתוב על דף רגיל, וכן לשכס בכל צורה שרואה. ד' מומלץ לצלם ולשמור את העותק המקורי לצורך חזרה ובכדומה, ה' יש לכתוב את הסיכומים בכתב קריא ובברור, ו' הסיכומים צריכים להיות על סוגיא שלילמוד הסוגיא, והסיכום צריך להיות חדש ולא נמנה שנכתב בעבר.

שליחת הסיכומים - השליחים את הסיכומים למערכת תמצית (פרטים על נקודות המסירה בקו תמצית 02-3131-465 שלוחה 7, וכן למייל 692282@gmail.com, או ל"תמצית" דרכו רבי עקיבא 30 דירה 6 מודיעין (עליית) יכנסו להגלה בה 3 מהמסכמים יכנסו במלגה בסך 1000 ש"ח, כאשר זכאי אחד יוגיל מתוך כלל המסכמים הזכיק השני יוגיל מתוך הסיכומים היכתימים ביותר, והזכיק השלישי יוגיל מתוך אלו שסיכמו הכי הרבה סוגיות (מוגבל 2-3 סוגיות בשבוע). בנוסף מן שיציה באחד הלימודים ידוע להגיד את הסיכום בעל פה, יזכה 500 ש"ח ונוספים. כל סיכום נוסף מניס את הכותב פעם נוספת להגלה.

שיעור הסברה מיוחד אודות כתיבת סיכומים - ניתן לשמוע בטלפון שיעור מיוחד עם מידע בסיסי חשוב וענייני על חשיבות הסיכום, צורת הסיכום, הסבר מפורט על תוכנית הסיכום והמוחזרת של 10 נקודות מרכזיות בכל סוגיא (כדלחל). שמינית השיעור בקו רה"ל.

קורס אומנות הסיכום כדרך להתענג בידעת התורה - מלבד עצם כתיבת הסיכומים וההשגתם ניתן לרדש להשתעל הקורס המלא 'אומנות הסיכום', סדרת שיעורים בהם למד כיצד להפוך את הסיכום לאומנות וחוויה, ועי"ז לקבל ידיעה ברורה בתוך שנה בעשרות סוגיות! ובתוך 5 שנים במאות סוגיות!! הרשמה מפורט פלום קופון 'שיעורי תמצית'.

עם כדור שקו 4 שיעורים הננימים בסיסיים, ועוד 8 שיעורים המקיפים בצורה יסודית את התועלת המדולות שבסיכום, כיצד לשכס בתורה ימים ושנים, ואלי דברים כדאי לשלם בסיכום במסגרת לחק את יעילותו. המחיר הכללי של הקורס הוא 500 ש"ח, אולם למתכננים לכתוב סיכומים עבור המבצע, המחיר הוא 120 ש"ח בלבד לאברכים, 60 ש"ח לברורים.

תועלת הסיכומים - ידיעה ברורה בסוגיא נותנת סיפוק אידי, מגבירה את המוטיבציה והתאה מהלימוד, ומנהיגה מקפצה אדירה לכל הידידוש והתעמקה, הדרך ללדודש תורה עוברת דרך הבחירה בסוגיא, וכלל שהסוגיא ברורה יותר ניתן יותר להעמיק ולחשק בה, וכלל שיש לנו ביד יותר סוגיות מסוככות וברורות, חרות הוא לא רק לזכרון הלימוד, אלא גם כן הידידות וההעמקה גדל.

2 סוגי סיכומים עיקריים - א' קיצור - הלמוד מסכם את הסוגיא בטפה שליו, לפי סדר הסוגיא, בצורה קצרה וברורה, (ישנם כאלו שהסיכום יוצא להם אף יותר ארוך מהסוגיא עצמה). התועלת בסיכום זה הוא חזרה מהירה וברורה על הסוגיא, בלשון קצרה ובשפה ברורה. ב' סדר מחדש - לאחר סיום הסוגיא והבחנה, מסדר את הסוגיא מחדש, לפי נושאיהם, ומסכם אותה לפי הסדר שיצא לו, הרדחה בסיכום סיכום זו הוא גדול מפני שבאופן זה הלמוד מחזיר יותר בריבוי אישי לסוגיא.

קל לסכם! - יכולת הסיכום היא יכולת נכשית, ועיקר הקושי הוא בסוגיות הראשונות, ואח"כ הסיכומים נעשים קלים מהירים איכותיים ותועלתיים הרבה יותר.

לדעת הכמה

על מה נאמר השיעור ד' מוילן לנשילת דיים (רש"י)?
א' לנשילת שחרית.
ב' לתפילה.
ג' לאכילה.

מהו שיעור החילת תנור לקבל' טומאה?
א' לרבי מאיר ד' טפחים ולרבנן קטן בטפה.
ב' לרבי מאיר ד' טפחים ולרבנן קטן בטפה.
ג' לרבי מאיר גדול ב' טפחים וקטן בטפה, ולרבנן קטן בכל שוהא.

חיבה שיש בחללה פוחה טפה ואין ביציאתה פוחה טפה, על מה חלוקה ת"ק ורבי יוסי?
א' אם מה שבתוכה מטמא את הבית.
ב' אם מה שבבית מטמא מה שבתוכה.
ג' שתי התשובות נכונות.

כלכ' ר'י' שאכל בשר מת והוא עומד באיסקופה, האם הבית טמא (רש"י)?
א' טמא.
ב' טהור.

ג' תלוי אם יש בצוואר חתך טפה.

שאלה מדברי התוס'

האם עצין נקוב הי כמחזיר להבי שמעון לענין הכשר וטומאה?
א' כן.
ב' לא.
ג' להכשר מן ולטומאה לא.

עלני ג' ישראלי יעקב ב' יצחק אייזיק ז"ל.

ניתן לעשות את המבחנים:

בטל': 0737-289-669
בגמדות 'דריים פלס' (לדעת) 7692282@gmail.com
במחיי: 7692282@gmail.com

ניתן לקבל את הסיכומים והמבחנים:

במחיי: 0799-414-144
בפסקס: 0737-289-669
בנקודות הפצה: 0737-289-669

מרתכת המבחנים פתוחה מיום שיש בבוקר עד יום שני בלילה
הגרלות בכל שבוע:
פרס ראשון עד 500 ש"ח במזומן,
ועוד 8 זוכים ביוכי 100 ש"ח ב"פ' נוף'

מבחן שבועי בדף היומי

האם עור לא מערב של אדם טמא מדאורייתא?
א' כן.
ב' לא.
ג' איכא דאמרי מדאורייתא וא"ר מדרבנן.

עיד כמה צריך לחזור לאחוריו לנשילת דיים ולהפילה?
א' עד כלי.
ב' רק פוחת ממיל.
ג' אפילו פוחת ממיל אתי חזר.

טריפה ששטתה, האם היא מטמאה?
א' מטמאה רק במקדשין מדאורייתא.
ב' מטמאה רק במקדשין מדרבנן.
ג' מטמאה במקדשין מדאורייתא ובחלון מדרבנן.

האם ב' חצי זיתים מן המזת מטמאים באהל?
א' כן.
ב' לא.
ג' בחלוקת.

עצם שיש בה כזית מה המקדש, האם היא מטמאה באהל לרבי יוחנן?
א' כן.
ב' לא.
ג' בעיני דלא אפשרא.

האם ציצת השרין מטמאה?
א' לא.
ב' מקדמת טמאה אפי"פ שלא נקבה.
ג' רק מקדמת שניקבה טמאה.

שרין שיש ספק אם נגע מה דיע רישות היחיד?
א' טמא.
ב' טהור.
ג' האריך טמא ובצפה על המים טהור.

אבר ובשר המזוללים בהרבה ומעלים ארוכה, האם הם מטמאים?
א' מטמאים רק טומאת אוכלים.
ב' מטמאים אדם וכלים כגבול.
ג' אינם מטמאים.

קישות שנשט אותה בעצין וגדלה ויצאה החוצה, האם הקישות שבתוך העצין מקבלת טומאה?
א' כן.
ב' בחלוקת.
ג' ספק.

מה לא מטמא?
א' בשר מן הדין.
ב' בשר מן הדין אפילו אם פירש מאבר שלם.
ג' אם אבר מן החי.